

CENTRUMTIME

2026 | EKİM - KASIM - ARALIK

SAYI - 27

**GRUP İÇİ HİZMET BEDELLERİNDE
GİDER KABULÜNÜN SINIRLARI:
TRANSFER FİYATLANDIRMASINDA
TEVSİK VE BELGELENDİRMENİN
ÖNEMİ**

**VERGİ DENETİMİNDE YENİ
BİR UYGULAMA:
İNCELEMAYA HAZIRLIK
DOSYASI (VDK-İHD)**

**YURT DIŞI ORTAK KREDİLERİNİN
KAMBIYO SINIRLAMALARI VE
VERGİSEL SONUÇLARINA İLİŞKİN
DEĞERLENDİRMELER**

**ULUSLARARASI BİLGİ DEĞİŞİMİ İLE
GELEN VERİLER ARTIK İŞLENİYOR:
YURT DIŞI KAZANÇLAR İÇİN DENETİM ÇAĞI BAŞLIYOR**

Balmumcu Mh. Bestekar Şevki
Bey Sk. Centrum Binası No: 17
Beşiktaş / İstanbul
Tel: +90 (212) 267 21 00

Kızılırmak Mahallesi 1443 Cd.
1071 Plaza A Blok No: 25/183
Çankaya / Ankara
Tel: +90 (312) 512 59 42

Manas Bulvarı Adalet Mah.
Folkart Towers Kat:26
Bayraklı / İzmir
Tel: +90 (232) 290 55 69

Altınova Mahallesi Fuar Caddesi
Buttim Plaza No:63/503 Kat:5
Osmanlı / Bursa
Tel: +90 (224) 211 33 01

ÇİTAYI YÜKSELTİYORUZ

Değerli Okurlarımız,

Centrum Time'in 27. Sayısı ile karşınızdayız!

Hizmet kalitemizin istikrarlı şekilde yükseltilmesi ve sorumlu vergicilik anlayışımızın bir parçası olarak şirketleri etkileyen güncel konularda, uygulama detaylarını beklenen sonuçları ile birlikte analiz ederek reel sektöre her gün değişen yasal zorunluluklarla baş etme çabasında katkı sunmaya devam ediyoruz.

Centrum olarak, sorumlu vergicilik anlayışımız doğrultusunda hazırladığımız yayınlarımızla, okuyucularımızın mevzuatı doğru yorumlamalarına ve karşılaşılabilecekleri riskleri önceden değerlendirmelerine katkı sunmayı amaçlıyoruz. Bu anlayışla 27. sayımızda sizlerle beraberiz.

Bu sayımızın öne çıkan konularından birini, grup içi hizmet bedellerinin gider olarak kabulünde karşılaşılan sorunlar oluşturuyor. Hizmetlerin gerçekliğinin, alıcı şirkete sağladığı faydanın ve bedelin emsallere uygunluğunun ortaya konulmasında tevsikin önemini ele alıyor; vergi incelemelerinde karşılaşılan eleştiriler çerçevesinde sözleşme, fatura ve hizmetin sunulduğunu gösteren belgelerin birlikte değerlendirilmesi gereğine dikkat çekiyoruz. Bu konuyu tamamlayan "Vergi Denetiminde Yeni Bir Uygulama: İncelemeye Hazırlık Dosyası (VDK-İHD)" başlıklı çalışmamızda ise hazırlığın kapsamını ve şirketlerin belge ve açıklamalarını nasıl ele almaları gerektiğini inceliyoruz.

Uluslararası işlemler ve finansman konuları da bu sayımızda önemli bir yer tutuyor. Yurt dışı ortak kredilerinin kambiyo ve vergisel boyutlarını incelediğimiz makalemizde, ortaklardan sağlanan finansmana ilişkin kuralları ve vergisel yükümlülükleri değerlendiriyoruz. Uluslararası bilgi değişimiyle elde edilen verilerin işlenmesi ve yurt dışı kazançlara yönelik denetimleri konu alan çalışmamızda ise sınır ötesi gelirlerin vergilendirilmesi ve beyanında dikkat edilmesi gereken hususlara odaklanıyoruz.

Sözleşme fesih bedelleri ve tazminatların vergilendirilmesine ilişkin makalemizde, cezai şart ile hizmet bedeli arasındaki ayrımı KDV, stopaj ve gider kabulü yönleriyle inceliyoruz.

Sigorta tazminatlarına ilişkin çalışmamızda da işletmelerin zararları karşılığında aldıkları ödemelerin vergisel niteliğini değerlendiriyoruz. Her iki çalışmada, ödemelerin dayandığı hukuki ilişkinin ve gerçek mahiyetinin önemini vurguluyoruz.

Finansal güçlüklerin yönetimi ve kaynak ihtiyaçları kapsamında, konkordato sürecinde alacaklı ve borçlunun vergisel durumunu ele alıyor; taraflar açısından doğan sonuçları değerlendiriyoruz. Döviz dönüşü desteğine ilişkin çalışmamızda ise uygulamanın esaslarını ve destekten yararlanma koşullarını paylaşıyoruz.

Yatırım kararlarını etkileyen destek mekanizmaları çerçevesinde, yatırımlara proje bazlı devlet yardımı verilmesine ilişkin karardaki güncel değişiklikleri inceliyoruz. Düzenlemelerin yatırımcılar açısından anlamını ve yatırım planlamasında dikkate alınması gereken hususları değerlendiriyoruz.

Dijital hizmetlerin yaygınlaşmasıyla önem kazanan yazılım, bulut ve yapay zekâ aboneliklerinin vergilendirilmesini, farklı hizmet ve kullanım modelleri üzerinden stopaj ve KDV tevkifatı bakımından ele alıyoruz. Sözleşme koşullarının ve hizmetin niteliğinin vergisel yükümlülüklerin belirlenmesindeki rolüne dikkat çekiyoruz.

Günlük faaliyetlere ilişkin yükümlülükler ve belge düzeni de bu sayımızın tamamlayıcı başlıklarını oluşturuyor. GEKAP uygulamasında sık yapılan hataları ele aldığımız çalışmamızda yükümlülüğün tespiti, ambalajlar, ithalat ve beyan kontrolleri üzerinde duruyoruz.

Bu sayımızı hazırlarken, okuyucularımızın kendi işlemlerini değerlendirmelerine yardımcı olacak, uygulamadaki sorularına karşılık verecek bir içerik sunmaya özen gösterdik. Bilgi ve deneyimlerini paylaşarak dergimize katkıda bulunan tüm yazarlarımıza ve yayın sürecinde emeği geçen çalışma arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum.

Centrum Time'in 27. sayısını ilgiyle okuyacağınızı ümit ediyor, çalışmalarınızda faydalı olmasını diliyorum.

Sevgi ve Saygılarımla,

Dr. Burçin Gözlüklü
Yönetici Ortak, YMM

SAYI: 27

KÜNYE

İMTİYAZ SAHİBİ: Dr. Burçin GÖZLÜKLÜ

Yayın Türü: Süreli / 3 Aylık

Adreslerimiz:

Merkez Ofis: Balmumcu, Bestekar Şevki Bey Sk.
D:Blok No: 17, 34380 Beşiktaş/İstanbul

Ankara Ofis: Kızılırmak Mahallesi 1443 Cad.
1071 Plaza A Blok No: 25/183 Çankaya / Ankara

İzmir Ofis: Manas Bulvarı Adalet Mah. Folkart
Towers Kat: 26 Bayraklı / İzmir

Bursa Ofis: Altınova Mahallesi Fuar Caddesi
Buttim Plaza No:63/503 Kat:5 Osmangazi/Bursa

Genel Yayın Yönetmeni: Dr. Burçin GÖZLÜKLÜ

Yayın Koordinatörü: Murat SOFTA

Yazı İşleri Müdürü: Fazıl BOYRAZ

Editör: Adem BİLGİLİ

Görsel Yönetmen: Melih Cem KILIÇ

Basım Yeri: İstanbul

Tel: +90 (212) 267 21 00 - +90 (312) 512 59 42

Fax: +90 (212) 267 10 67

Email: iletisim@centrumturkey.com

Web: centrumturkey.com

Grup İçi Hizmet Bedellerinde Gider Kabulünün Sınırları: Transfer Fiyatlandırmasında Tevsik ve Belgelendirmenin Önemi
Dr. Burçin GÖZLÜKLÜ

Vergi Denetiminde Yeni Bir Uygulama: İncelemeye Hazırlık Dosyası (VDK-İHD)
Fazıl BOYRAZ

Yurt Dışı Ortak Kredilerinin Kambiyo Sınırlamaları ve Vergisel Sonuçlarına İlişkin Değerlendirmeler
Murat SOFTA

Uluslararası Bilgi Değişimi ile Gelen Veriler Artık İşleniyor: Yurt Dışı Kazançlar İçin Denetim Çağı Başlıyor
Nihat SÖNMEZ

Sözleşme Fesih Bedelleri ve Tazminatların Vergilendirilmesi: Cezai Şart-Hizmet Bedeli Ayrımı, KDV, Stopaj ve Gider Boyutu
Mehmet YILMAZ

1	Döviz Dönüşüm Desteğinde Yeni Uygulamanın Esasları Dr. Murat AKYOL	21
6	Konkordato Sürecinde Alacaklı ve Borçlunun Vergisel Durumu Birol SAYAN	27
9	Yatırımlara Proje Bazlı Devlet Yardımı Verilmesine İlişkin Kararda Yapılan Güncel Değişiklikler Dinçer BAYDEMİR	32
16	Yazılım, Bulut ve Yapay Zekâ Aboneliklerinde Vergilendirme: Stopaj ve KDV Tevkifatı Boyutu Ekrem DİBİ	35
18	GEKAP Uygulamasında Sık Yapılan Hatalar (Yükümlülüğün Tespiti, Ambalajlar, İthalat İşlemleri ve Beyan Kontrolleri) Ahmet YILMAZ	44
	Sigorta Tazminatlarının Vergilendirilmesi Mert AKBALA	49
	Güncel Özelgeler ve Yargı Kararları	54

GRUP İÇİ HİZMET BEDELLERİNDE GİDER KABULÜNÜN SINIRLARI: TRANSFER FİYATLANDIRMASINDA TEVSİK VE BELGELENDİRMENİN ÖNEMİ

GİRİŞ

Grup şirketlerinde hukuk, mali işler, insan kaynakları, bilgi teknolojileri ve benzeri destek fonksiyonlarının bir merkezden yürütülmesi, uzmanlaşma ve maliyet tasarrufu sağlayan yaygın bir organizasyon modelidir. Bununla birlikte, bu hizmetler için düzenlenen faturaların vergi matrahından indirilebilmesi, merkezi bir hizmet organizasyonunun varlığından daha fazlasını gerektirir. Hizmetin hangi şirkete, hangi dönemde ve hangi kapsamda sunulduğunun; hizmet alan şirket bakımından taşıdığı ekonomik değerin ve bedelin hesaplanma biçiminin ortaya konulabilmesi beklenmektedir.

Vergi incelemelerinde grup içi hizmet bedelleri; hizmetin fiilen verilmemesi, hizmet alan şirketin ihtiyacının bulunmadığı, aynı hizmetin birden fazla kaynaktan alındığı, ana ortaklığa ait giderlerin iştiraklere aktarıldığı veya bedelin emsallere uygun olmadığı gerekçeleriyle eleştirilebilmektedir. Belgelendirmedeki eksiklikler, yalnızca fiyat farkı üzerinden değil, bazı uyumsuzluklarda ispat külfeti iddiasına dayanarak hizmet bedelinin tamamının reddi yönünde değerlendirmelere de yol açabilmektedir.

Bu nedenle tevsik, inceleme başladığında hazırlanacak bir açıklama dosyasıyla sınırlı görülmemelidir. Sözleşme, hizmetin ifası, şirket bazında fayda, maliyet hesabı ve fatura arasındaki bağlantı, hizmet sunulduğu dönemde kurulmalıdır. Sağlıklı bir belgelendirme düzeni hem giderin

savunulabilirliğini artırır hem de idari eleştirinin hangi somut işleme yönel-
diğinin anlaşılmasını sağlar.

Bu çalışmada, grup içi hizmetlerin tanımı ve transfer fiyatlandırmasının genel çerçevesinden hareketle gider kabulünün koşulları, fiyatlandırma yöntemleri ve belgelendirme sorunları ele alınmaktadır.

1. TRANSFER FİYATLANDIRMASININ GENEL ÇERÇEVESİ

Transfer fiyatlandırması, ilişkili kişiler arasında gerçekleştirilen mal ve hizmet alım satımı, finansman sağlanması ve hak kullanılması gibi işlemlerde uygulanacak bedellerin belirlenmesini ifade etmekte olup, bu işlemlerin grup bünyesinde gerçekleştirilmesi tek başına vergisel bir aykırılık oluşturmamaktadır. Vergisel açıdan üzerinde durulması gereken husus, taraflar arasındaki ilişkinin işlem koşullarını etkileyerek bağımsız işletmeler arasında oluşması beklenen fiyat veya bedelden uzaklaşılmasına ve kanunda öngörülen şartlar çerçevesinde kazancın örtülü olarak aktarılmasına yol açıp açmadığıdır. Bu bakımdan, uzmanlaşma, koordinasyon ve maliyet tasarrufu gibi ticari amaçlarla oluşturulan merkezi hizmet organizasyonlarının varlığı kadar, bu organizasyonlar tarafından yürütülen faaliyetler karşılığında grup şirketlerine yansıtılan bedellerin ekonomik ve hukuki dayanaklarının ortaya konulması da önem taşımaktadır.

Bu yaklaşımın hukuki temelini oluşturan Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 13'üncü maddesinde benimsenen emsallere uygunluk ilkesi, ilişkili kişiler arasındaki işlemlerde uygulanan fiyat veya bedelin, taraflar arasında böyle bir ilişki bulunmaması halinde aynı ya da benzer koşullarda oluşması beklenen fiyat veya bedelle uyumlu olmasını gerektirmektedir. Ortaklık, yönetim, denetim veya nüfuz ilişkileri çerçevesinde belirlenen ilişkili kişi kapsamı, söz konusu düzenlemenin uygulama alanını şekillendirirken, aynı ekonomik bütünlük içerisinde yer alan grup şirketleri arasındaki hizmet işlemleri de bu kapsamda değerlendirilmektedir. Dolayısıyla transfer fiyatlandırması hükümleri, yalnızca farklı ülkelerde faaliyet gösteren çok uluslu şirketlerin sınır ötesi işlemleriyle sınırlı olmayıp, kanunda öngörülen koşullar çerçevesinde yurt içinde faaliyet gösteren ilişkili şirketler arasındaki işlemler bakımından da önem taşımaktadır.

2. GRUP İÇİ HİZMETİN TANIMI VE KAPSAMI

1 Seri No.lu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliğ'in 11'inci bölümünde grup içi hizmetler, ana şirket ile bağlı şirketler veya aynı gruptaki şirketler arasında sunulan hizmetler çerçevesinde ele alınmaktadır. Yönetim, koordinasyon ve kontrol faaliyetlerinin maliyetleri ana şirketçe, görevlendirilen başka bir grup üyesince veya bir hizmet merkezi tarafından üstlenilebilir.

Hukuk, vergi, muhasebe, insan kaynakları, bilgi teknolojileri, satın alma ve teknik destek bu kapsamda sık karşılaşılan hizmetlerdir. Finansman teminine yönelik danışmanlık da hizmet niteliği taşıyabilir; ancak kredi kullandırımı veya garanti verilmesi gibi finansal işlemlerle aynı hukuki ve ekonomik değerlendirmeye tabi tutulmamalıdır. Benzer biçimde yazılım desteği ile yazılım üzerindeki kullanım hakkının devri, birlikte faturalandırılrsa bile farklı nitelikler taşıyabilir.

Merkezileşmenin ticari gerekçesi, her şirkette ayrı uzman ekipler kurulması yerine ortak kapasiteden yararlanılmasıdır. Uzmanlığa erişim, süreçlerde tutarlılık ve ölçek ekonomisi bu tercihi açıklayabilir. Ancak grup düzeyindeki tasarrufun varlığı, her şirketin her hizmetten yararlandığını göstermez. Hizmetten yararlanan şirketler, hizmet türü ve dönem itibarıyla belirlenmelidir.

Ayrıca ortak hizmet maliyetlerinin dağıtılması ile OECD Rehberi'nin VIII'inci bölümündeki maliyet katkı anlaşmaları aynı kavramlar değildir. Katılımcıların beklenen faydalar karşılığında kaynak ve riskleri paylaştığı özel bir düzenlemenin bulunup bulunmadığı ayrıca incelenmelidir. Bir faturaya "maliyet paylaşımı" yazılması, olağan hizmet ilişkisini kendiliğinden maliyet katkı anlaşmasına dönüştürmez.

3. GİDER KABULÜNÜN HUKUKİ KOŞULLARI

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 6.maddesi ile Gelir Vergisi Kanunu'nun 40. maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendi birlikte değerlendirildiğinde, ticari kazancın elde edilmesi ve devam ettirilmesiyle bağlantılı genel giderlerin kurum kazancının tespitinde dikkate alınabileceği görülmektedir. İlişkili kişiler arasındaki hizmet işlemlerinde ayrıca Kurumlar

Vergisi Kanunu'nun 13. maddesindeki emsallere uygunluk ilkesi uygulanır. Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü dağıtılan kazançlar ise aynı Kanun'un 11/1-c maddesi uyarınca kurum kazancından indirilemez.

1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nin 8.7 bölümünde, holdinglerin bağlı şirketlerine çeşitli idari ve mesleki hizmetler sunabileceği açıkça kabul edilmiştir. Gider kabulü için hizmetin verilmiş olması, faturada hizmet türünün ayrıntılı belirtilmesi ve bir faturada birden fazla hizmet bulunuyorsa bedellerinin ayrı ayrı gösterilmesi aranmaktadır. Bu düzenleme, merkezi hizmet modelinin mevzuatta karşılığı bulunduğunu; buna karşılık grup ilişkisinin belgelendirme şartlarını ortadan kaldırdığını göstermektedir.

1 Seri No.lu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtım Hakkında Genel Tebliği'nin 11'inci bölümü de değerlendirmeyi hizmetin fiilen sağlanması, alıcının hizmete ihtiyacı ve bedelin emsallere uygunluğu üzerinde kurmaktadır. Vergi Usul Kanunu'nun 3/B maddesindeki gerçek mahiyet ilkesi ile 227, 229 ve 230'uncu maddelerindeki tevsik ve fatura hükümleri bu çerçeveyi tamamlar.

Burada hizmetin varlığı ile fiyatının uygunluğu ayrı sorulardır. Hiç sunulmamış bir hizmetin emsal fiyat araştırmasıyla geçerli hale getirilmesi mümkün değildir. Gerçek bir hizmette ise fiyatın yüksek bulunması, hizmetin tamamının yok sayılmasını kendiliğinden haklı kılmaz. İncelemenin hangi gerekçeye dayandığı, hem mükellefin sunacağı delilleri hem de idarenin yapması gereken araştırmayı belirler.

Grup içi hizmetlerde emsallere uygunluk değerlendirmesinin sağlıklı biçimde yapılabilmesi için öncelikle hizmet ilişkisinin gerçek mahiyetinin

belirlenmesi, ardından bu ilişkiyi şekillendiren ekonomik ve ticari koşulların birlikte incelenmesi gerekmektedir. Bu incelemede hizmetin kapsamı ve niteliğinin yanı sıra tarafların yerine getirdiği işlevler, kullandıkları varlıklar, üstlendikleri riskler, sözleşme koşulları ve faaliyetlerde bulunulan piyasanın özellikleri dikkate alınmalıdır.

4. HİZMETİN GERÇEKLİĞİ VE FATURA DÜZENİ

Fatura ve sözleşme, grup içi hizmet ilişkisinin temel belgeleridir. Ancak sözleşmede hizmetin öngörülmüş olması, o dönemde yerine getirildiğini; ödemenin yapılmış olması da ekonomik karşılığının bulunduğunu tek başına göstermez. "Yönetim hizmeti" veya "gider yansıtma bedeli" gibi genel açıklamalar, hizmetin mahiyeti ve bedeliyle ilgili soruları cevapsız bırakabilir.

Örneğin sözleşmede hukuk, finans, satın alma ve insan kaynakları hizmetlerinin sayılması, bu hizmetlerin tamamının her grup şirketine her ay verildiği anlamına gelmez. Fiili uygulamanın sözleşmedeki genel hizmet kataloğuyla eşleştirilmesi gerekir. Hangi hizmet kategorisinin hangi şirkette kullanıldığı, hangi personelin katkı sunduğu ve hangi çıktının ürettiği anlaşılabilir.

Bu bakımdan organizasyon şeması ve bordro, hizmet sağlayıcının kapasitesini gösterir; belirli şirkete hizmet verildiğini açıklayan yazışma, çalışma dosyası veya sistem kaydı ise ifayı destekler. Bir avukatın holding bünyesinde çalışmasıyla, ilgili iştirakin sözleşmesini hazırlaması veya davasını takip etmesi farklı ispat konularıdır. İkinci bağlantı kurulmadığında genel personel bilgisi eksik kalabilir.

Faturanın her hizmet türünü ve bedelini ayrı göstermesi esas alınmalı; ayrıntılı hesaplama ve faaliyet dökümleri

faturaya açık bir referansla bağlanmalıdır. Ek raporlar fatura içeriğini destekler, fakat faturanın mevzuatta aranan açıklamalarını gereksiz hale getirmez. Belgelendirmenin amacı dosyayı büyütmek değil, faturadaki tutarın izlenebilirliğini sağlamaktır.

5. FAYDA TESTİNİN ŞİRKET BAZINDA UYGULANMASI

Hizmetin grup genelinde yararlı olması ile belirli bir şirketin faaliyetleriyle bağlantılı olması aynı şey değildir. Fayda değerlendirmesi, hizmeti alan şirketin organizasyonu, iş hacmi, faaliyet alanı ve uzmanlık ihtiyacı üzerinden yapılmalıdır. Bağımsız bir işletmenin benzer koşullarda bu hizmeti dışarıdan satın almasının veya kendi bünyesinde üretmesinin ticari bakımdan anlamlı olup olmayacağı, değerlendirmeye yardımcı olur.

Faydanın mutlaka aynı dönemde ölçülebilir bir gelir artışı şeklinde gerçekleşmesi beklenmemelidir. Hukuki riskin yönetilmesi, vergi yükümlülüklerinin yerine getirilmesi, bilgi güvenliğinin sağlanması veya finansman seçeneklerinin değerlendirilmesi de işletmenin faaliyetlerini destekleyebilir. Bir projenin sonunda beklenen sonucun alınmaması, karar tarihindeki makul ticari ihtiyacı ve fiilen yürütülen çalışmayı kendiliğinden ortadan kaldırmaz. Buna karşılık, soyut "grup sinerjisi" açıklaması her şirkete bedel dağıtmak için yeterli değildir.

Ana ortaklığın yalnızca ortaklık sıfatından kaynaklanan faaliyetleri ayrıca ayrıştırılmalıdır. Münhasıran ana ortaklığın yatırımcılarına yönelik çalışmalar veya kendi ortaklık yükümlülükleri için yapılan faaliyetler ile iştirakin işlerini destekleyen hizmetler aynı maliyet havuzunda sorgulanmaksızın toplanmamalıdır. Aynı departmanın her iki faaliyeti de yürütmesi halinde, hangi maliyetin hangi faaliyete ait olduğu açıklanmalıdır.

Şirketin kendi personelinin bulunması da merkezi hizmet ihtiyacını tek başına ortadan kaldırmaz. Operasyonel muhasebe personelinin varlığı, uluslararası raporlama veya karmaşık vergi işlemlerine ilişkin uzmanlık ihtiyacını karşılamayabilir. Personel sayısından hareketle sonuç çıkarmak yerine görev, yetkinlik ve fiili iş yükü karşılaştırılmalıdır.

Fayda testinin işlem tarihindeki koşullar üzerinden kurulması, gerçekleşmeyen beklentilerin sınırsız biçimde giderleştirilmesi anlamına gelmez. Hizmetin gerçekten yürütülmüş olması, beklenen yararın makul bulunması ve alıcının faaliyetleriyle bağlantısı aranır. Sürekli başarısız olan bir faaliyete bağımsız işletmenin aynı koşullarla ödeme yapmayı sürdürüp sürdürmeyeceği de sonraki dönemlerde yeniden değerlendirilmelidir.

Bir pazarlama çalışmasının satışları artırması beklenirken piyasadaki daralma nedeniyle hedefe ulaşılamaması, çalışmayı geçmişe dönük olarak yok saydırmaz. Buna karşılık, pazarlama faaliyetinin hiç yürütülmediği bir ülkedeki şirketin yalnızca ciro sahibi olması nedeniyle gider dağıtımına alınması savunulabilir değildir. Beklenen faydanın hizmetin başında ve her alıcı bakımından tanımlanması, bu iki durumu ayırmayı sağlar.

6. HİSSEDAR FAALİYETLERİ VE GRUP ÜYELİĞİNDEN KAYNAKLANAN FAYDALAR

Ana ortaklığın yalnızca pay sahipliği nedeniyle ve kendi yararına yürüttüğü faaliyetlerin maliyeti, bağlı şirketlerin hizmet maliyetlerine yüklenmemelidir. Ana şirketin kendi yatırımcı ilişkileri, ortaklık yapısına ilişkin yükümlülükleri ve yalnızca kendi konsolidasyon ihtiyacına yönelik çalışmalar bu ayrımın incelenmesini gerektirir. Ancak "üst yönetim faaliyeti" veya "konsolidasyon çalışması" gibi başlıklar tek başı-

na sonuca götürmez; faaliyetin farklı bileşenleri ayrıştırılmalıdır.

Örneğin iştiraklerden veri toplanması sadece ana şirketin konsolide tablolarını oluşturmak için yapıyorsa hissedar faaliyeti değerlendirmesi gündeme gelir. Aynı veri kullanılarak iştirakin stok yönetimi, finansman ihtiyacı veya yatırım planı hakkında somut analizler hazırlanması ise ilgili şirkete ayrı bir ekonomik değer sağlayabilir. Ana şirketin de bu çalışmadan yararlanması, iştirake sunulan gerçek hizmeti ortadan kaldırmaz; buna karşılık ana şirketin kendi kullanımına düşen pay diğer şirketlere dağıtılamaz.

Salt güçlü bir grubun üyesi olmanın sağladığı itibar, kredi değerliliği veya pazarlık avantajı da her durumda bedelli hizmet sayılmaz. Bir tedarikçinin gelecekte grubun diğer şirketleriyle çalışmayı umarak indirim yapması ile grup satın alma ekibinin fiilen müzakerelere ederek ortak tedarik koşulları oluşturması farklıdır. İlkinde pasif grup üyeliğinden doğan bir avantaj bulunabilir; ikincisinde yürütülen faaliyet ve alıcıya katkısı incelenerek bir hizmet bedeli belirlenmesi mümkün olabilir.

Bu ayrımın uygulamadaki karşılığı, holding giderlerini tek bir havuzda toplamadan önce faaliyetlerin amaç ve yararlanıcı temelinde sınıflandırılmasıdır. Aynı personelin hissedar işlerini ve iştiraklere yönelik hizmetleri birlikte yürütmesi halinde, makul ve doğrulanabilir bir maliyet ayrımı yapılmalıdır.

7. MÜKERRER HİZMET ELEŞTİRİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İdari eleştirilerden biri, aynı alanda hem holdingden hem bağımsız danışmandan hizmet alınmasıdır. Ancak iki faturanın da "hukuk danışmanlığı" açıklaması taşıması, işlerin aynı ol-

duğunu ispatlamaz. Holding hukuk biriminin günlük sözleşme desteği vermesi ile dış avukatın belirli bir uyumsuzlukta uzmanlık sunması birbirini tamamlayabilir. Aynı şekilde şirket içi kayıt işlemleri, merkezi raporlama ve bağımsız denetim farklı işlevlerdir.

Mükerrerlik değerlendirmesinde hizmet konusu, dönem, kapsam, sorumlu ekip ve çıktı karşılaştırılmalıdır. Geçiş döneminde kısa süreli paralel çalışma veya özel bir konuda ikinci görüş alınması söz konusuysa bunun ticari gerekçesi açıklanmalıdır. Gerçekten aynı ihtiyacın gereksiz şekilde iki defa karşılandığı durumlar ise ayrı ele alınmalıdır.

Bu sebeple grup içi hizmet dosyasına, şirket personelinin ve dış danışmanların görev alanlarını gösteren kısa bir iş bölümü açıklaması eklenmesi yararlıdır. Böylece "aynı alanda gider var" tespitin, "aynı iş iki kez satın alınmış" sonucuna otomatik olarak dönüşmesi önlenir.

8. MALİYET HAVUZU VE DAĞITIM ANAHTARLARI

Merkezi hizmet bedelinin hesabı, hizmete ilişkin maliyetlerin doğru belirlenmesiyle başlar. Genel yönetim giderleri hesabındaki bütün tutarların dönem sonunda grup şirketlerine dağıtılması, tek başına yeterli bir yöntem açıklaması değildir. Maliyet havuzuna alınan kalemlerin hizmetle ilişkisi kurulmalı; hizmet sağlayıcının yalnızca kendi yararına katlandığı giderler ile diğer şirketlere sunulan hizmetlerin maliyetleri ayrılmalıdır.

Bir maliyetin holding kayıtlarında genel yönetim gideri olarak izlenmesi, onun bağlı şirketlere hizmet üretiminde kullanılmadığını göstermez. Merkezi hizmet personelinin ücreti, ilgili ofis giderleri veya hizmet üretiminde kullanılan sistem maliyetleri dağıtımına konu olabilir. Belirleyici olan hesabın adı değil, giderin işlevi

ve hizmetle bağlantısıdır. Kanunen indirimi kısıtlanan kalemler de niteliğine göre ayrıca değerlendirilmelidir; yansıtma işlemi bir indirim yasağını kendiliğinden ortadan kaldırmaz.

Yalnızca bir şirkete verilen hizmetin maliyeti belirlenebiliyorsa doğrudan o şirkete yüklenmesi, ortak hizmetler için ise hizmetten yararlanan şirketleri kapsayan uygun bir anahtar kullanılması isabetli olabilir. Doğrudan fatura edilen bir giderin ortak havuzda tekrar dağıtılmaması; hizmet sağlayıcının kendi yararlandığı payın da diğer şirketlere aktarılmaması gerekir.

Ciro, bazı hizmetlerde faydayı temsil edebilir; ancak her hizmette kendiliğinden doğru anahtar değildir. İnsan kaynakları desteğinde çalışan sayısı, bilgi teknolojilerinde kullanıcı sayısı veya sistem kullanımı, belirli projelerde çalışma süresi ya da işlem hacmi daha açıklayıcı olabilir. Bunlar zorunlu anahtarlar değil, somut duruma göre değerlendirilecek örneklerdir. Seçimin gerekçesi ve hesaplama giren veriler saklanmalıdır.

Ortak maliyetlerin dolaylı dağıtılması, hizmetin gerçek olmadığının kanıtı değildir. Bununla birlikte, havuzdan şirket bazındaki bedele geçiş yeniden hesaplanabilir olmalıdır. Dönemsel tahmini dağıtımlar kullanılıyorsa yıl sonu gerçekleştirmeleriyle mutabakat ve gerekli düzeltmeler yapılmalı; anahtar değişiklikleri vergi sonucuna göre değil, hizmetin kullanımındaki değişikliklerle açıklanmalıdır.

9. EMSALLERE UYGUN HİZMET BEDELİNİN BELİRLENMESİ

Hizmetin ifasını gösteren belgeler, fiyatının uygunluğunu kendiliğinden kanıtlamaz. Fiyatlandırmada KVK'nın 13'üncü maddesi uyarınca işlemin mahiyetine en uygun yöntem seçilmelidir. Grup içi hizmetler bakımından Tebliğ, karşılaştırılabilir fiyat ve mali-

yet artı yöntemlerine işaret etmekle birlikte, bu açıklama her hizmetin zorunlu olarak maliyet üzerine sabit bir oran eklenerek fiyatlandırılacağı şeklinde okunmamalıdır.

Karşılaştırılabilir fiyat yöntemi, ilişkili hizmetin fiyatını bağımsız işlemlerdeki fiyatlarla karşılaştırır. Aynı sağlayıcının bağımsız müşteriye verdiği teknik destek, kapsam ve şartlar uyumluysa güçlü bir veri olabilir. Ancak sınırlı bir satın alma koordinasyon hizmetinin, stok veya ticari risk üstlenen tam yetkili bir tedarik organizasyonu ile karşılaştırılması doğru sonuç veremeyebilir. Emsal seçiminin güvenilirliği, karşılaştırılan işlevlerin benzerliğine bağlıdır.

Maliyet artı yönteminde uygun maliyet tabanına emsallere uygun brüt kâr oranı eklenir. Burada hem maliyetin kapsamı hem de oran açıklanmalıdır. Personel, sistem ve ilgili ortak giderlerin hangi esasla hesaba alındığı; karşılaştırılan işletmelerin maliyet sınıflandırmalarıyla uyum ve gerekli düzeltmeler önem taşır. Belgelendirilmemiş bir maliyet tabanına güvenilir görünen bir oran uygulanması, sonucu emsallere uygun hale getirmez.

İşleme dayalı net kâr marjı yönteminde ise uygun bir finansal gösterge üzerinden net faaliyet kârlılığı karşılaştırılır. Maliyet bazlı net kâr göstergesi kullanılması, yöntemi maliyet artı yöntemiyle aynı hale getirmez. Brüt ve net marjların kapsamı farklıdır; emsal çalışmada kullanılan kârlılık göstergesi ile faturaya esas hesaplama arasında tutarlılık kurulmalıdır. Test edilen taraf da yalnızca hizmet sağlayıcı olduğu için seçilmemeli; işlevleri ve güvenilir karşılaştırma verileri dikkate alınmalıdır.

Her iki tarafın özgün ve değerli katkılar sunduğu, faaliyetlerin yüksek ölçüde bütünleştiği veya önemli risklerin ortaklaşa üstlenildiği işlemlerde

kâr bölüşüm yöntemi gündeme gelebilir. Buna karşılık bir yazılımı kullanarak rutin destek veren şirketin, sırf değerli bir platformdan yararlandığı için artık kazanç üzerinde pay sahibi olması beklenmez. Yeniden satış fiyatı yöntemi de ancak işlemin ekonomik yapısı ve karşılaştırılabilir veriler buna elverişli olduğunda değerlendirilebilir. Yöntem seçimi, hizmetin adına göre yapılan otomatik bir tercihe dönüştürülmemelidir.

10. KÂR MARJİ UYGULANMADAN YANSITILAN MALİYETLER VE YÜZDE 5 YAKLAŞIMI

Üçüncü kişilerden temin edilen giderlerin tamamına kâr eklenmesi de hiçbirine kâr eklenmemesi de genel bir kural olarak benimsenemez. Hizmet merkezinin yalnızca ödeme aracı olduğu kalemlerle, satın alma, organizasyon, kalite kontrolü ve risk yönetimi gibi işlevler üstlendiği kalemler ayrılmalıdır. İngilizce literatürde "pass-through" olarak anılan maliyetlerin marjsız aktarılabilmesi, işlemin gerçek niteliği ve bağımsız tarafların davranışıyla gerekçelendirilmelidir.

Örneğin bir grup şirketinin reklam ajansı faturalarını sadece ilgili alıcı adına ödemesi ile kampanyayı tasarlayıp yürütmesi aynı değildir. İlk durumda üçüncü kişi bedelinin marjsız aktarılması, şirketin kendi koordinasyon işlevinin ise ayrıca ücretlendirilmesi uygun olabilir. İkinci durumda üstlenilen katkı ve riskler farklı bir fiyatlandırmayı gerektirebilir. Dışarıdan alınmış olması, bir maliyeti kendiliğinden marjsız yansıtılacak kalemle dönüştürmez.

OECD'nin 2022 Rehberi'nde düşük katma değerli grup içi hizmetler için ihtiyari bir basitleştirilmiş yaklaşım bulunmaktadır. Destekleyici nitelik, grubun temel faaliyetinin parçası olmama, özgün ve değerli gayrimaddi

varlıklara dayanmama veya bunları yaratmama ve önemli risk üstlenmeme bu kapsamın temel özellikleridir. Uygun hizmetlerde ilgili maliyetlere yüzde 5 marj uygulanması öngörülmüş; kapsamın ve maliyetlerin belgelendirilmesi yine gerekir. Bu yaklaşım, bütün yönetim, strateji, finansman veya yüksek değerli teknik hizmetlere uygulanamaz. Yüzde 5 oranının kapsam dışı hizmetler için asgari marj veya genel referans sayılamayacağını belirtmek isteriz. Türkiye bakımından bu oranı doğrudan uygulanabilir genel bir güvenli liman kabul etmek yerine, iç mevzuat ve somut emsal analizi esas alınması daha uygun olacaktır.

11. İNCELEME UYGULAMASINDA TEVSİK RİSKİ

Grup içi hizmetlere ilişkin karşılaştığımız bir inceleme örneğinde, belirli şirket adına yapılan harcamaların doğrudan yansıtılması kabul edilirken; genel yönetim ve pazarlama giderlerinden oluşturulan havuzun grup şirketlerine dağıtılması eleştirilmiştir. İncelemede, genel hizmet listelerinin ilgili yılda hangi şirkete ne sunulduğunu yeterince göstermediği, bazı giderlerin hizmet sağlayıcının kendi gideri olduğu, hizmetlerde mükerrellik bulunduğu ve faturaların yeterli ayrıntı taşımadığı ileri sürülmüştür. Bu değerlendirmeler, merkezi hizmet faturalarının tamamının reddi yönündeki görüşe dayanak yapılmıştır.

Bu örnek, vergi incelemesinin yalnızca marj oranına odaklanmadığını göstermektedir. Hizmetin varlığı, ihtiyaç, maliyetin aidiyeti, dağıtım ve fatura içeriği aynı anda sorgulanabilmektedir. Bununla birlikte, inceleme raporundaki nitelendirmeler somut uyuşmazlıkta tartışmaya açık idari değerlendirmelerdir; her maliyet dağıtımının geçersiz olduğu yönünde genel bir kural oluşturmaz.

Hizmet almayan şirkete bedel yük-

lenmesi, gerçek bir hizmette fiyatın yüksek belirlenmesi ve fatura açıklamasının yetersizliği birbirinden farklı sorunlardır. Gerçekliği ve aidiyeti belirlenebilen hizmetler bakımından eleştiri, ilgili kalemle ilişkilendirilmelidir. Bir gider grubundaki eksiklikten hareketle bütün bedelin reddi, ayrıca gerekçelendirilmesi gereken bir sonuçtur. Buna karşılık mükellefin yalnızca hizmetin "grup içinde olağan" olduğunu söylemesi de kendi işlemlerini tevsik yükümlülüğünü karşılamayacağı kabul edilmelidir.

SONUÇ

Grup içi hizmetlerde gider kabulünün savunulabilirliği, şirketin hizmete duyduğu ihtiyacın, hizmetin fiilen sunulmasının ve bedelin oluşumunun birlikte açıklanmasına bağlıdır. Merkezi hizmet organizasyonu ticari açıdan rasyonel olabilir; bu organizasyonun belirli bir şirket ve dönem bakımından nasıl çalıştığı ise somut kayıtlarla gösterilmelidir.

Vergi idaresi, hizmet bedellerini yalnızca yüksek bulunduğu için değil; hizmetin gerçekliği, faydası, mükerrertliği ve maliyet dağıtım yönlerinden de eleştirebilmektedir. Mükellefin güçlü konumu, bütün giderlerin kabul edileceği varsayımından değil, her önemli tutarın dayanağını açıklayabilmesinden doğar. İdari eleştirinin de bu belgeleri değerlendiren ve reddedilen kalemi somutlaştıran bir incelemeye dayanması gerekir.

Bu nedenle grup içi hizmet yönetimi, fatura düzenleme aşamasında sona eren bir muhasebe süreci olarak görülmemelidir. Hizmetin verildiği dönemde oluşturulan, şirket bazında izlenebilen ve fiyatlandırma hesabıyla bütünleşen belgelendirme düzeni, hem vergisel uyumun hem de olası uyuşmazlıklarda etkili savunmanın temelini oluşturacaktır.

VERGİ DENETİMİNDE YENİ BİR UYGULAMA:İNCELEMAYA HAZIRLIK DOSYASI (VDK-İHD)

GİRİŞ

Ödenmesi gereken verginin doğruluğunu araştırmak, tespit etmek ve sağlamak amacına matuf vergi incelemesinde en kritik konulardan biri, olayların gerçek mahiyetini ortaya koyan bilgi ve belgelerin vergi incelemesine yetkili olanlarla etkin bir şekilde paylaşılmasıdır.

Klasik uygulamada, ilk olarak mükelleflere vergi incelemesine tabi tutulacakları bildirilir ve akabinde inceleme için gerekli yasal defter, belge ve bilgileri belirlenen süre içerisinde ibraz etmeleri istenilirdi. Vergi denetiminde gerekli defter, belge ve bilgilerin eksiksiz ve standart bir şekilde temin edilmesi son derece önemlidir.

Bu ihtiyaca cevap vermek üzere Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı, vergi incelemesi daha başlamadan önce gerekli defter, belge ve bilgilerin hazırlanması ve bu sayede sürecin çok daha etkin ve hızlı bir şekilde sonuçlandırılmasını teminen, "Denetim 2.0" vizyonu kapsamında, vergi incelemelerinin hazırlık süreçlerini tamamen dijitalleştiren İncelemeye Hazırlık Dosyası (VDK-İHD) uygulamasını devreye aldı. Bu uygulama, OECD tarafından küresel ölçekte standartlaştırılan SAF-T (Standard Audit File for Tax) modelinin Türkiye'deki vergi uygulamalarına ve teknik altyapıya uyarlanmış bir halidir.

Bu çalışmamızda, "İncelemeye Hazırlık Dosyası" uygulamasının 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu (VUK) çer-

çevesindeki yasal dayanakları, hukuki niteliği, hak düşürücü süreler ve ceza müeyyideleri karşısındaki durumu detaylı olarak incelenmektedir.

1. İNCELEMAYA HAZIRLIK DOSYASI (İHD) NEDİR?

Vergi incelemesi, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 134 ve devamı maddeleri kapsamında ödenmesi gereken vergilerin doğruluğunu araştırmak, tespit etmek ve sağlamak amacına matuf bir idari süreçtir. İncelemeye Hazırlık Dosyası, vergi incelemelerinde talep edilen bilgi ve belgelerin elektronik ortamda, standart formatlarda hazırlanmasını sağlayan yeni bir uygulamadır. Bu uygulamada amaç, mükelleflerin incelemeye hazırlık sürecini kolaylaştırmak, mükelleflere inceleme süreçlerine yönelik rehberlik etmek, verilerin hazırlanması için yeterli zamanı tanımak, denetim süreçlerini hızlandırmak ve elektronik denetim altyapısını güçlendirmektir. Vergi incelemesine ilişkin görevlendirmeler oluşturulmadan önce Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı tarafından veya incelemeye başladıktan sonra vergi müfettişleri tarafından dosyanın doldurulması amacıyla ilgili mükellefe incelemeye hazırlık yazısı gönderilebilir.

İncelemeye Hazırlık Dosyası uygulamasının kapsamına, vergi incelemesine tabi bulunan tüm mükellefler girmektedir. Bununla birlikte, VDK-İHD her mükellef için zorunlu olarak uygulanmaz. Uygulamada mükellefin gönüllü uyum düzeyi, incelemenin

niteliği, risk durumu ve uygulamanın amacına uygunluğu dikkate alınmaktadır. Gerekli görülen hâllerde İncelemeye Hazırlık Yazısı gönderilebilir ve mükelleflerin incelemeye hazırlık dosyası oluşturması istenebilir.

İncelemeye Hazırlık Dosyası, Vergi Usul Kanunu'nda yer alan bilgi isteme yetkisine (148 ve ilgili diğer maddeler) dayanılarak istenilen bilgi ve belgelerden oluşmaktadır.

VDK-İHD, vergi incelemesinin hazırlık safhasını sistematik hale getiren bir model sunmaktadır. Bu kapsamda sistem:

- İnceleme öncesinde mükelleflerden talep edilecek bilgi ve belgeleri standartlaştırmakta,
- Denetim konularına göre farklılaşan veri setlerini önceden tanımlamakta,
- Mükelleflerin bu verileri hazır ve erişilebilir halde bulundurmasını sağlamaktadır.

Bu yaklaşım sayesinde, vergi incelemesi sürecine ilişkin veri temini aşamasının önceden planlanması ve yönetilebilir bir yapıya dönüştürülmesi sağlanmaktadır.

2. SİSTEM NASIL ÇALIŞIYOR?

İncelemeye Hazırlık Dosyası, uluslararası alanda yaygın olarak kullanılan **SAF-T (Standard Audit File for Tax)** yaklaşımının Türkiye uygulamasını temsil etmektedir. Bu uygulama;

- ▶ Muhasebe verisinin standart bir formatta toplanması,
- ▶ Denetim süreçlerinde veri erişiminin kolaylaştırılmasını,
- ▶ Analiz süreçlerinin hızlandırılmasını

amaçlayan bir çerçeve sunmaktadır.

VDK-İHD, SAF-T yaklaşımını benimsemekle birlikte, Türkiye uygulamasında mükelleflerin uygulamayı daha kolay kullanabilmesi amacıyla, XML formatı yerine **Excel formatında raporlama** yapılması öngörülmüş, ayrıca sistem doğrudan veri transferi yerine, bir web arayüzü üzerinden veri toplama yaklaşımıyla kurgulanmıştır.

VDK-İHD kapsamında talep edilen veri ve raporlar, inceleme öncesi aşamada mükelleflerden toplanmaktadır. Bu süreçte, bilgi isteme yetkisine dayanarak veri talep edilmekte, veri toplama işlemleri ise VDK'nın **"Dilekçe ve Bilgi Verme Sistemi"** üzerinden yürütülmektedir. VDK-İHD yalnızca veri toplama sistemi değildir. Aynı zamanda denetim otomasyonunun temelini oluşturan bir yapıdır. Bu yapı, denetim süreçlerinin ilerleyen aşamalarında, analizlerin otomatikleşmesini, rapor üretiminin hızlanmasını ve denetim sürelerinin kısalmasını hedeflemektedir.

VDK-İHD, denetim sürecinin başlangıç ve hazırlık aşamasında konumlanmaktadır. Genel yapı içerisinde VDK-İHD, veri hazırlığını standartlaştırmakta ve bu aşamayı dijitalleştirmektedir.

Sistemin çalışma süreci aşağıdaki gibidir:

- 1) İncelemeye Hazırlık Yazısı: VDK tarafından mükellefe elektronik ortamda resmi bir yazı gönderilir.
- 2) Dilekçe ve Bilgi Verme Sistemi: Mükellef veya yetkili meslek mensubu, sisteme giriş yaparak soruları yanıtlar ve istenen belgeleri ilgili işlem başlığıyla eşleştirerek yükler.
- 3) Süre ve Ek Süre: Yazıda belirtilen süre içinde dosyanın hazırlanması gerekir; süre yetersizse gerekçeli ek süre talebi yine sistem üzerinden iletilir.
- 4) Müfettiş Görevlendirmesi: Dosya hazırlandıktan ve inceleme görevi oluşturulduktan sonra dosya ilgili vergi müfettişinin incelemesine açılır.

VDK-İHD, İncelemeye Başlama Bildirimi Değildir. İncelemeye Hazırlık Dosyasının istenmesi veya doldurulup gönderilmesi, kendiliğinden bir **vergi incelemesi** başlatıldığı anlamına gelmemektedir. İnceleme ancak resmi *İncelemeye Başlama Bildiriminin* tebliğ edilmesiyle başlar. Bu konuyu önemine binaen hatırlatmak isteriz.

Ayrıca uygulama, mükellefin bünyeliğine göre değil; incelemenin konusu, kapsamı ve uyum düzeyine göre belirlenmektedir. İnceleme başladıktan sonra vergi müfettişinin, gerek görmesi halinde ilave veya tamamlayıcı bilgi ve belge talep etmesi mümkündür.

İncelemeye Hazırlık Dosyasında sunulan bilgi ve belgeler ile yapılan düzeltme beyanları sonucunda dosyaya gerekçe teşkil eden riskli hususların ortadan kalktığı dos-

yada ispat edilmesi ve risk analizi sonucunda teyit edilebilmesi hâlinde, vergi incelemesine dönüştürülmeden dosya sonuçlandırılabilir.

3. İNCELEMeye HAZIRLIK DOSYASINA CEVAP VERİLMEMESİNİN YAPTIRIMI NEDİR?

İncelemeye Hazırlık Yazısı, bilgi isteme kapsamında bir yazı olup istenilen bilgilerin tebliğ tarihinden itibaren süresi içerisinde bildirilmemesi, eksik ya da yanıltıcı bilgi verilmesi durumunda Vergi Usul Kanunu'nun 355'inci maddesi uyarınca yer alan özel usulsüzlük cezası kesilmesi söz konusu olabilecektir.

4. İNCELEMeye HAZIRLIK YAZISINA KONU HUSUSLA İLGİLİ OLARAK DÜZELTME BEYANNAMESİ VERİLMESİ MÜMKÜN MÜDÜR? DAVA AÇILABİLİR Mİ?

VDK-İHD yazısı ile mükellef nezdinde vergi incelemesine başlanması söz konusu değildir, vergi incelemesine başlanılacağına ilişkin ön bilgilendirme mahiyetinde bir bilgi istem yazısıdır.

Vergi İdaresi'nin konuya ilişkin rehberlerinde, İHD yazısının tebliğ edilmesi durumunda mükelleflerin pişmanlık hükümlerinden yararlanamayacağı ifade edilmektedir. Vergi İdaresi, İHD ile yapılan bildirim veya talebe istinaden verilen beyanların, VUK'nun 371'inci maddesinde yer alan "kendiliğinden bildirim" kapsamında değerlendirilmesinin mümkün olmadığını değerlendirmektedir.

Kanaatimize göre, inceleme öncesi model kapsamında tebliğ edilen İHD yazısının, henüz bir vergi incelemesine başlanılmamış olması nedeniyle,

pişmanlıkla beyanda bulunulmasına engel değildir. Hukuki açıdan, inceleme öncesinde gelen İHD yazısı dikkate alındığında, vergi incelemesinin henüz başlamadığı açık olup gelen İHD yazısının, VUK md. 371 anlamında kesin bir tespitle mükellefi haberdar edip etmediği tartışmalı bir konudur. Bu nedenle, İHD yazısının tebliğine istinaden, yazı içeriği konuya ilişkin yapılan çalışmalar sonucunda, ilgili beyanlarda eksiklik veya hata olduğu kanaatine varılması halinde, ilgili beyannamelerin pişmanlıkla verilmesinde yasal bir engel bulunmadığı kanaatindeyiz. Ancak, Vergi İdaresi, bu kapsamda verilen beyannamelerde pişmanlık hükümlerinin uygulanmasına halihazırda izin vermemektedir. Bu nedenle, İHD yazısı içeriği konuya ilişkin olarak ilgili dönem beyannamelerini VUK md. 371 kapsamında **pişmanlık talepli olarak veren mükelleflerin, idarenin bunu kabul etmemesi ve ilgili beyanları KSS (kanuni süresinden sonra kendiliğinden verilen) durumuna göre dikkate alarak %50 oranında vergi zıyaı cezası keserek tarhiyat yapması halinde, konuyu yargıya taşımalarının** bir seçenek olarak değerlendirmelerinin mümkün olduğu görüşündeyiz.

SONUÇ

Vergi Denetim Kurulu tarafından uygulamaya konulan "İncelemeye Hazırlık Dosyası" sistemi, vergi incelemesi öncesindeki hazırlık sürecinin elektronik ortama taşınması, mükelleflerden talep edilen bilgi ve belgelerin standart bir yapıda sunulması ve inceleme süreçlerinin daha etkin yürütülmesine yönelik bir uygulamadır. Bu uygulama ile, mükelleflerin inceleme sürecine daha hazırlıklı katılması ve vergi incelemelerinin daha hızlı, odaklı ve etkin yürütülmesi amaçlanmıştır.

İncelemeye hazırlık yazısı, inceleme başlama bildirimi niteliğinde olmayıp bilgi isteme mahiyetinde bir yazıdır. VDK tarafından yayınlanmış rehberlerde özellikle, **mükellef hakkında vergisel bir eleştiri yapıldığı, vergi kaybının kesin olarak tespit edildiği** anlamına gelmediği vurgulanmaktadır.

VDK-İHD uygulaması, 2026 yılı itibarıyla tüm denetim alanların-

da aynı anda değil, modüler bir stratejiyle hayata geçirilmiştir. İlk olarak Sahte Belge Kullanma (SBK) Modülü kullanıma açılmış olup; genel revizyon incelemeleri, KDV iade incelemeleri ve diğer sektörel risk analiz modülleri kademeli olarak sisteme entegre edilmektedir.

Defter tutma ve ibraz süreçlerinin tamamen e-devlet entegrasyonuna evrildiği bu dönemde, mali müşavirlerin ve işletmelerin ERP altyapılarını VDK standart şablonlarına uyumlu hale getirmesi kaçınılmaz bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öte yandan, vergi incelemesi öncesi İHD yazısı tebliğine istinaden, yazı içeriği konuya ilişkin olarak varsa eksik veya hatalı beyanların VUK md. 371 kapsamında pişmanlık hükümleriyle düzeltilmesinde yasal bir engel olmadığını değerlendirmekteyiz.

YURT DIŞI ORTAK KREDİLERİNİN KAMBİYO SINIRLAMALARI VE VERGİSEL SONUÇLARINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

GİRİŞ

Uluslararası şirket gruplarında finansmanın ortaklar veya grup şirketleri üzerinden sağlanması, kaynaklara erişimi kolaylaştırırken borçlanmanın vadesini ve geri ödeme koşullarını işletmenin ihtiyaçlarına göre belirleme imkânı verir. Bununla birlikte, yurt dışından gelen bir fonun şirket hesaplarına intikal etmesi, işlemin kambiyo mevzuatına uygun olduğunu veya finansman maliyetlerinin bütünüyle gider yazılabileceğini göstermez. Ortak kredileri; kullanım koşulları, alacaklının hukuki niteliğı, faiz oranı, ödeme planı ve belgelendirme bakımından birden fazla düzenlemenin birlikte uygulanmasını gerektirir.

Bu nedenle finansman kararı, yalnızca sözleşmede yazılı faiz oranına bakılarak verilmemelidir. Stopajın kimin üzerinde kalacağı, sorumlu sıfatıyla KDV doğup doğmayacağı, KKDF'nin anapara üzerinden hesaplanması, sözleşmenin damga vergisi karşısındaki durumu ve finansman giderlerinin kurum kazancından indirilebilirliğı birlikte değerlendirilmelidir.

Bu makalede, Türkiye'de yerleşik ve finansal kuruluş niteliğinde olmayan bir sermaye şirketinin yurt dışında yerleşik kurumsal ortağından veya grup şirketinden sağladığı krediler esas alınarak borçlanmanın kambiyo mevzuatı ile vergi mevzuatı karşısındaki durumları ele alınmakta, Singapur mukimi bir kredi veren örneğı üzerinden anlaşma hükümlerinin uygulamaya etkisi de açıklanmaktadır.

1. YURTDIŞINDAN DÖVİZLİ KREDİ KULLANIMININ KAMBİYO MEVZUATI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar'ın 17'nci maddesi, ilgili tebliğler ve TCMB Sermaye Hareketleri Genelgesi, yurt dışından kredi kullanımının temel çerçevesini oluşturur. Dövizli ya da dövize endeksli kredi kullanımı konusundaki düzenlemeler esas olarak Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar ile belirlenmiştir. Uygulamaya ilişkin usul ve esaslar ise Hazine ve Maliye Bakanlığı'na yayımlanan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara ilişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2008-32/34) ve bu Tebliğ'e istinaden TCMB tarafından yayımlanan 02.05.2018 tarihli Sermaye Hareketleri Genelgesi ("Genelge") çerçevesinde belirlenmiştir.

32 sayılı Kararın 17. maddesinin birinci fıkrası hükmü çerçevesinde,

- Türkiye'de yerleşik kişilerin yurt dışından Türk lirası kredi temin etmeleri ve aynı maddenin ikinci fıkrası uyarınca, yurt dışından nakdi döviz kredisi temin etmeleri, bu kredileri bankalar aracılığıyla kullanmaları kaydıyla serbesttir.

Aynı Kararın mezkur maddesinin 3. fıkrası uyarınca;

- Döviz geliri olmayan Türkiye'de yerleşik kişiler yurt dışından döviz kredisi temin edemez.

Ancak, kullanım tarihinde **kredi bakiyesi 15 milyon ABD doları veya üzerinde olan** Türkiye'de yerleşik kişilerce kullanılacak döviz kredilerinde döviz geliri olması şartı aranmaz. Yeni talep edilen kredinin tek başına yüksek tutarlı olması, mevcut bakiyeye ilişkin koşulun kendiliğinden sağlandığı anlamına gelmez. Döviz geliri olan Türkiye'de yerleşik kişilerin yurt dışından kullanacakları döviz kredilerinde; kullanım tarihinde, krediyi kullananın kredi bakiyesinin 15 milyon ABD dolarının altında olması durumunda ise, kullanılmak istenen kredi tutarı ile mevcut kredi bakiyesi toplamı **son üç mali yılın döviz gelirleri toplamını** aşamaz.

Sermaye Hareketleri Genelgesi'nin geçici 1. maddesi uyarınca, **holding şirketi veya bünyesindeki şirketlerin kredi bakiyeleri ve döviz gelirleri hesaplanırken, tüm şirketlerin kredi bakiyeleri ve döviz gelirleri toplamı dikkate alınacak ve kredi bakiyesi konusundaki 15 milyon**

ABD Doları sınırı bu doğrultuda uygulanacaktır.¹

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar'da döviz geliri aşağıdaki gibi tanımlanmıştır.

"Döviz geliri: İlgili mevzuat ile belirlenen ihracat, transit ticaret, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetlerden elde edilen gelirler"

Döviz kazandırıcı hizmet gelirleri ise; hizmetin Türkiye'de verilmesi, hizmetten yurtdışında faydalanılması ve bedelin döviz olarak Türkiye'ye getirilmesi gibi şartlara bağlı **faal bir hizmet ifası** sonucunda elde edilen gelirlerdir.

Temettü geliri bir **sermaye getirisi** olup, hizmet sunumu veya ticari/faal bir faaliyet içermez. Bu nedenle:

- ▶ Yurtdışındaki şirketlerden elde edilen temettüler,
- ▶ Döviz olarak Türkiye'ye getirilse dahi,
- ▶ **Kambiyo mevzuatı ve ilgili teşvik düzenlemeleri kapsamında "döviz kazandırıcı hizmet geliri" sayılmayacağını değerlendiriyoruz. Ayrıca belirtmek isteriz ki Sermaye Hareketleri Genelgesinde de Hazine ve Maliye Bakanlığınca döviz geliri olarak kabul edilen gelirler arasında temettü gelirleri sayılmamıştır.**

Döviz geliri olmayan Türkiye'de yerleşik kişiler yurt dışından döviz kredisi temin edemeyeceği esas olmakla birlikte, aşağıda sayılan istisnai hallerde döviz geliri olması şartı aranmayacaktır:

- ▶ Kamu kurum ve kuruluşları, bankalar ile Türkiye'de yerleşik finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri ve finansman şirketlerinin kullanacakları döviz kredileri,
- ▶ Kullanım tarihinde **kredi bakiyesi 15 milyon ABD doları veya üzerinde olan** Türkiye'de yerleşik kişilerce kullanılacak döviz kredileri,
- ▶ Yatırım teşvik belgesi kapsamında kredi almaları öngörülen Türkiye'de yerleşik kişiler tarafından kullanılacak döviz kredileri ile 2007/13033 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Mal ve Hizmetlere Uygulanacak Katma Değer Vergisi Oranlarının Tespitine İlişkin Kararın eki (I) sayılı listenin 17'nci sırasındaki sayılan gümrük tarife istatistik pozisyonlarında yer alan makine ve cihazların (kullanılmış olanları ile aksam, parça, aksesuar ve teferruatları hariç) finansmanı için kullanılacak döviz kredileri,
- ▶ Uluslararası ilana çıkılan yurt içi ihalelere ilişkin faaliyetlerle ilgili olarak ihaleyi kazanan Türkiye'de yerleşik kişilerin veya Savunma Sanayii Başkanlığınca onaylanan savunma sanayii projelerini üstlenen Türkiye'de yerleşik kişilerin kullanacakları döviz kredileri,
- ▶ Kamu özel işbirliği modeli kapsamında gerçekleştirilecek projeleri yürütmekle görevli olan Türkiye'de yerleşik kişilerin kullanacakları döviz kredileri,
- ▶ İhracat, transit ticaret, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetlere ilişkin bağlantılarını ve muhtemel döviz gelirlerini tevsik etmek kaydıyla, son üç mali yılda döviz geliri olmayan Türkiye'de yerleşik kişilerin tevsik ettikleri muhtemel döviz

gelirleri toplamını aşmayacak şekilde kullanacakları döviz kredileri,

- ▶ Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenecek esaslar dâhilinde Türkiye'de yerleşik kişilerin kullanacakları döviz kredileri.

Hazine ve Maliye Bakanlığınca bu kapsamda döviz geliri olması şartının aranmayacağı krediler ise aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- ▶ 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun çerçevesinde, alım garantisi kapsamında yenilenebilir enerji kaynaklarına ilişkin yatırımların finansmanında kullanılmak üzere Türkiye'de yerleşik tüzel kişilerin kullanacakları döviz kredileri,
- ▶ 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun kapsamındaki ihaleler ile bedeli döviz olarak belirlenen kamu ihalelerini kazanan Türkiye'de yerleşik kişilerin kullanacakları döviz kredileri,
- ▶ Mevcut olan veya yeni kurulan bir şirket payı alımı amacıyla kurulan ve bu amacı gerçekleştirmek haricinde herhangi bir faaliyeti olmayan Türkiye'de yerleşik kişilerin kullanacakları döviz kredileri,
- ▶ Dışarıda yerleşik yabancı sermayeli şirketlerin **sermayesinin tamamına sahip olduğu** Türkiye'de yerleşik grup şirketlerinin dışarıda yerleşik yabancı sermayeli grup şirketlerinden kullanacakları döviz kredileri.

Ortak kredileri açısından özel önem taşıyan düzenleme, tamamen yabancı sermayeli grup yapılarıdır. Genelgede tanımlanan doğrudan veya dolaylı yüzde yüz sahiplik yapısının sağlanması ve belgelenmesi halinde yurt dışındaki grup şirketinden döviz geliri şartı aranmaksızın kredi kullanılabilir. Aynı gruba mensubiyet veya çoğunluk payına sahip olmak tek başına yeterli değildir. Pay sahipliği zinciri, resmi sicil kayıtları ve kredi belgeleriyle ortaya konulmalıdır.

¹ Son üç mali yılın döviz gelirleri; son üç yıla ait konsolide olmayan finansal tablolar esas alınarak SMMM veya YMM tarafından her bir şirket için hazırlanan ve onaylanan Döviz Gelirleri Beyan Formları (Ek: 2) ile birlikte bu formlarda işlenen tutarların döviz gelirleri kapsamı ile uyumlu olduğunun tespitini ve bu durumun tespitine dayanak oluşturan belgeler hakkında bilgileri içeren raporların (Ek: 4) bankalara ve finansal kuruluşlara ibrazı ile belgelenir. c) Holding şirketi veya bünyesindeki şirketler tarafından döviz kredisi kullanılırken holding bünyesinde faaliyet gösterildiğine ilişkin tevsik edici belgeler, holding ve bünyesindeki tüm şirketleri belirten şirketin yazılı beyanı ile birlikte kredi kullandıran/kredi kullanımına aracılık eden banka ve finansal kuruluşlara ibraz edilir. Holding şirketi bünyesindeki dolaylı iştirak/ortaklık statüsündeki şirketin aynı holding bünyesinde olduğunun tevsik edilmesi için ise şirketin holdingin dolaylı iştirak/ortaklığı olduğunu ve holdingin konsolide finansal tablolarına dahil edildiğini belirten bağımsız denetim firması raporu veya YMM tarafından onaylanmış bir belgenin ibraz edilmesi gerekmektedir.ç) Şirketin yazılı beyanında belirttiği ve tevsik edici belgeleri ibraz ettiği holding ve bünyesindeki tüm şirketlerin kredi bakiyelerinin kredi kullandıran/kredi kullanımına aracılık eden banka ve finansal kuruluşlarca Risk Merkezindeki kayıtlardan kontrol edilerek toplamı alınır.

Holding bünyesindeki şirketler bakımından Genelgenin geçici 1'inci maddesinde yer alan toplulaştırılmış kredi bakiyesi ve döviz geliri yaklaşımı da ayrıca uygulamanın esnekliğini sağlayan bir düzenlemedir. Bu düzenleme, her türlü ekonomik birlikteliğe uygulanabilecek genel bir grup muafiyeti değildir. Holding yapısının, kapsama giren şirketlerin ve gerekli mali verilerin düzenlemedeki usulle belgelenmesi gerekir.

2. KREDİ VEREN KURULUŞUN NİTELİĞİNİN VERGİSEL İŞLEMLERE ETKİSİ

Yurt dışında finansman temin edilen şirketin banka veya finans kuruluşu olması durumunda aşağıda detaylarına yer verdiğimiz bazı vergi istisnaları bulunmaktadır. Yurt dışındaki şirketin unvanında "finance", "treasury" veya benzeri ifadelerin bulunması, Türkiye'de bütün finansman istisnalarından yararlanması için yeterli değildir. Vergilendirmede, kuruluşun tabii olduğu ülke mevzuatı, kredi verme yetkisi, faaliyetinin kapsamı ve fiilen gerçekleştirdiği işlemler önem taşımaktadır. Sadece kendi grubunun fonlarını yöneten bir şirket ile bulunduğu ülkede finansman kuruluşu olarak faaliyet gösteren ve ilişkisiz kişilere de kredi sağlayan bir kuruluş aynı şekilde değerlendirilemez.

Üstelik stopajda aranan şartlar, KDV istisnasının kapsamı ve damga vergisindeki "yurt dışı kredi kuruluşu" kavramı ayrı hukuki dayanaklara sahiptir. Bir vergi yönünden olumlu sonuca ulaşılması, diğerleri bakımından otomatik istisna doğurmaz. Kuruluş belgesi, faaliyet ruhsatı, yetkili makam yazısı, ana sözleşme ve fiili faaliyet bilgileri bu sebeple işlem dosyasının önemli parçalarıdır. Hangi belgenin tercüme veya tasdik gerektirdiği, uygulanacak hüküm ve belgenin niteliğine göre belirlenmelidir; bütün işlemler için tek tip bir apostil zorunluluğu varsayılmamalıdır.

3. FAİZ ÖDEMELERİNİN KURUMLAR VERGİSİ BOYUTU VE ÇVÖA'LARIN UYGULAMASI

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun "Tam ve Dar Mükellef" başlıklı 3. maddesinde dar mükellefiyetin tanımı "*Kanunun 1. maddesinde sayılı kurumlardan kanuni ve iş merkezlerinin her ikisi de Türkiye'de bulunmayanlar, sadece Türkiye'de elde ettikleri kazançları üzerinden vergilendirilirler.*" şeklinde yapılmıştır.

Yurt dışında yerleşik yabancı kurumlar tarafından Türkiye'de elde edilen menkul sermaye iratlarında vergilendirme yöntemi KVK'nun 30. maddesinde belirlenmiş olup, bu kazançların bu madde hükmüne göre stopaj suretiyle vergilendirilmesi öngörülmektedir.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 30'uncu maddesi ve 2009/14593 sayılı Karar uyarınca, yurt dışındaki sıradan bir ortak veya grup şirketinden alınan krediye ilişkin faizlerde genel stopaj oranı yüzde 10 olarak belirlenmiştir. Yabancı bankalar ile bulunduğu ülkede mutad olarak kredi vermeye yetkilendirilmiş ve yalnızca ilişkili kişilere değil, tüm gerçek ve tüzel kişilere kredi veren kurumların sağladığı kredilere ilişkin faizlerde ise şartları dahilinde yüzde sıfır oranı uygulanır. Gelir İdaresinin 14.11.2022 tarih ve 62030549-125[12-2019/496]-1328479 sayılı özelgesi de bu ayrımı açık biçimde ortaya koymaktadır.

Stopaj yükümlülüğünün yalnızca nakit faiz ödemesinde doğduğu düşünülmemelidir. Kanundaki nakden veya hesaben ödeme ve tahakkuk esasları nedeniyle, faiz borcunun muhasebe kayıtlarında oluşması da tevkifat bakımından incelenmelidir. Faizin anapara eklenmesi, vadesinin uzatılması veya başka bir alacakla mahsup edilmesi, tek başına vergi yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Anapara geri ödemesi ile faiz ve finansman hizmetinin karşılığı olan diğer ödemeler de birbirinden ayrılmalıdır.

Kredi verenin mukim olduğu ülkeyle Türkiye arasında çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması varsa, iç hukukla birlikte anlaşma hükümleri uygulanır. Örneğin Türkiye-Singapur Anlaşması'nın 11'inci maddesi, faizin gerçek lehdarının karşı devlette mukim olması koşuluyla, banka veya benzeri finansal kuruluşun elde ettiği faizlerde yüzde 7,5; diğer durumlarda yüzde 10 kaynak ülke vergileme sınırı öngörür. Özel kamu kurumu istisnaları ayrıca saklıdır.

Anlaşma oranı doğrudan uygulanacak zorunlu bir vergi oranı değildir. İç hukukta yüzde sıfır oranından yararlanan bir banka kredisi, anlaşmada yüzde 7,5 yazdığı için vergilendirilmez. Buna karşılık, Singapur mukimi sıradan bir grup şirketinin gerçek lehdarı olduğu faiz bakımından, genel koşullarda yüzde 10 sınırı iç hukuktaki yüzde 10 oranını düşürmez. Çifte vergilemeyi önleme anlaşmalarının uygulandığı durumlarda mukimlik belgesinin temin edilerek saklanması özel önem taşımaktadır.

Verginin ekonomik yükünü belirleyen bir diğer unsur, sözleşmenin net veya brüt faiz esasına göre kurulmasıdır. Kredi verene net 900.000 avro ödenmesi ve yüzde 10 stopajın borçlu tarafından üstlenilmesi kararlaştırılmışsa, brüt faiz 1.000.000 avro, stopaj ise 100.000 avro olur. Bu hesap, başka kesinti ve özel durum bulunmadığı varsayımına dayanır. Sözleşmede net ödeme taahhüdü varsa, faiz maliyeti ile bağlantılı KDV ve gider hesapları da brüt tutar dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

4. FİNANSMAN TEMİNİNİN KDV BOYUTU

Yurt dışındaki bir grup şirketten sağlanan finansman, Türkiye’de faydalanılan hizmet niteliği taşıdığından KDV yönünden ayrıca incelenir. KDV Kanununun 1 ve 6. maddeleri uyarınca, yurtdışından alınan ve Türkiye’de faydalanılan hizmetler KDV’ye tabidir.

Bu gibi hizmet ifalarında mükellef, esas olarak hizmeti ifa eden olmakla birlikte, Türkiye’de ikametgâhı, işyeri, kanuni merkezi ve iş merkezi bulunmadığından, KDV’nin tamamı, hizmetten faydalanan yurt içindeki muhatap tarafından sorumlu sıfatıyla beyan edilip ödenecektir.

Banka veya uygun nitelikte finansman kuruluşu sayılmayan bir şirketin verdiği krediye ilişkin faiz ve hizmet bedelleri, genel olarak yüzde 20 KDV’ye tabidir. Yurt dışındaki hizmet sağlayıcının Türkiye’de işyeri, kanuni merkezi ve iş merkezi bulunmadığı durumda vergi, Türkiye’deki borçlu tarafından sorumlu sıfatıyla beyan edilir. KDV tahakkuk ettirilen faiz üzerinden hesaplanacak olup anapara üzerinden KDV hesaplanmaz.

Yurt dışı banka kredilerinde ise KDV Genel Uygulama Tebliği’nin yaklaşımı farklıdır. Tebliğ, yurt dışında yapılan işlem nedeniyle Türkiye’de BSMV uygulanmamasına rağmen, yurt içindeki eşdeğer işlemin BSMV kapsamına girmesinden hareketle KDV Kanunu’nun 17/4-e maddesi kapsamında istisna öngörmektedir. Diğer yabancı finansman kuruluşlarında da kuruluşun niteliği ortaya konularak işlemin istisna kapsamına girip girmediği irdelenmelidir.

Sorumlu sıfatıyla hesaplanan KDV’nin indirimi, şirketin indirim hakkına sahip olması, belgelendirme ve ilgili dönem koşullarının yanında ödeme şartını da gerektirir. Bu nedenle KDV’nin indirilebilir olması her zaman nakit etkisinin bulunmadığı anlamına gelmez.

Devreden KDV’si yüksek olan bir şirket, ödediği tutarı uzun süre fiilen telafi edemeyebilir.

Finansman giderinin kurumlar vergisinde kabul edilmemesi de KDV yönünden ayrıca irdelenmesi gerekir. KDV Kanunu’nun 30/d maddesindeki indirim yasağı ile transfer fiyatlandırması farklarına ilişkin özel hüküm birbirinden ayrılmalıdır. Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü dağıtılan kazançlara ilişkin sorumlu sıfatıyla ödenen KDV için kanunda yer alan istisna, örtülü sermayeye ilişkin faizlerin KDV’sine kendiliğinden uygulanamaz. İdarenin örtülü sermaye faizleri hakkındaki yaklaşımı, ilgili KDV’nin indirilemeyeceği yönündedir. Benzer şekilde finansman gider kısıtlaması sebebiyle KKEG olarak dikkate alınan faiz giderleri için yüklenilen KDV’nin de indirilmemesi gerektiği akla gelebilir.

Ancak, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu’nun 41. maddesinin birinci fıkrasının 9 numaralı bendi ile 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 11. maddesinin birinci fıkrasının (i) bendindeki (finansman gider kısıtlaması uygulaması kaynaklı) gider ve maliyet unsurlarından bir kısmının indiriminin kabul edilmeyeceğine yönelik düzenleme 3065 sayılı Kanunun 30/d maddesi hükmü ile paralellik arz etmemektedir. Doğrudan işletmenin faaliyetiyle ilgili olan bu giderler için yüklenilen KDV’nin indirim konusu yapılamaması, KDV’nin temel prensibi olan işle ilgili giderler için yüklenilen vergilerin mükellef üzerinde kalmaması prensibi ile de çelişmektedir. 3065 sayılı Kanunun 29/5. maddesinin verdiği yetki çerçevesinde 36 Seri No.lu Tebliğ ile KDV Genel Uygulama Tebliği’nin III/C-2.1 bölümünün (ç) bendinde, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu’nun 41. maddesinin birinci fıkrasının 9 numaralı bendi ile 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 11. maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında gider ve maliyet unsurlarından indirimi kabul edilmeyen kısma ilişkin 3065 sayılı

Kanunun 30/d maddesi hükmünün uygulanmaması uygun görüldüğüne ilişkin açık belirleme yapılmıştır.

Faizsiz kredi kullanımı da otomatik olarak KDV bakımından risksiz kabul edilmemelidir. İdarenin finansman hizmeti ve emsal bedel yaklaşımı, bedelsiz veya düşük bedelli işlemlerde inceleme konusu olabilmektedir. Bununla birlikte, fiilen tahakkuk etmeyen bir faizin varlığı ve bütün vergi sonuçları yalnızca varsayıma dayanılarak kurulamaz; sözleşme, işlemin amacı ve ilgili verginin doğum koşulları ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Yapılan vergi incelemelerinde tarafların faiz hesaplanmayacağı konusunda anlaşma sağladıkları işlemlerde emsal faiz oranı üzerinden tarh edilen KDV ve kesilen vergi cezalarına ilişkin mahkemeler nezdinde iptal kararları bulunmaktadır.

5. KULLANILAN BORÇLARIN ÖRTÜLÜ SERMAYE VE TRANSFER FİYATLANDIRMASI BOYUTU

Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 12’nci maddesine göre, ortaklardan veya ortaklarla ilişkili kişilerden temin edilerek işletmede kullanılan borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte dönem başı öz sermayesinin üç katını aşan kısmı örtülü sermaye olarak kabul edilmektedir. Dönem içindeki borç hareketleri ve limitin aşıldığı süreler izlenerek borcun örtülü sermaye kabul edilip edilmeyeceği irdelenmelidir.

Örtülü sermayeye isabet eden faiz, kur farkı ve benzeri giderler kurum kazancından indirim konusu yapılamamaktadır. Örneğin dönem başı öz sermayesi 100 milyon TL olan bir şirketin ilgili borç toplamının dönem boyunca 400 milyon TL düzeyinde kaldığı basitleştirilmiş bir örnekte, 100 milyon TL’lik aşım bulunur. Gider reddi, bütün borç yerine bu aşan kısma isabet eden finansman giderleri üzerinden hesaplanır. Dövizli borçlarda mev-

zuattaki değerlendirme esasları ve borç hareketleri ayrıca dikkate alınmalıdır.

Dönem başı öz sermayenin sıfır veya negatif olması, ortak borçlarının tamamının örtülü sermaye sayılması sonucunu doğuracaktır. Yıl içinde yapılan sermaye artışı da dönem başı öz sermaye ölçütünü geçmişe dönük olarak değiştirmez. Bu nedenle öz kaynak planlamasının kredi kullanımından önce yapılması önemlidir.

Ortak veya ilişkili banka ve benzeri kredi kurumlarından sağlanan bazı borçların yüzde 50 oranında dikkate alınmasına ilişkin düzenleme, her grup finansman şirketine uygulanamaz. Yalnızca ilişkili şirketlere finansman sağlayan kredi şirketleri bakımından kanundaki ayırım özellikle gözetilmelidir. Aynı şekilde, bir grup şirketinin dışarıdan aldığı krediyi aktarması da tek başına örtülü sermaye istisnası sağlamaz; KVK 12/6 kapsamında öngörülen kaynak ve aynı şartlarla kullandırma koşulları (köprü kredi şartları) araştırılmalıdır.

Örtülü sermaye kapsamındaki faiz ve benzeri tutarlar, kanundaki şartlarla hesap döneminin son günü itibarıyla dağıtılmış kâr payı sayılabilir. Kur farkları bu yeniden nitelendirmenin dışında tutulur. Yurt dışındaki alacaklı yönünden kâr payı stopajı, anlaşmanın ilgili maddesi ve daha önce yapılan faiz tevkifatının düzeltme veya mahsup usulü birlikte değerlendirilmelidir.

Transfer fiyatlandırması ise borcun miktarından ayrı olarak, işlemin emsallere uygun koşullarda yapıp yapılmadığını sorgular. Borç üç kat sınırının altında olsa bile, faiz oranının emsallere göre yüksek olan kısmı eleştiri konusu olabilir. Para birimi, vade, teminat, borçlunun kredi riski, geri ödeme sırası ve piyasa koşulları karşılaştırılmalıdır. Grup içi genel faiz politikası veya tek bir banka teklifi, farklı koşullardaki bütün krediler için yeterli emsal çalışması sayılmayabilir.

6. KULLANILAN BORCUN FİNANSMAN GİDER KISITLAMASI BOYUTU

Örtülü sermaye sınırları içinde kalan ve transfer fiyatlandırması bakımından emsallere uygun koşullarla kullanılan bir kredinin maliyeti, finansman gider kısıtlamasına tabi olup olmadığı ayrıca irdelenmesine engel değildir. Örtülü sermaye incelemesinde, kanuni istisnalar saklı kalmak üzere, ortaklardan veya ortaklarla ilişkili kişilerden sağlanan borçların hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte dönem başı öz sermayesinin üç katını aşip aşmadığı değerlendirilir.

Finansman gider kısıtlamasında ise KVK'nın 11/1-i maddesi ve 3490 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı uyarınca, kapsam dahilindeki işletmelerde yabancı kaynakların öz kaynakları aşan kısmına isabet eden finansman giderlerinin %10'u kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alınır. Karşılaştırmada, finansman gider kısıtlaması öncesinde VUK hükümlerine göre düzenlenen ilgili geçici vergi veya hesap dönemi sonu bilançosu esas alınır. İdari düzenlemeye göre yabancı kaynaklar, bilançonun kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklar toplamıdır; yalnızca ilişkili kişilerden alınan kredilerle sınırlı değildir.

Kısıtlama, kapsama giren faiz, komisyon, vade farkı, kâr payı, kur farkı ve benzeri giderler üzerinden şu şekilde hesaplanır:

KKEG = Kısıtlamaya esas finansman gideri * [(Yabancı kaynaklar - Öz kaynaklar) / Yabancı kaynaklar] * %10

Yatırımın maliyetine mevzuata uygun olarak eklenen finansman giderleri hesaplama alınmaz. Ancak her maliyete ekleme bu istisnayı sağlamaz; Tebliğdeki yatırım tanımı amortismanı tabi iktisadi kıymetleri esas alır.

Örneğin, dönem sonu yabancı kaynak-

ları 100 milyon TL, öz kaynakları 60 milyon TL ve kısıtlamaya esas finansman gideri 10 milyon TL olan bir şirkette aşan kısmın oranı %40'tır. Bu durumda 4 milyon TL finansman giderinin %10'u olan **400.000 TL**, KKEG olarak dikkate alınır.

Ayrıca Tebliğin 11.13.9 bölümü uyarınca, örtülü sermaye, transfer fiyatlandırması veya binek otomobil gider kısıtlaması nedeniyle zaten KKEG sayılan finansman giderleri yeniden kısıtlanmaz. Bu giderlerin hesaplama dışı çıkarılması, ilgili borcun yabancı kaynak toplamından çıkarılması anlamına gelmez. Dolayısıyla hesaplama öncesinde giderlerin hukuki nedenlerine göre ayrıştırılması, yatırım maliyetine eklenen tutarların belirlenmesi ve aynı giderin mükerrer reddini önleyen bir mutabakat hazırlanması gerekir.

7. KKDF BAKIMINDAN ORTALAMA VADE VE ÖDEME PLANI ÖNEMİ

KKDF, faiz oranı düşük bir ortak kredisinin toplam maliyetini artırabilen önemli bir unsurdur. Bankalar ve finansman şirketleri dışında Türkiye'de yerleşik kişilerin yurt dışından sağladığı döviz ve altın kredilerinde, fiduciary işlemler² hariç olmak üzere, 2012/4116 sayılı Karar çerçevesindeki genel oranlar aşağıdaki gibidir.

Ortalama vade	KKDF oranı
Bir yıldan kısa	%3
Bir yıl dahil iki yıldan kısa	%1
İki yıl dahil üç yıldan kısa	%0,5
Üç yıl ve üzeri	%0

² "Fiduciary işlemler", güven ilişkisine dayalı olarak bir kişinin veya kuruluşun başkası hesabına hareket ettiği işlemlerdir. Türkçede bağlama göre "inançlı işlem" veya "başkası hesabına yürütülen işlem" şeklinde ifade edilebilir.

Döviz kredilerinde kesinti, **kredi kullanımında anapara üzerinden hesaplanır**. Dolayısıyla yüzde 3 oranı, faiz giderinin yüzde 3'ü anlamına gelmez. Kredi verenin banka veya grup şirketi olması da tek başına bu vade esaslı yükü ortadan kaldırmaz; özel istisnalar ayrıca incelenir.

Ortalama vade, sözleşmede yazılı son geri ödeme tarihi değildir. Anapara taksitleri, kullanımda kaldıkları sürelerle ağırlıklandırılarak hesaplanmaktadır. Tek seferde kullanılan ve anaparası eşit tutarlarda birinci, ikinci ve üçüncü yılların sonunda ödenen kredinin, basitleştirilmiş yıl hesabıyla ortalama vadesi iki yıldır. Son taksitin üçüncü yılda ödenmesi, bu kredinin kendiliğinden yüzde sıfır KKDF'ye tabi olmasını sağlamaz. Nihai hesap ödeme tarihleri üzerinden yapılır.

Olağan faiz ödemeleri, bu hesapta anapara taksiti değildir. Bu nedenle anaparanın tamamının üçüncü yıl sonunda ödendiği bir kredide, yalnızca faizin üç veya altı ayda bir ödenmesi ortalama anapara vadesini kısaltmaz. Faizin anaparaya eklenmesi, yeni dilim kullanılması veya borcun yeniden yapılandırılması gibi işlemler ise ayrıca değerlendirilmelidir.

Erken anapara ödemesi ortalama vadeyi düşürebilir ve başlangıçta uygulanan KKDF oranının değişmesine yol açabilir. İdari uygulamada bu durum ek kesinti ve geçmiş döneme ilişkin cezai faiz sonucu doğurabilmektedir. Dolayısıyla erken ödeme hakkı sözleşmeye konulurken yalnızca kredi verenin talep ettiği ücret değil, KKDF etkisi de hesaplanmalıdır.

KKDF bakımından 2003/6660 sayılı Karar, asgari vadesi bir yıl ve üzerinde olan yurt dışı döviz kredileri ile belirtilen yatırım teşvik belgeli kredilerin vadesinden önce sermaye artırımında kullanılarak kapatılmasına ilişkin özel düzenleme içermektedir. GİB'in 23 Ağustos 2017 tarihli görüşünde de üç

yıl üzeri vadeli ortak kredisinin bu şekilde kapatılması bakımından kesinti yapılmasına gerek bulunmadığı açıklanmıştır.

Yurt dışından sağlanan Türk lirası krediler, Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu (KKDF) bakımından döviz kredilerinden farklı esaslara tabidir. 15 Mart 2017 tarihli ve 30008 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2017/9973 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın 4. maddesi uyarınca, bankalar ve finansman şirketleri dışında Türkiye'de yerleşik kişilerin yurt dışından sağladıkları Türk lirası kredilerde, fiduciary işlemler hariç olmak üzere, kredinin ortalama vadesi bir yıldan kısa olanlarda yüzde 1, bir yıl ve üzerinde olanlarda yüzde sıfır oranında KKDF uygulanır. Gelir İdaresinin 20 Mart 2017 tarihli ve 70903105-165.01.04-E.33607 sayılı görüşünde de %1 oranının ortalama vadesi bir yılın altında olan kredilere uygulanacağı açıklanmıştır. Dolayısıyla ortalama vadesi tam bir yıl olan kredi %0 oranı kapsamındadır.

Oranın belirlenmesinde esas alınan ölçüt, kredinin **ortalama vadesidir**. Bu nedenle özellikle anaparanın taksitler halinde geri ödendiği kredilerde, yalnızca sözleşmede belirtilen nihai vade tarihine bakılarak değerlendirme yapılmamalı; anapara geri ödeme planı üzerinden ortalama vade ayrıca kontrol edilmelidir.

Matrah yönünden ise KKDF Hakkında 6 Sıra No.lu Tebliğ'in 2. maddesi uyarınca Türk lirası kredilerde kesinti, **tahakkuk ettirilen faiz tutarı üzerinden** hesaplanır. Dolayısıyla %1 oranı kredi anaparasına uygulanmaz. Döviz kredilerinde ise hesaplama, kural olarak kredinin kullanıldığı tarihte anapara üzerinden yapılır. Döviz endeksli kredilerin ayrıca düzenlenmiş olması nedeniyle, bu krediler de doğrudan Türk lirası krediyle aynı şekilde değerlendirilmemelidir.

Örneğin, Türkiye'de yerleşik bir şirketin yurt dışından sağladığı, fiduciary işlem niteliğinde olmayan ve ortalama vadesi dokuz ay olan 10.000.000 TL tutarındaki

kredi için 2.000.000 TL faiz tahakkuk ettiğini varsayalım. Başka bir istisnanın bulunmadığı bu örnekte KKDF, 10.000.000 TL anapara üzerinden değil, 2.000.000 TL faiz üzerinden %1 oranında, yani 20.000 TL olarak hesaplanır. Ortalama vadenin bir yıl veya üzerinde olması halinde ise söz konusu düzenleme kapsamında %0 oranı uygulanır.

8. DAMGA VERGİSİ VE SÖZLEŞMENİN DÜZENLENDİĞİ YERİN ÖNEMİ

Yurt dışından sağlanan kredilerde damga vergisi değerlendirmesi yapılırken, öncelikle kredi veren kuruluşun niteliği ve düzenlenen belgelerin kapsamı belirlenmelidir. Kredinin yurt dışından temin edilmesi veya yabancı para üzerinden kullanılması, kredi sözleşmesini kendiliğinden damga vergisinden istisna hale getirmeyebilir. İstisnanın uygulanabilmesi için kredi verenin ve ilgili kâğıdın kanunda öngörülen şartları taşıması gerekir.

Damga Vergisi Kanunu'na ekli (2) sayılı tablonun IV/23 numaralı fıkrası; bankalar, yurt dışı kredi kuruluşları ve uluslararası kurumlarca kullanılacak kredilere, bunların teminatlarına, geri ödenmelerine, devrine ve krediden doğan alacakların temlikine ilişkin kâğıtlar ile bu kâğıtlar üzerine konulacak şerhleri damga vergisinden istisna etmektedir. Dolayısıyla istisna yalnızca kredi sözleşmesiyle sınırlı değildir. Bununla birlikte, özellikle teminat belgelerinde, belgenin istisna kapsamındaki krediyle bağlantısının açıkça kurulması ve teminatın münhasıran bu krediye ilişkin olması önem taşır. Ayrıca hükümdeki "kredilerin kullanımları hariç" kaydı nedeniyle, krediyle finanse edilen mal alımı veya yatırım için düzenlenen sözleşmeler, yalnızca finansman kaynağına dayanarak aynı istisnadan yararlanamaz.

Grup içi finansman işlemlerinde ise **yabancı ortağın veya holding şir-**

ketinin kredi vermesi, bu kuruluşu kendiliğinden “yurt dışı kredi kuruluşu” haline getirmez. Bu sıfatın değerlendirilmesinde kuruluşun mukim olduğu ülke mevzuatına göre finansman sağlamaya yetkili olması ve kredi vermenin esas faaliyet konularından biri olması dikkate alınır. İstisnaya dayanılacaksa, bu niteliğin ilgili belgelerle ortaya konulması gerekir. Bu nedenle değerlendirme, şirketin unvanından veya grup içindeki finansman işlevinden hareketle değil, hukuki statüsü ve faaliyet yetkisi üzerinden yapılmalıdır.

Benzer şekilde, yabancı ortağın bir bankadan temin ettiği krediyi Türkiye’deki iştirakine aktarması halinde, banka ile ortak arasındaki kredi ilişkisine tanınan istisnanın, ortak ile iştirak arasında düzenlenen ayrı sözleşmeye otomatik olarak uygulanacağı kabul edilmemelidir. Gelir İdaresinin yaklaşımı da aktarma işlemine ilişkin sözleşmenin kendi tarafları ve hukuki niteliği itibarıyla ayrıca değerlendirilmesi yönündedir.

İstisna kapsamına girmeyen ve belli parayı içeren kredi sözleşmeleri bakımından genel olarak **binde 9,48 oranında damga vergisi** söz konusu olur. Verginin matrahı belirlenirken sözleşmenin içerdiği veya hükümlerinden hesaplanabilen tutarlar ile aynı kâğıtta yer alan işlemler birlikte incelenmelidir. Aynı kâğıtta birden fazla işlem bulunması halinde, bunların birbirine bağlı ve aynı asıldan doğan işlemler olup olmadığı da hesaplamayı etkiler. Her bir kâğıttan alınabilecek damga vergisinin **2026 yılı için üst sınırı 29.115.961,10 TL’dir.** Bu sınır, şirketin yıl içindeki bütün sözleşmeleri için ortak bir sınır olmayıp her bir kâğıt bakımından uygulanır.

Sözleşmenin imzalanmasından sonra yapılan değişiklikler de ayrıca ele alınmalıdır. Belli parayı içeren sözleşmelerde bedel artışı kural olarak artan tutar üzerinden vergilendirilirken, süre uzatımına ilişkin düzenlenen kâğıtlar

da Kanunun ilgili hükümleri çerçevesinde vergi doğurabilir. Bununla birlikte, başlangıçta azami tutardan vergi alınmış bir sözleşmenin diğer hükümleri değiştirilmeden yalnızca bedelinin artırılması halinde, artan bedel için ayrıca vergi alınmamasına ilişkin özel hüküm bulunmaktadır. Dolayısıyla ek protokoller, vade uzatımları ve teminat belgeleri, ilk sözleşmenin vergilendirilmiş veya istisna edilmiş olmasına dayanılarak değerlendirme dışında bırakılmamalıdır.

Sözleşmenin yurt dışında imzalanması ise tek başına kalıcı bir vergi istisnası sağlamaz. Damga Vergisi Kanunu’nun 1. maddesi uyarınca, yabancı ülkelerde düzenlenen kâğıtlar; Türkiye’de resmi dairelere ibraz edilmeleri, üzerlerinde devir veya ciro işlemleri yapılması ya da herhangi bir şekilde hükümlerinden yararlanılması halinde vergiye tabi hale gelebilir. Bu nedenle değerlendirme yalnızca imza yerine indirgenmemeli; sözleşmenin Türkiye’de hangi işlemlere dayanak oluşturduğu ve hükümlerinin nasıl uygulandığı da incelenmelidir. Kanuni bir istisna bulunmadığında, yurt dışında düzenlenen sözleşme açısından Türkiye’de vergiyi doğuran olayın gerçekleşip gerçekleşmediği ve gerçekleşmişse tarihi ayrıca belirlenmelidir.

9. BELGELENDİRME VE İDARİ ELEŞTİRİ RİSKİ

Ortak kredilerinde sözleşmenin varlığı gerekli olmakla birlikte tek başına yeterli değildir. İdare, sözleşmedeki işlemin fiilen gerçekleşip gerçekleşmediğini, kredinin işletmede kullanılıp kullanılmadığını, kredi verenin istisna şartlarını taşıyıp taşımadığını ve giderlerin doğru döneme ait olup olmadığını sorgulayabilir. Grup içi işlem olması, ispat yükünü ortadan kaldırmaz.

İşlem dosyası; kredi sözleşmesi ve değişiklikleri, ödeme planı, banka transferleri, faiz hesapları, ortaklık şeması, kredi verenin statü belgeleri, gerek-

tiğinde mukimlik belgesi, emsal faiz analizi ve vergi hesaplamaları arasında izlenebilir bir bağ kurmalıdır. Döviz geliri veya istisna belgeleri ile bankaya sunulan bilgiler, muhasebe kayıtlarıyla tutarlı olmalıdır. Tahakkuk eden faizlerin daha sonra anaparaya eklenmesi gibi değişiklikler de ilk sözleşmenin eki ve hesap dökümüyle açıklanmalıdır.

Özelgeler bu alanda İdarenin yorumunu anlamak bakımından değerlidir; ancak belirli bir mükellefin olgularına verilen görüşün bütün grup kredilerine aynen uygulanması doğru değildir. İnceleme riski özellikle statüsü belgelenemeyen kredi verenler, dayanağı zayıf emsal faiz çalışmaları, kayıtlardan izlenemeyen tahakkuklar ve ödeme planıyla uyumsuz fiili geri ödemelerde yoğunlaşır. Uygulanacak istisna somut belgelerle savunulamadığında, vergi aslına ek olarak ilgili yaptırımlar da gündeme gelebilir.

SONUÇ

Yurt dışı ortak kredileri, şirketlerin finansman ihtiyacına esnek çözümler sunabilir. Bu esnekliğin mali avantaj yaratması ise kambiyo koşullarının, kredi verenin niteliğinin ve toplam vergi yükünün işlemten önce değerlendirilmesine bağlıdır. Kambiyo bakımından kullanılabilir bir kredi vergi bakımından istisna olmayabilir; faiz stopajı sıfır olan bir finansmanda KKDF doğabilir; emsallere uygun faiz de örtülü sermaye veya finansman gider kısıtlaması nedeniyle kısmen gider kabul edilmeyebilir.

Bu nedenle en sağlıklı yaklaşım, sözleşme imzalanmadan önce finansmanı hukuki niteliği ve nakit akışıyla birlikte modellemektir. Vade ve ödeme planı, öz kaynak yapısı, net faiz taahhüdü ve belge düzeni birlikte tasarlandığında hem gerçek finansman maliyeti görülebilir hem de idari eleştirilere karşı daha güçlü bir işlem dosyası oluşturulabilir.

ULUSLARARASI BİLGİ DEĞİŞİMİ İLE GELEN VERİLER ARTIK İŞLENİYOR: YURT DIŞI KAZANÇLAR İÇİN DENETİM ÇAĞI BAŞLIYOR

GİRİŞ

Finansal şeffaflığın artırılması ve ülkelerdeki vergi kayıp-kaçağının önlenmesi amacıyla yürütülen uluslararası uygulamalarla birlikte Türkiye vergi idaresinin denetim altyapısındaki iyileştirmeler sonucunda verilerin daha detaylı izlenmesi ve değerlendirilmesine imkân sağlamıştır.

OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) çerçevesinde geliştirilen Ortak Raporlama Standardı (CRS) ve Vergi Konularında Karşılıklı İdari Yardımlaşma Sözleşmesi uyarınca, Türkiye'nin 2018 yılından bu yana başlattığı ve 100'den fazla ülkenin vergi idareleri arasında finansal hesap verilerinin otomatik değişimini öngören uygulama uzun süredir yürürlükteydi.

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) ile Hazine ve Maliye Bakanlığı Risk Analizi Genel Müdürlüğü nezdinde kurulan büyük veri analitiği sistemleri, yurt dışındaki vergi idarelerinden gelen çok detaylı finansal veriyi işlenebilir hale getirdiğinden "veri toplama"nın yanı sıra "veri analizi" yapılması da daha pratik ve uygulanabilir hale gelmiştir.

1. YURTDIŞI KAZANÇLAR GÖZETİM PROGRAMI NEDİR?

Vergi Denetim Kurulu (VDK), yayınladığı duyuru ile uluslararası bilgi değişimi kapsamında elde ettiği verileri risk analizleriyle birlikte değerlendireceğini, yurt dışında elde edilen kazançların doğru ve tam olarak beyan edilmesine sağlamak amacıyla "Yurtdışı Kazançlar Gözetim Programı"nı başlatmıştır.

Verilerin ülkeler arasında otomatik olarak paylaşıldığı zaten bilinmektedir. Ancak, bu duyuruya kadar verilerin doğrudan ve sistematik bir gözetim programı kapsamında analiz edildiği ilk defa kamuoyuna yansımıştır.

VDK tarafından başlatılan gözetim programı kapsamında; başta CRS ve CbCR (Ülke Bazlı Raporlama) verileri olmak üzere uluslararası bilgi değişimi yoluyla elde edilen tüm veriler, mükelleflerin beyanları, yurt içi veri kaynakları ve Risk Analiz Merkezi tarafından üretilen diğer analiz sonuçlarıyla birlikte entegre bir şekilde değerlendirilecektir.

İlk aşamada özellikle yüksek gelir ve servet profiline sahip mükelleflerin yurtdışı finansal varlıkları, yatırımları, şirket ve ortaklık yapıları ve yurtdışında elde ettikleri gelir ve kazançları analiz edilecektir.

Risk Analiz Merkezi tarafından yürütülecek bu çalışmaların sonucuna göre, yurtdışı gelir ve kazançları ile Türkiye'deki vergisel beyanları ara-

sında uyumsuzluk bulunduğu değerlendirilen mükelleflere tebligatta bulunularak tespit edilen husus ve tutarlara ilişkin bilgi ve açıklama talep edecektir.

2. KÜRESEL KAPSAM: CRS, ABD (FATCA) VE KAPSAMDAKİ ÜLKELER

Türkiye, OECD'nin uygulamaya koyduğu Ortak Raporlama Standardı'na (CRS) 2017 yılında imza atmış ve raporlamalara 2018 yılında başlamıştır.

CRS esasında, Türkiye'de yerleşik olup anlaşmaya taraf diğer ülkelerde banka veya aracı kuruluş hesabı olan kişilere ait finansal bilgilerin Türk makamları ile paylaşılmasını öngörmektedir. Fakat bunun belirli bir standartta yapılması söz konusu olduğundan verinin işlenmesi ve analiz edilmesi geçmiş uygulamalara nazaran kolaylaşmıştır. Benzer bir şekilde, Türkiye'deki finansal kuruluşlar da yurtdışında yerleşik olan müşterilerinin finansal bilgilerini o ülke makamlarıyla paylaşmaktadır.

Önceden talep üzerine paylaşılan bilgilerin artık otomatik yürütülmesi söz konusudur.

OECD raporlarına göre bu standardı kabul ederek anlaşmaya taraf olan ülke sayısı 120'yi aşmıştır. Bankacılık sektörünün nispeten gelişmiş ve yaygın olarak kullanıldığı ülkelerin hepsi bilgi değişimi anlaşmaları kapsamındadır.

Burada dikkat çeken husus ABD ile

Türkiye arasında da aynı amaç doğrultusunda imzalanmış FATCA (Foreign Account Tax Compliance Act) anlaşması bulunmasıdır. CRS ile aynı amacı taşımakla birlikte ABD, karşı taraf ülkelerle daha detaylı düzenlemeler içeren bu anlaşmalar kapsamında, finansal kuruluşlarda hesabı bulunan yerleşik kişilere ilişkin verileri karşılıklı olarak paylaşmaktadır.

3. BİLDİRİME KONU VERİLER

Finansal kuruluşlar, müşterilerinden hangi ülkede yerleşik olduğuna ilişkin bildirimi, o ülkedeki adresi ve vergi kimlik numarasını (VKN / TCKN) CRS veya FATCA beyan formları kapsamında temin ettiğinden ellerindeki bu verileri kullanarak, müşterinin finansal bilgilerinin hangi ülkenin vergi idaresine aktarılacağını belirlemektedir.

Mevduat hesapları, saklama hesapları, yatırım fonları, ortaklık ve borç ilişkisi hisseleri ile nakdi değerli sigorta sözleşmelerine ilişkin yıl sonu bakiyeleri, faiz, temettü, kâr payı ve borsa satış kazançları gibi gelirler brüt tutarlarıyla raporlanmasına rağmen gayrimenkul ve taşitlar doğrudan CRS raporlamasına konu edilmemektedir.

4. YURT DIŞI KAZANÇLARIN VERGİLENDİRİLMESİ VE BEYAN

Gelir Vergisi Kanunu (GVK) uyarınca, Türkiye'de yerleşik gerçek kişiler (tam mükellefler) dünya genelinde elde ettikleri kazançların tamamı üzerinden Türkiye'de vergilendirilir.

GVK, yurt dışında ödenen vergilerin Türkiye'de ödenecek vergiden mahsubuna imkan tanımaktadır. Bunun dışında Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları kapsamında da yurtdışında ödenen vergiler, kanuni

sınırlar ve anlaşma hükümleri çerçevesinde Türkiye'de hesaplanan vergiden mahsup edilebilmektedir. Bazı anlaşmalarda istisna yöntemi de ön görülebilmektedir.

Vergi Usul Kanunu (VUK) uyarınca vergi incelemelerinde genel tarh zamanaşımı süresi 5 yıldır. Gözetim programı kapsamında tespit edilen verilerden hareketle yapılacak vergi incelemelerinde belirlenen tutarlar için son 5 yıllık dönemde geriye dönük olarak tarhiyat yapılabilecektir.

Ayrıca, Türkiye'den Avrupa ülkelerine (Almanya, Fransa, Hollanda vb.) gönderilen veriler doğrultusunda, ilgili ülkelerin vergi idareleri de yurt dışında yaşayan ve orada yerleşik Türk vatandaşları hakkında inceleme ve vergi tarhiyatı süreçleri yürütmektedir.

5. MÜKELLEFLER İÇİN EYLEM PLANI VE ÖNERİLER

Yurt dışında banka/aracı kurum hesabı, yatırım portföyü veya şirket ortaklığı bulunan mükelleflerin idari yaptırımlarla karşılaşmaması adına atması gereken öncelikli adımlar şunlardır:

- ▶ Hangi ülkelerde hesap bulunduğu, hangi bankaların ve platformların kullanıldığı, yıl içinde faiz, temettü veya hisse satış kazancı elde edilip edilmediği, yurtdışında şirket veya gayrimenkul bulunup bulunmadığı ve bu gelirlerin Türkiye'de beyana tabi olup olmadığının belirlenmesi,
- ▶ Sermaye ve Fon Transferlerinin Belgelendirilmesi: Finansal hesaplara aktarılan tutarların borç kapatma, kredi, temettü veya kâr payı dağıtımı gibi açıklamalarının belgeleriyle hazır bulundurulması,
- ▶ Vergi Mukimliği Kayıtlarının Güncellenmesi: Birden fazla ülkede ikamet eden veya finansal faaliyeti bulunan kişilerin, banka ve aracı kurumlardaki "vergi

mukimliği" adres ve bildirimlerini güncel ve doğru tutmaları,

- ▶ Pişmanlık ve Islah (VUK Madde 371): Hakkında henüz bir vergi incelemesine başlanmamış veya takdir komisyonuna sevk kararı alınmamış mükellefler, geçmiş dönemlere ilişkin beyan edilmesi gereken ancak beyan edilmemiş yurt dışı gelirlerini VUK 371. maddesinde düzenlenen Pişmanlık ve Islah hükümleri kapsamında kendiliğinden beyan ederek vergi ziyai cezası kesilmemesini sağlayabileceğinden bu kapsamda beyanın değerlendirilmesi,
- ▶ 7582 sayılı Kanun ile 4 Haziran 2026 tarihinden itibaren yürürlüğe giren yeni varlık barışı uygulamasından faydalanmanın değerlendirilmesi ve şartları sağlayanların birçok avantajı bulunan bu uygulamadan yararlanmak için harekete geçmeleri

uygun olacaktır.

Özellikle yurtdışında finansal hesapları, yatırım portföyü veya şirket ortaklığı olan kişiler açısından Vergi Denetim Kurulundan bir bilgi isteme veya gözetim yazısı gelmeden önce durum değerlendirmesi yapılarak hareket planının oluşturulması risk yönetimi için önem arz etmektedir.

SÖZLEŞME FESİH BEDELLERİ VE TAZMİNATLARIN VERGİLENDİRİLMESİ: CEZAI ŞART-HİZMET BEDELİ AYRIMI, KDV, STOPAJ VE GİDER BOYUTU

GİRİŞ

Ticari sözleşmelerin süresinden önce sona erdirilmesi, yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya işin gecikmeli tamamlanması nedeniyle taraflar arasında çeşitli ödemeler ortaya çıkabilmektedir. Fesih bedeli, cayma bedeli, cezai şart ve tazminat gibi isimlerle kararlaştırılan bu ödemeler, görünüşte benzer olmakla birlikte farklı vergisel sonuçlar doğurabilir.

Vergilendirmede ilk adım, ödemenin gerçek niteliğinin belirlenmesidir. Bunun ardından KDV, gelir veya kurumlar vergisi tevkifatı ve gider olarak indirim koşulları ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Bir ödemenin KDV'nin konusuna girmemesi, elde eden açısından vergilendirilmeyeceği veya ödeyen açısından kendiliğinden gider kabul edileceği anlamına gelmez.

1. CEZAI ŞART İLE HİZMET BEDELİNİN AYRILMASI

Sözleşmeye aykırılık nedeniyle yapılan bir ödeme ile yerine getirilmiş bir hizmetin karşılığını oluşturan ödemeler birbirinden ayrılmalıdır.

Örneğin, siparişin iptal edilmesi nedeniyle sözleşmede kararlaştırılan cezai şartın ödenmesi ile iptal tarihine kadar tamamlanmış hizmetlerinin bedelinin ödenmesi aynı nitelikte değildir.

Bu ayrımı yaparken şu sorular önem taşır:

- Ödeme hangi sözleşme hükmüne ve hangi olaya dayanmaktadır?
- Karşılığında teslim edilmiş bir mal veya yerine getirilmiş bir hizmet var mıdır?
- Tutar, sözleşmeye aykırılığın sonucunu mu karşılamaktadır; yoksa yapılmış işin bedelini mi tamamlamaktadır?
- Fesih protokolünde geçmiş hizmet bedelleri ile cezai şart ayrı gösterilmiş midir?

Bedelin kalan sözleşme süresine veya aylık ücretin belirli bir katına göre hesaplanması, tek başına hizmet bedeli olduğu sonucunu doğurmaz. Aynı şekilde, bir hizmet alacağının "tazminat" olarak adlandırılması da onun niteliğini değiştirmez.

2. KDV AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

60 Sıra No.lu KDV Sirkülerinde, herhangi bir teslim veya hizmetin karşılığı olmayan tazminatların KDV'nin konusuna girmediği açıklanmıştır. Sözleşmenin feshedilmesi, işin zamanında tamamlanmaması veya sözleşme şartlarına uygun yapılması nedeniyle ödenen gerçek cezai şartlar bu kapsamda değerlendirilir. Burada söz konusu olan, KDV istisnası değil, işlemin verginin konusu dışında kalmasıdır.

Buna karşılık, KDV Kanununun 20'nci maddesi uyarınca teslim veya hizmetin karşılığını oluşturan bedeller KDV matrahına girer. Dolayısıyla fesih sırasında ödenen tutarın tamamlanmış bir hizmete ilişkin olması halinde, "fesih bedeli" ifadesi kullanılması KDV uygulamasını ortadan kaldırmaz.

Teslim veya hizmet bedeline bağlı vade farkı, fiyat farkı ve benzeri ödemeler de ayrıca değerlendirilmelidir. KDV'ye tabi işlem bedelinin geç ödenmesi nedeniyle alınan ve "tazminat" olarak adlandırılan bir tutar, KDV Kanununun 24/c maddesi kapsamında matraha dahil olabilir.

Bu nedenle fesih protokollerinde, hizmet alacağı ile sözleşmeye aykırılıktan doğan cezai şartın tek bir toplam altında gösterilmesi vergisel belirsizlik yaratabilir. Bu belirsizliğin giderilmesi için fesih protokolünde, fesih tarihine kadar yerine getirilen hizmetlerden doğan alacaklar ile sözleşmeye aykırılık nedeniyle ödenecek cezai şart

veya tazminat tutarları ayrı kalemler halinde düzenlenmelidir. Her kalemin hangi sözleşme hükmüne dayandığı, ilgili olduğu dönem veya olay ve hesaplama yöntemi açıkça belirtilmelidir. Hizmet alacakları bakımından yapılan işin kapsamı; cezai şart bakımından ise ödemeyi doğuran ihlal veya fesih nedeni ortaya konulmalıdır. Ayrıca tutarların brüt veya net olduğu, KDV'nin bedele dahil olup olmadığı ve kanunen gerekli tevkifatların nasıl uygulanacağı açıklığa kavuşturulmalıdır. Düzenlenen belgeler ve muhasebe kayıtları da bu ayrımı izlemelidir. Böylece her ödeme kaleminin vergisel niteliği somut dayanakları üzerinden değerlendirilebilir.

3. STOPAJ AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

Stopaj konusunda yalnızca ödemenin adına bakılarak karar verilemez. Ödemeyi yapanın tevkifat sorumluluğu, alıcının mükellefiyet durumu ve ödemenin hangi gelir unsuruyla ilişkili olduğu birlikte incelenmelidir.

Gelir Vergisi Kanununun 94'üncü maddesi, tevkifat yükümlülerini ve kesintiye tabi ödeme türlerini düzenlemektedir. Buna göre, "tazminat" adı altında yapılan bütün ödemeler için geçerli tek bir stopaj uygulaması bulunmamaktadır. Özellikle serbest meslek faaliyetiyle bağlantılı ödemelerde, serbest meslek işleri dolayısıyla yapılan ödeme niteliğinin bulunup bulunmadığı araştırılmalıdır.

Yurt içindeki tam mükellef bir şirkete yapılan olağan ticari sözleşme fesih ödemesinde ise, yalnızca ödemenin tazminat olarak adlandırılması nedeniyle genel bir stopaj yükümlülüğü doğduğu kabul edilemez. Bununla birlikte, özel tevkifat hükümleri ayrıca kontrol edilmelidir. Yurt dışına yapılan ödemelerde de dar mükellefiyet hükümleri ve ilgili çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması üzerinden ayrı inceleme gerekir. Bu değerlendirme,

ilgili ödeme türünün kanuni kapsamından hareketle yapılmalıdır.

İş sözleşmesinin sona ermesi nedeniyle çalışanlara yapılan ödemeler ise ticari sözleşme fesihlerinden ayrı ele alınmalıdır. İ kale ve benzeri ödemelerde ücret hükümleri ile Gelir Vergisi Kanunu'nun 25'inci maddesindeki istisna koşulları uygulanır. "Tazminat" ifadesi, ödemenin tamamının gelir vergisinden istisna olduğu anlamına gelmez.

4. ÖDEYEN AÇISINDAN GİDER OLARAK İNDİRİM

Gelir Vergisi Kanunu'nun 40/3'üncü maddesi, işle ilgili olmak şartıyla sözleşmeye, mahkeme kararına veya kanun emrine dayanarak ödenen zarar, ziyan ve tazminatların indirimine imkân vermektedir.

Bu çerçevede, ödemenin işletmenin faaliyetleriyle bağlantısı ve hukuki dayanağı ortaya konulmalıdır. Örneğin, işletmenin ticari koşullar nedeniyle sona erdirdiği tedarik sözleşmesine ilişkin cezai şart ile işletme sahibinin kişisel sözleşmesinden kaynaklanan ödeme aynı şekilde değerlendirilemez. Gelir İdaresi de tazminat ile ticari kazancın elde edilmesi veya sürdürülmesi arasında illiyet bağı bulunmasını aramaktadır.

Cezai şartın isminde "ceza" bulunması, onun para cezalarıyla aynı kapsamda olduğunu göstermez. Gelir Vergisi Kanunu'nun 41/6'ncı maddesinde, sözleşmelerde ceza şartı olarak öngörülen tazminatların cezai mahiyette tazminat sayılmadığı açıkça belirtilmiştir. Kurumlar Vergisi Kanununun 11/1-g maddesinde de sözleşmelerde ceza şartı olarak konulan tazminatlar için ayırım yapılmaktadır. Dolayısıyla sözleşmesel cezai şartlar, gerekli koşullar sağlandığında gider olarak indirilebilir.

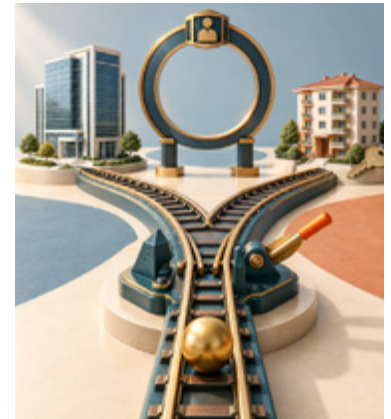
Bununla birlikte, sözleşmesel cezai

şart ile suçtan (kusurdan) doğan tazminat, idari para cezası ve vergi cezası birbirine karıştırılmamalıdır. Zira, Gelir Vergisi Kanunu'nun 41/6 MADDESİ İLE Kurumlar Vergisi Kanununun 11/1-g maddelerine göre kurumun kendisinin, ortaklarının, yöneticilerinin ve çalışanlarının suçlarından doğan maddi ve manevi zarar tazminat giderleri kurum kazancının tespitinde gider olarak kabul edilmektedir. Gelir İdaresi verdiği özelgelerde "suç" kavramının "kusur"u da kavradığı yönünde uygulamaya yön vermektedir.

5. ELDE EDEN AÇISINDAN VERGİLENDİRME

Tazminatın KDV dışında kalması ile gelir veya kurumlar vergisi karşısındaki durumu farklı konulardır. Kurum kazancı genel olarak ticari kazanç hükümlerine göre hesaplandığından, işletmenin ticari sözleşmesinden doğan tazminat gelirinin kazanca dahil edilmesi gerekir; varsa özel istisna hükümleri ayrıca uygulanır.

Gerçek kişilerde ise ödemenin hangi gelir unsuruna girdiği belirlenmelidir. Örneğin, Gelir Vergisi Kanunu'nun 82'nci maddesinde gayrimenkullerin tahliyesi veya kiracılık hakkının devri karşılığında alınan tazminatlara ilişkin açık düzenleme bulunmaktadır. Bu nedenle gerçek kişiye ödenen her tazminatı "vergi dışı ödeme" kabul etmek doğru değildir.

6. KARMA ÖDEMELERE İLİŞKİN UYGULAMA ÖRNEĞİ

Bir hizmet sözleşmesinin sona erdirilmesi sırasında tarafların aşağıdaki tutarlarda anlaştığını varsayalım:

Ödeme kalemi	Tutar	KDV açısından değerlendirme
Fesih tarihine kadar tamamlanmış hizmetler	300.000 TL	Hizmet bedeli KDV rejimine göre değerlendirilir.
Erken fesih nedeniyle gerçek cezai şart	200.000 TL	Teslim veya hizmet karşılığı değilse KDV'nin konusu dışındadır.
Önceki hizmet alacağının geç ödenmesine bağlı fark	30.000 TL	KDV'ye tabi hizmet bedeline bağlıysa matraha dahil edilir.

Bu örnek, KDV Kanununun bedel ve matrah hükümleri ile 60 Sıra No.lu KDV Sirkülerindeki ayrımın birlikte uygulanmasını göstermektedir. Toplam 530.000 TL'nin tek kalemde "fesih tazminatı" olarak gösterilmesi, kalemlerin farklı vergisel niteliklerini ortadan kaldırmaz. Stopaj ve gider değerlendirmesi de her kalem için ayrıca yapılmalıdır.

SONUÇ

Sözleşme fesih bedellerinin vergilendirilmesinde belirleyici unsur, ödemenin gerçek hukuki ve ekonomik niteliğidir. Gerçek cezai şart, tamamlanmış hizmet bedeli ve hizmet alacağına bağlı ek ödeme birbirinden ayrılmalıdır.

Uygulamada sözleşme ve fesih protokolünün ödeme kalemlerini açıkça göstermesi; fesih gerekçesinin, yapılan işlerin ve hesaplama yönteminin belgelenmesi önem taşımaktadır. Böylece KDV, stopaj, gelirin vergilendirilmesi ve gider olarak indirim yönünden her ödeme kendi niteliğine uygun biçimde değerlendirilebilir.

DÖVİZ DÖNÜŞÜM DESTEĞİNDE YENİ UYGULAMANIN ESASLARI

GİRİŞ

Türkiye ekonomisinde yabancı para cinsinden işlemlerin yönetimi, özellikle son yıllarda para politikası ve makro finansal istikrar bakımından önemli bir düzenleme alanı haline gelmiştir. Zira, özellikle ihracat ve diğer döviz kazandırıcı faaliyetlerden elde edilen dövizlerin yurda getirilmesi, Türk lirasına dönüştürülmesi ve firmaların yabancı para pozisyonlarının kontrol altında tutulması; hem para politikasının aktarım mekanizması, hem de finansal istikrar açısından kritik bir role sahiptir.

Bu çerçevede Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından 2023 yılında yürürlüğe konulan döviz dönüşüm desteği uygulaması, firmaların yurt dışı kaynaklı döviz gelirlerini Türk lirasına dönüştürmelerini teşvik eden temel araçlardan biri olmuştur. Firmaların yurt dışı kaynaklı dövizlerini TCMB'ye satmaları karşılığında belirli süre döviz almama taahhüdü verilmesi esasına dayanan döviz dönüşüm desteği sistemi, 01 Ekim 2026 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren Firmaların Yurt Dışı Kaynaklı Dövizlerinin Türk Lirasına Dönüşümünün Desteklenmesi Hakkında Tebliğ (Sayı: 2023/5)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Sayı: 2026/11) ile kökten bir değişime uğramış ve destek uygulamasında yeni bir dönem başlatılmıştır.

Söz konusu Tebliğ ile döviz dönüşüm desteği, yalnızca döviz satışını teşvik eden bir mekanizma olmaktan çıkartılarak firmanın döviz pozisyonu ile ve yurtiçinde yarattığı katma

değerle ilişkilendiren yeni bir sisteme dönüştürülmüştür.

Yeni sistemin; döviz almama taahhüdünün kaldırılması ve yüzde 10'luk döviz pozisyon oranının getirilmesi, destek kapsamında dönüştürülecek döviz tutarının katma değerle ilişkilendirilmesi ve ihracata yönelik üretim yapan tedarikçi firmaların destek mekanizmasına daha etkin şekilde dahil edilmesi olmak üzere üç temel unsur üzerine inşa edildiği gözlemlenmektedir.

Bu çalışmada, döviz dönüşüm desteğinin gelişimine ilişkin olarak; 2023/5 sayılı Tebliğ kapsamında getirilen ilk düzenlemeler, 2024 ve 2025 yıllarında yapılan değişiklikler ve 2026/11 sayılı Tebliğ ile sisteme ilişkin getirilen yeni düzenlemeler incelenecektir.

1. DÖVİZ DÖNÜŞÜM DESTEĞİNE İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER

1.1. 2023/5 Sayılı Tebliğin Getirdiği İlk Sistem

Döviz dönüşüm desteğinin temel hukuki dayanağını; 26 Ocak 2023 tarih ve 32085 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2023/5 sayılı Firmaların Yurt Dışı Kaynaklı Dövizlerinin Türk Lirasına Dönüşümünün Desteklenmesi Hakkında Tebliğ oluşturmaktadır.

Söz konusu Tebliğ'de dönüşüm desteğinin, firmaların TCMB tarafından belirlenecek olan yurt dışı kaynaklı döviz gelirlerine uygulanacağı belirlenmiş ve düzenlemedeki temel amaç, ticari hayatta Türk lirasına olan geçişi ve liralaşmayı destekleyerek firmaların yurt dışı kaynaklı dövizlerini Merkez Bankasına satması karşılığında TL cinsinden destek sağlanması olduğu ifade edilmiştir.

2023/5 sayılı Tebliğ'de değişiklik yapılmasına dair yayımlanan diğer Tebliğler (2024/14 - 2025/11 - 2025/18 ve 2026/8 sayılı Tebliğler) sonrasında döviz dönüşüm desteğine ilişkin ilk sistem aşağıda detaylarına yer verildiği şekilde ortaya çıkmış bulunmaktaydı.

Öncelikle, TCMB tarafından destek uygulamasına tabi tutulacak olan dövizler, firmalarca Türkiye'ye getirilen;

- ▶ döviz cinsinden ihracat gelirleri,
- ▶ yabancılara yurt içinde sunulan hizmetler karşılığında yurtdışı yer-

leşiklerden elde edilen döviz kazandırıcı hizmet gelirleri ve

- serbest bölge firmalarının yurt dışına yaptıkları satışlardan elde ettikleri döviz gelirleri

olarak belirlenmişti.

Düzenlemeler kapsamında, yurda getirilen yurt dışı kaynaklı dövizin en az yüzde 40'ı Merkez Bankasına satıldıktan sonra getirilen dövizin kalan kısmının dönüşüm kuru üzerinden Türk lirası vadeli mevduat ve katılma hesaplarına dönüştürülmesi ve Merkez Bankasınca belirlenecek süre boyunca Merkez Bankasına satılan tutardan daha fazla döviz alımı yapmama taahhüdünde bulunulması şartıyla, taahhüt sahibi firmalara dönüşüm kuru üzerinden Türk lirasına çevrilen tutarın yüzde 2'si kadar da döviz dönüşüm desteği sağlanması kararlaştırılmış bulunmaktaydı.

Getirilen düzenlemede döviz dönüşüm desteğinin önemli koşullarından biri, firmanın belirli bir süre boyunca döviz alımı yapmayacağına ilişkin taahhütte bulunmasıydı ve söz konusu süre 1 ay olarak uygulanmaktaydı. Bu mekanizmanın amacı, firmaya döviz dönüşümü karşılığında destek sağlanırken aynı firmanın yine aynı dönemde yeniden döviz talebinde bulunmasının önlenmesiydi.

Dolayısıyla sistem, bir taraftan firmaların dövizlerini Türk lirasına dönüştürmesini teşvik ederken diğer taraftan döviz talebinin sınırlandırılmasını amaçlayan iki yönlü bir işlerlik ihtiva etmekteydi.

Öte yandan, firmalarca verilen döviz alımı yapılmaması taahhüdünün yerine getirilmemesi halinde döviz dönüşümü desteği tutarlarının, ilgili dönem boyunca oluşan pozitif kur farkı eklenerek ve döviz dönüşümü desteğinin ödenme tarihinden taahhüdün yerine getirilmediğinin tespiti tarihine kadar geçen süre için tespit tarihinde geçerli olan Merkez Bankasının ilan

ettiği en yüksek gecelik borç verme faiz oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile birlikte bankalarca tahsil edilerek Merkez Bankasına aktarılacağı belirtilmiş bulunmaktaydı.

Bununla birlikte taahhüdünü yerine getirmeyen firmaların **Merkez Bankası kaynaklı kredi kullanım taleplerinin, taahhüdün yerine getirilmediğinin tespit edildiği tarihten itibaren bir yıl süreyle kabul edilmeyeceği** hüküm altına alınmıştı.

Yukarıda bahsedilen düzenlemelerin yanı sıra, 2023/5 sayılı Tebliğde değişiklik yapılmasına dair 2024/14 sayılı Tebliğ ile uygulamaya **"Gerçeğe aykırı beyan ve usulsüz kullanım"** başlıklı **4/A maddesi** eklenmiş ve döviz alımı yapılmaması taahhüdünü yerine getirmeyen firmalara ilişkin yaptırımlar yeniden düzenlenerek;

- **döviz dönüşüm desteğinden usulsüz olarak yararlanıldığı** veya Merkez Bankasına ya da bankalara **gerçeğe aykırı beyanda bulunulduğunun** tespiti halinde döviz dönüşümü desteği tutarları ilgili dönem boyunca oluşan pozitif kur farkı eklenerek ve döviz dönüşümü desteğinin ödenme tarihinden taahhüdün yerine getirilmediğinin, usulsüz işlem yapıldığının veya Merkez Bankasına ya da bankalara gerçeğe aykırı beyanda bulunulduğunun tespiti tarihine kadar geçen süre için tespit tarihinde geçerli olan Merkez Bankasının ilan ettiği **en yüksek gecelik borç verme faiz oranı** üzerinden hesaplanacak faizi ile **birlikte** bankalarca tahsil edilerek Merkez Bankasına aktarılacağı,
- bu firmaların Merkez Bankası kaynaklı kredi kullanım talepleri ile Tebliğ kapsamındaki destek ödemesi taleplerinin yukarıda belirtilen yaptırım tutarının ödendiği tarihe kadar kabul edilmeyeceği,
- döviz dönüşüm desteğinden usulsüz olarak yararlanan veya Merkez

Bankasına ya da bankalara gerçeğe aykırı beyanda bulunan firmalar döviz dönüşüm desteğinden yararlanılmayacağı ve bu firmaların **Merkez Bankası kaynaklı kredi kullanım taleplerinin 3 yıl süre ile kabul edilmeyeceği**

hüküm altına alınmış bulunmaktaydı.

2023 döneminden itibaren uygulanan süreç sonrasında yayımlanan 2026/11 sayılı Tebliğ ile yukarıda bahsedilen düzenlemelerde önemli değişikliklere gidilmiştir.

1.2. Döviz Dönüşüm Desteğine İlişkin Getirilen Yeni Sistem

01.08.2026 tarihli ve 33327 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2026/11 sayılı Tebliğ ile döviz dönüşüm desteği sisteminde esaslı değişikliklere gidilmiştir. Bu değişiklikler kapsamında TCMB tarafından 01.10.2026 tarihinde (Yeni) Firmaların Yurt Dışı Kaynaklı Dövizlerinin Türk Lirasına Dönüşümünün Desteklenmesi Hakkında Tebliğe İlişkin Uygulama Talimatı yayınlanmıştır. Getirilen yeni düzenlemeler de yayım tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir.

Yapılan değişiklikler ile döviz dönüşüm desteği, döviz geliri elde eden firmaların yalnızca döviz satışını teşvik eden bir düzenleme olmaktan çıkartılarak, firmanın döviz pozisyonuyla ve yurtiçinde yarattığı katma değerle ilişkilendiren yeni bir sisteme dönüştürülmüştür. Bu kapsamda yeni sistem, firmaların döviz almama taahhüdünü kaldırılmakta ve destek kapsamında dönüştürülebilecek döviz tutarını katma değerle ilişkilendirmektedir.

TCMB'nin açıklamasına göre düzenlemenin amacı, desteğin yurtiçinde üretim ve istihdam yoluyla daha fazla katma değer oluşturan ve net döviz satım eğilimi yüksek firmalara yönlendirmesidir.

Ayrıca, yeni sistemde, teşvikten faydalanabilmek için yüzde 10'luk döviz pozisyon oranı sınırı getirilmekte ve ihracata yönelik üretim yapan tedarikçi firmaların destek mekanizmasına daha etkin şekilde dahil edilmesi amaçlanmaktadır.

Getirilen yeni sisteme ilişkin **Tebliğ'de yer alan ve öne çıkan başlıca düzenlemeler** şu şekildedir;

- ▶ Destekten yararlanmak için aranan döviz alımı yapmama taahhüdü kaldırılmış; bunun yerine döviz pozisyonu esaslı yeni bir uygulama getirilmiştir.
- ▶ Temelde %2 oranında olan ancak, geçici olarak %3 olarak uygulanan döviz dönüşüm desteğinin süresi 31 Ocak 2027 tarihine kadar uzatılmıştır.
- ▶ Döviz dönüşüm desteğinden yararlanabilmek için, firmaların döviz pozisyonu oranlarının TCMB tarafından belirlenen sınırı aşmadığının tevsik edilmesi gerekmektedir.
- ▶ TCMB'ye, firmaların destek kapsamında satabilecekleri döviz tutarı ile alabilecekleri destek tutarına üst limit belirleme yetkisi verilmiştir.
- ▶ TCMB, gerekli gördüğü firmaları doğrudan veya aracı bankalar aracılığıyla incelemeye alabilecek; inceleme süresince destek ödemesi yapılmayabilecektir.
- ▶ Aracılı ihracat uygulamasının kapsamı Dış Ticaret Sermaye Şirketlerinin yanı sıra Sektörel Dış Ticaret Şirketleri ve diğer aracı ihracatçıları da kapsayacak şekilde genişletilmiştir.
- ▶ Gerçeğe aykırı beyan veya usulsüz kullanım halinde uygulanacak yaptırımlar yeniden düzenlenmiş; belirli durumlarda yaptırımların aynı kontrol yapısı içindeki diğer firmalara da uygulanabilmesine yönelik hükümler getirilmiştir.

2026/11 sayılı Tebliğ sonrasında TCMB tarafından yayımlanan Firmaların

Yurt Dışı Kaynaklı Dövizlerinin Türk Lirasına Dönüşümünün Desteklenmesi Hakkında Tebliğe İlişkin **Uygulama Talimatında yer alan başlıca düzenlemeler** ise şu şekildedir;

- ▶ Döviz dönüşüm desteğinden yararlanabilmek için **döviz pozisyonu oranının %10'u aşmaması** gerekmektedir.
- ▶ Döviz pozisyonu oranı, **hazır döviz varlıkları toplamının net satış hasılatı ile aktif toplamından büyük olana bölünmesi** suretiyle hesaplanacaktır.
- ▶ **Döviz Pozisyonu Bildirim Formu SMMM veya YMM tarafından hazırlanıp onaylanacak** ve belge tarihinden itibaren 15 gün geçerli olacaktır.
- ▶ Firmaların destek kapsamında **TCMB'ye satabilecekleri döviz tutarı, firma kârlılığı ve 12 aylık işgücü maliyeti esas alınarak hesaplanacak olan firma satış limitiyle** sınırlandırılmıştır.
- ▶ Firmaların bir takvim yılı içinde yararlanabilecekleri **azami döviz dönüşüm desteği 100 milyon TL** olarak belirlenmiştir.
- ▶ 1 Ekim-31 Aralık 2026 dönemi için **firma satış limiti ile azami döviz dönüşüm desteği tutarı 0,25 kat-sayısı** ile çarpılarak uygulanacaktır.
- ▶ Gerçeğe aykırı beyan ve usulsüz kullanım halinde destek ve TCMB kaynaklı kredilere ilişkin kısıtlama süresi ilk tespit 1 yıl, sonraki tespitlerde 3 yıl olarak belirlenmiştir.

Uygulama Talimatı kapsamında destekten yalnızca Türkiye'de kanuni yerleşim yeri bulunan tüzel kişiler yararlanabilmektedir ve şahıs işletmeleri söz konusu destek kapsamının dışında bulunmaktadır. Dolayısıyla hizmet ihracatını tüzel kişiliği olmayan şahıs şirketi üzerinden yapan mükelleflerin bu destekten yararlanma imkanı bulunmamaktadır.

Uygulama Talimatında yer verilen

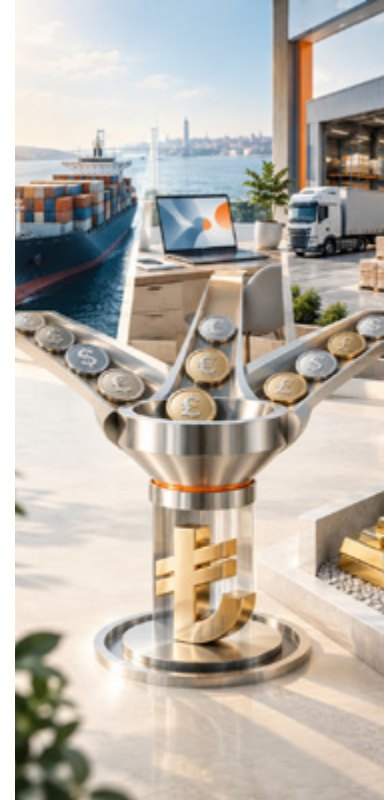
ve yukarıda bahsedilen söz konusu düzenlemelerin detaylarına ise aşağıdaki başlıklarda değinilmektedir.

1.2.1. Döviz Dönüşüm Desteği Kapsamında Yer Alan Dövizler

Uygulama Talimatında yurt dışı kaynaklı dövizler olarak tanımlananlar;

- ▶ Döviz cinsi ihracat gelirleri,
- ▶ Yabancılar yurt içinde sunulan hizmetler karşılığında kazanılan döviz tutarları da dahil olmak üzere yurt dışında yerleşiklerden elde edilen döviz kazandırıcı hizmet gelirlerinden yurda getirilen dövizleri ve
- ▶ Serbest bölgede faaliyet gösteren firmaların yalnızca yurt dışına yaptıkları satışlardan elde ettikleri döviz gelirleridir.

Tüm kıymetli madenlerin ihracından kaynaklanan dövizler ise bu kapsamın dışında tutulmuştur.

1.2.2. Döviz Pozisyonu Oranı Sınırlaması

1 Ekim 2026 tarihinde yürürlüğe giren Uygulama Talimatı ile döviz alımı yapmama taahhüdü kaldırılmış ve bunun yerine firmaların %10'luk döviz pozisyonu oranını aşmaması şartı getirilmiştir. Buna göre, **döviz pozisyonu oranı %10'u aşan firmalar** döviz dönüşüm desteğinden yararlanamayacaktır. Dolayısıyla, yeni düzenleme sonrasında destekten yararlanmak isteyen firmaların %10'luk döviz pozisyonu oranlarını her döviz satışından önce kontrol etmeleri önem arz etmektedir.

Uygulama Talimatının Ek: C bölümünde yer alan Döviz Pozisyonu Bildirim Formuna göre oran aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır:

Döviz Pozisyonu Oranı = Hazır Döviz Varlıkları Toplamı / (Net Satış Hasılatı veya Aktif Toplamından büyük olanı)

Formülde yer alan;

- Hazır döviz varlıkları toplamının hesabında; Kasa + Alınan Çekler + Bankalar - Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri + Diğer Hazır Değerler + Menkul Kıymetler + Ortak, İştirak ve Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar dikkate alınacak,
- Net Satış Hasılatı ve Aktif Toplamı hesabında ise; **son yıllık beyannamede yer alan veriler kullanılacaktır.** Zira formda bahsedildiği üzere; aktif toplam tutarı Gelir İdaresi Başkanlığına verilen yıllık beyannamelerde raporlanan en güncel yıl sonu bilanço aktif tutarı, net satış hasılatı ise aynı beyannamede yer alan yıllık net satış hasılatı toplamıdır.

Öte yandan, **döviz ve altınların TL karşılıkları hesaplanırken** ilgili yılın ilk iş günündeki kur ve fiyatlar baz alınacaktır. Bu kapsamda döviz pozisyonu bildiriminde, altın/döviz varlık

ve yükümlülüklerinin TL karşılığı olarak, döviz varlıkları için **TCMB tarafından içinde bulunulan yılın ilk iş günü ilan edilen döviz alış kurları**; altın varlıkları için Borsa İstanbul tarafından içinde bulunulan **yılın ilk iş günü ilan edilen altın fiyatları** üzerinden hesaplanarak yazılacaktır.

1.2.3. Firmaların TCMB'ye Satabilecekleri Döviz Tutarına Getirilen Limit

2026/11 sayılı Tebliğ değişikliğiyle, firmaların destek kapsamında satabilecekleri döviz tutarlarının firma kârlılığı ve işgücü maliyetinden oluşan katma değer tutarı dikkate alınarak sınırlandırılabilmesi düzenlenmiştir. Uygulama Talimatında, bu kapsamda uygulanacak firma satış limitinin esasları belirlenmiştir. Buna göre firma limiti TCMB tarafından; **firma kârlılığı ve 12 aylık işgücü maliyeti** verileri esas alınarak hesaplanacaktır.

Buna göre firmaların bir limit kullanım dönemi içerisinde TCMB'ye satabilecekleri toplam döviz tutarının Türk lirası karşılığı, ilgili döneme ait firma satış limitini aşamayacaktır. Ayrıca, bir limit kullanım döneminde kullanılmayan firma satış limiti izleyen limit kullanım dönemine devredilmeyecektir.

Firmanın ilgili dönemde zarar etmesi halinde, katma değer tutarının hesaplanmasında sadece işgücü maliyeti esas alınacaktır. Firma kârlılığının belirlenmesinde, Gelir İdaresi Başkanlığına beyan edilen **faaliyet kârı tutarı** esas alınacaktır.

İşgücü maliyeti ise Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığına ibraz edilen ve firmaların sigorta primi hesaplamalarına esas teşkil eden maaş/ ücret ödemeleri ile çalışanlar adına ödenen sosyal güvenlik primi tutarları toplamından oluşacaktır.

Öte yandan, firma satış limiti TCMB tarafından yılda iki kere güncellenecektir. Bu kapsamdaki güncellemelerin Ocak ve Temmuz ayları içerisinde yapılması öngörülmüştür.

1.2.4. Döviz Dönüşüm Desteği Tutarında Tavan Uygulaması

Uygulama Talimatına göre firmanın limit kullanım dönemi içinde yararlanabileceği **azami döviz dönüşüm desteği tutarı 100 milyon TL**'dir. Herhangi bir nedenle döviz satışından sonra döviz dönüşüm desteğinden yararlanılamaması veya döviz dönüşüm desteğinin iade edilmesi halinde, söz konusu döviz satışı nedeniyle firma satış limitinden veya azami döviz dönüşüm desteğinden düşülen tutarlar yeniden firma satış limitine veya azami döviz dönüşüm desteğine ilave edilmeyecektir.

Öte yandan, Uygulama Talimatında 01 Ekim-31 Aralık 2026 arası tarihleri kapsayan bir kıst dönem uygulamasına yer verilmiştir. Buna göre, 01 Ekim 2026 itibarıyla hesaplanacak firma satış limiti, 01 Ekim 2026 ile 31 Aralık 2026 tarihlerini kapsayan limit kullanım döneminde, yalnızca bu döneme mahsus olmak üzere 0,25 katsayısı ile çarpılarak uygulanacaktır.

Geçiş dönemi özelinde firmaların 01 Ekim 2026 tarihi öncesinde satmış oldukları döviz tutarları, kalan firma satış limiti hesabında dikkate alınmayacaktır. Buna paralel olarak, 01 Ekim-31 Aralık 2026 arası dönemi kapsayan limit kullanım döneminde firmaların yararlanabileceği azami döviz dönüşüm desteği tutarı da 0,25 katsayısı ile çarpılarak uygulanacaktır. Ayrıca, yine bu dönem özelinde firmaların 01 Ekim 2026 tarihi öncesinde yararlanmış oldukları döviz dönüşüm desteği tutarları da söz konusu limit kapsamında dikkate alınmayacaktır.

1.2.5. Peşin İhracat ve Aracılı İhracatların Durumu

İhracat Genelgesi kapsamında **peşin ihracat bedeli** olarak getirilen dövizlerin TCMB'ye satışı sırasında, gümrük beyannamesi bilgisi bildirilmeden önce talep formu ile döviz dönüşüm desteği talebinde bulunulabilecektir. Bu durumda döviz satışını takip eden 6 ay içerisinde, en az TCMB'ye satılan döviz tutarında ve ödeme şekli "Peşin Ödeme" yazılı olan gümrük beyannamesi bilgisi ile Döviz Pozisyonu Bildirim Formunun aracı bankaya bildirilmesi gerekmektedir.

Öte yandan, 2026/11 sayılı Tebliğ ile aracılı ihracat uygulamasının kapsamına Dış Ticaret Sermaye Şirketlerinin yanı sıra **Sektörel Dış Ticaret Şirketleri ve diğer aracı ihracatçılar da dahil edilmiş** bulunmaktadır. Uygulama Talimatına göre, aracı ihracatçı tarafından yurda getirilen peşin ihracat bedeli olmayan dövizlerin aracı ihracatçılara ürün tedarik/imal eden firmalar adına satışı;

- ▶ Aracı ihracatçı ve tedarikçi/imalatçı firmaların Ek-E'de yer alan Aracılı İhracat Kapsamında Döviz Dönüşüm Desteğinin Tedarikçiye/İmalatçıya Ödenmesine İlişkin Beyannamesi,
- ▶ Aracı ihracatçı ile tedarikçi/imalatçı firma arasında yapılmış aracılı ihracat sözleşmesini,
- ▶ Tedarikçi/imalatçı firma unvanının kayıtlı olduğu ilgili Gümrük Beyannamelerini ve
- ▶ Bu beyannameler kapsamındaki tedarikçi/imalata ilişkin ihraç kayıtlı mal faturalarını

aracı bankaya ibraz etmeleri halinde yapılabilir.

Bu durumda Uygulama Talimatı bakımından döviz satışının tedarikçi/imalatçı firma tarafından yapıldığı kabul

edilecek ve döviz dönüşüm desteği aracı banka tarafından doğrudan tedarikçi/imalatçı firmanın hesabına aktarılacaktır.

1.2.6. Döviz Pozisyonu Bildirim Formunun Hazırlanması

Döviz Pozisyonu Bildirim Formu, **SMMM veya YMM unvanını haiz meslek mensuplarınca** hazırlanarak imzalandıktan sonra, firma yetkilileri tarafından formda yer verilen bilgilerin doğruluğu teyit edilerek imzalanacak ve aracı bankaya ibraz edilecektir. Söz konusu form aracı bankaya ıslak imzalı veya elektronik imzalı olarak ibraz edilebilecektir.

Öte yandan formun ekinde, formu onaylayan SMMM veya YMM'nin bağlı bulunduğu meslek odasının çalışanlar listesine kayıtlı olduğunu gösteren Faaliyet Belgesinin bulunması zorunludur. Faaliyet Belgesi aslının aracı bankaya ibrazından itibaren üç ay içinde aynı SMMM veya YMM tarafından düzenlenerek onaylanan diğer döviz pozisyonu bildirim formları bakımından söz konusu faaliyet belgesinin ibrazı yeterli olacaktır.

Döviz Pozisyonu Bildirim Formu, belge tarihinden itibaren **15 gün süreyle geçerli olacak** ve bu süre içinde aynı form kapsamında birden fazla işlem yapılabilir.

1.2.7. Gerçeğe Aykırı Beyan ve Usulsüz Kullanıma İlişkin Süreler

Firmaların gerçeğe aykırı beyan ve usulsüz kullanım durumunda döviz dönüşüm desteği talepleri ile TCMB kaynaklı kredi başvuruları ve kullanım talepleri, TCMB tarafından Uygulama Talimatıyla belirlenen ve aşağıda yer verilen sürelerde kabul edilmeyecektir.

Firmaların döviz dönüşüm desteğinden usulsüz, amaca aykırı veya gerçeğe aykırı bilgi ve belge sunularak faydalandığının tespit edilmesi halinde, haklarında tespit yapılan firmaların döviz dönüşüm desteği talepleri ile TCMB kaynaklı kredi başvuruları ve kullanım talepleri tespit tarihinden itibaren kabul edilmeyecektir.

Uygulama Talimatının 8/1 maddesi uyarınca hesaplanan tutarın firma tarafından aracı bankaya ödendiği tarihten itibaren ise söz konusu talepler; **ilk tespitte 1 yıl, sonraki tespitlerde ise 3 yıl boyunca** kabul edilmeyecektir.

Bununla birlikte, firmaların söz konusu tespitler kapsamında faydalandığı toplam döviz dönüşüm desteği tutarının **100.000 TL'yi aşmadığı durumlarda**, Uygulama Talimatının 8/1 maddesi kapsamında hesaplanan tutarın firma tarafından aracı bankaya ödenmesi şartıyla belirtilen süre kısıtları uygulanmayacaktır.

1.2.8. Dönüşüm Desteği Kullanımına İlişkin Diğer Hususlar

2026/11 sayılı Tebliğ sonrasında yayımlanan Uygulama Talimatına göre;

- ▶ Döviz kazandırıcı hizmet gelir-

leri bakımından ilgili dövizlerin kesin fatura tarihinden itibaren 180 gün içerisinde TCMB'ye satılması halinde destekten yararlanılabilecektir.

- Serbest bölgede faaliyet gösteren firmaların yurt dışına yaptıkları satışlarda, ilgili dövizlerin Serbest Bölge İşlem Formuna istinaden yurt dışına gönderilmek üzere serbest bölgeden çıkış yapıldığına ilişkin ilgili idarenin formu onayladığı tarihten itibaren 180 gün içerisinde TCMB'ye satılması gerekmektedir.
- Firmalar ETGB (Elektronik Ticaret Gümrük Beyannamesi) ile ihracatları için de döviz dönüşüm desteğinden yararlanılabilecektir. ETGB sunulan hallerde, firmalardan üç ay boyunca tek bir banka aracılığıyla ETGB'li işlem gerçekleştireceğine ilişkin Talimatın Ek-D'de kısmında yer alan beyanname alınacaktır.
- Döviz kazandırıcı hizmetlere aracılık eden firmalar, sadece verdikleri aracılık hizmetlerinden hak ettikleri dövizleri satarak döviz dönüşüm desteğinden yararlanılabilecektir.
- Dahilde İşleme Rejimi kapsamında gerçekleştirilen ihracat işlemlerinde, döviz dönüşüm desteğine esas döviz satış tutarının hesabında ihracat bedelinden bedelsiz ithalat tutarı düşülerek bulunan tutar esas alınacaktır. Bedelsiz ithalat tutarının ihracat bedeline eşit veya ihracat bedelinden fazla olması halinde destek ödenmeyecektir.
- İhracat ve Döviz Kazandırıcı Hizmetler Reeskont Kredisi Uygulama Talimatı ile İhracat ve Döviz Kazandırıcı Hizmetler Reeskont Finansmanı Uygulama Talimatının Ek-4'üncü maddelerine göre kredi kullanan firmalara kredi vadesi boyunca döviz dönüşüm desteği sağlanmayacaktır.

SONUÇ

2023 yılında yürürlüğe konulan ve başlangıçta firmaların yurt dışı kaynaklı dövizlerini TCMB'ye satmaları karşılığında belirli süre döviz almama taahhüdü verilmesi esasına dayanan Döviz Dönüşüm Desteği Sistemi, 01 Ekim 2026 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren 2026/11 sayılı Tebliğ ile önemli bir değişime uğramış ve destek uygulamasında yeni bir dönem başlatılmıştır.

Söz konusu Tebliğ ile döviz dönüşüm desteği, yalnızca döviz satışını teşvik eden bir mekanizma olmaktan çıkartılarak firmanın döviz pozisyonuyla ve yurtiçinde yarattığı katma değerle ilişkilendiren yeni bir sisteme dönüştürülmüştür.

Yeni düzenleme kapsamında, döviz pozisyonu oranı %10'u aşan firmalar döviz dönüşüm desteğinden yararlanamayacağı için destekten yararlanmak isteyen firmaların %10'luk döviz pozisyonu oranını her döviz satışından önce kontrol etmeleri önem arz etmektedir. Ayrıca, yeni dönemde desteğin tutarı faaliyet karı ve işgücü maliyetlerinin toplamı olarak tanımlanan yaratılan katma değerle sınırlandırılmıştır.

Makalemizde belirttiğimiz üzere; dönüşüm desteği oranının %3 olarak uygulanması, 2026/11 sayılı Tebliğ ile 31.01.2027 tarihine kadar uzatılmıştır. Yeni sistem bakımından 01.10.2026-31.01.2027 tarihlerini kapsayan dönem için de bu oranın uygulanması öngörülmektedir. Söz konusu tarihin sona ermesini müteakip yeni bir uzatma olmaması halinde izleyen süreçte temelde belirlenmiş olan %2'lik oran uygulanacaktır.

Öte yandan, yurda getirilen ihracat kaynaklı ve İBKB (İhracat Bedeli Kabul Belgesi) veya DAB'a (Döviz Alım Belgesine) bağlanan dövizlerin en az yüzde 40'ının (31 Ocak

2027'ye kadar %35'inin) belgeyi düzenleyen banka aracılığıyla Merkez Bankasına satılma zorunluluğunun devam ettiği unutulmamalıdır.

KONKORDATO SÜRECİNDE ALACAKLI VE BORÇLUNUN VERGİSEL DURUMU

Konkordato, mali durumu bozulmuş olan borçluların ticari faaliyetlerini sürdürebilmelerine olanak sağlayan ve alacaklıların haklarını korumayı hedefleyen hukuki bir koruma mekanizmasıdır.

2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nda (İİK) düzenlenen bu süreç, yalnızca icra hukuku boyutunda kalmayıp tarafların vergi matrahlarını, muhasebe kayıtlarını ve dönemsellik ilkesi gereği vergilendirme rejimlerini doğrudan etkilemektedir. Bu çalışmada, konkordato sürecindeki borçlu ve alacaklı mükelleflerin vergisel durumu; VUK, KVK, KDVK hükümleri çerçevesinde değerlendirilmiştir.

1. GİRİŞ VE HUKUKİ ÇERÇEVE

Mali İdare tarafından verilen bir özeldede konkordato; "herhangi bir dürüst borçlunun ödeme teklifinin konkordatoya tabi alacaklılarının belirli bir çoğunluğu tarafından kabulü ve mahkemenin onayı ile gerçekleşen ve borçlunun, borçlarının bir kısmından kurtulmasını veya ödeme şeklinin borçlu yararına değişmesini sağlayan, iflâsa nazaran yumuşatılmış, alacaklıların eşit olarak tatminine yarayan hukuki bir araç/müessesedir." olarak tanımlanmıştır.¹

İcra İflas Kanunu'nun 285'inci maddesinde ise; "Borçlarını, vadesi geldiği hâlde ödeyemeyen veya vadesinde ödeyememe tehlikesi altında bulunan herhangi bir borçlu, vade

verilmek veya tenzilat yapılmak suretiyle borçlarını ödeyebilmek veya muhtemel bir iflâstan kurtulmak için konkordato talep edebilir. İflâs talebinde bulunabilecek her alacaklı, gerekçeli bir dilekçeyle, borçlu hakkında konkordato işlemlerinin başlatılmasını isteyebilir." hükmü mevcuttur.

Konkordato; geçici mühlet, kesin mühlet ve projenin mahkemece tasdiki olmak üzere üç temel aşamadan oluşur. İİK m. 288 uyarınca mahkemece verilen geçici ve kesin mühlet kararları, borçlu hakkında hiçbir takibin yapılamaması (İİK m. 294) ve mevcut takiplerin durması sonucunu doğurur.

Bu hukuki engel, Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı'nın şüpheli alacak karşılığı ve alacak terkinin konularındaki uygulamalarını ve vergi doğuran olay zamanlamasını baştan şekillendirir.

2. KONKORDATO KONUSUNDA İCRA İFLAS KANUNUNDA YER ALAN HÜKÜMLER

İcra İflas Kanunu'nun;

287'nci maddesinde "... Geçici mühlet üç aydır. Mahkeme bu üç aylık süre dolmadan borçlunun veya geçici komiserin yapacağı talep üzerine geçici mühleti en fazla iki ay daha uzatabilir, uzatmayı borçlu talep etmişse geçici komiserin de görüşü alınır. Geçici mühletin toplam süresi beş ayı geçemez",

288'inci maddesinde, "Geçici mühlet, kesin mühletin sonuçlarını doğurur.",

289'uncu maddesinde, "Mahkeme, kesin mühlet hakkındaki kararını geçici mühlet içinde verir. Konkordatonun başarıya ulaşmasının mümkün olduğunun anlaşılması hâlinde borçluya bir yıllık kesin mühlet verilir.",

291'inci maddesinde, "Konkordato talebi ile amaçlanan iyileşmenin, kesin mühletin sona ermesinden önce gerçekleştiğinin komiserin yazılı raporuyla mahkemeye bildirilmesi üzerine mahkemece resen, kesin mühletin kaldırılarak konkordato talebinin reddine karar verilir.",

292'nci maddesinde, "İflâsa tabi borçlu bakımından, kesin mühletin verilmesinden sonra aşağıdaki durumların gerçekleşmesi hâlinde komiserin yazılı raporu üzerine mahkeme kesin mühleti kaldırarak konkordato talebinin reddine ve borçlunun iflâsına resen karar verir.

¹ İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 11.05.2017 tarih ve B.071.GİB.4.34.19.02-105[VUK-1-20178]-129208 sayılı özeldesi

- a. Borçlunun malvarlığının korunması için iflâsın açılması gerekiyorsa.
- b. Konkordatonun başarıya ulaşmayacağı anlaşılıyorsa.
- c. Borçlu, 297 nci maddeye aykırı davranır veya komiserin talimatlarına uymazsa ya da borçlunun alacaklıları zarara uğratma amacıyla hareket ettiği anlaşılıyorsa.93
- d. Borca batık olduğu anlaşılan bir sermaye şirketi veya kooperatif, konkordato talebinden feragat ederse.”

294’üncü maddesinde, “Mühlet içinde borçlu aleyhine 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna göre yapılan takipler de dahil olmak üzere hiçbir takip yapılamaz ve evvelce başlamış takipler durur, ihtiyatî tedbir ve ihtiyatî haciz kararları uygulanmaz, bir takip muamelesi ile kesilebilen zamanaşımı ve hak düşüren müddetler işlemez.”

306’ncı maddesinde, “Konkordatonun tasdiki kararında alacaklıların hangi ölçüde alacaklarından vazgeçtiği ve borçlunun borçlarını hangi takvim çerçevesinde ödeyeceği belirtilir.

308’inci maddesinde, “Konkordato tasdik edilmezse mahkeme konkordato talebinin reddine karar verir ve bu karar 288 inci madde uyarınca ilân edilerek ilgili yerlere bildirilir. Borçlunun iflâsa tabi şahıslardan olması ve doğrudan doğruya iflâs sebeplerinden birinin mevcut olması hâlinde mahkeme, borçlunun iflâsına resen karar verir.”

308/c maddesinde, “Konkordato, tasdik kararıyla bağlayıcı hâle gelir. Tasdik edilen konkordato projesinde konkordatonun, tasdik kararının kesinleşmesiyle bağlayıcı hâle geleceği de kararlaştırılabilir; bu takdirde mühletin etkileri, kanunda öngörülen istisnalar

saklı kalmak kaydıyla konkordatonun bağlayıcı hâle geldiği tarihe kadar devam eder.”

308/g maddesinde “Tasdik edilen konkordato projesi kapsamında;

- a. Yapılacak işlemler, 492 sayılı Harçlar Kanununa tabi harçlardan; bu işlemler nedeniyle düzenlenecek kâğıtlar, damga vergisinden,
- b. Alacaklılar tarafından her ne nam altında olursa olsun tahsil edilecek tutarlar, 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu gereği ödenecek banka ve sigorta muameleleri vergisinden,
- c. Borçluya kullanılacak krediler, Kaynak Kullanımı Destekleme Fonundan,

istisna edilmiştir.” hükümleri yer almaktadır.

3. ALACAKLI MÜKELLEFLER AÇISINDAN VERGİSEL DURUM

3.1. Şüpheli Alacak Karşılığı Ayrılması (VUK m. 323)

VUK m. 323’üncü maddesi uyarınca ticari veya zirai kazancın elde edilmesiyle ilgili olan dava veya icra safhasındaki alacakların şüpheli alacak sayıldığı, şüpheli alacaklar için değerlendirme gününün tasarruf değerine göre pasifte karşılık ayrılabilceği, işletme hesabı esasında defter tutan mükelleflerin şüpheli alacaklarının gider olarak dikkate alabileceği, şüpheli alacaklarla ilgili sonradan yapılan tahsilatların tahsil edildikleri dönemde kar-zarar hesabına (işletme hesabı esasında defter tutanlarca gelir olarak) intikal ettirileceği düzenlenmiştir.

Konkordato sürecinde cebri icra takibi yapma imkânı hukuken kısıtlandığı

için alacağın şüpheli hale gelip gelmediği tartışma konusu olmaktadır.

Mali idare tarafından 14/02/2019 tarih ve VUK-112/2019-2 sayılı sirküler ile konkordato sürecine giren borçludan olan alacakların şüpheli alacak karşısındaki durumu ve uygulamada karşılaşılabilecek muhtemel senaryolar özelinde değerlendirilerek uygulamaya yön verilmiştir. Anılan sirkülerde;

3.1.1. Geçici Mühlet Kararı Verilmesinin Şüpheli Alacaklar Karşısındaki Durumu:

2004 sayılı Kanun uygulamasında, geçici mühlet kararı verilmesi ile borçlu aleyhine hiçbir takip yapılamamakta, evvelce başlamış takipler durmakta ve ihtiyatî tedbir ve ihtiyatî haciz kararları uygulanamamaktadır.

- Geçici mühlet kararından önce dava veya icra safhasına **intikal etmiş** alacaklar için 213 sayılı Kanunun 323’üncü maddesi kapsamında karşılık ayrılmış ise mahkeme tarafından geçici mühlet kararı verilmesi, alacığa ilişkin şüphelilik durumunda herhangi bir değişiklik meydana getirmedikten, daha önce ayrılan karşılığa ilişkin herhangi bir düzeltme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.
- Geçici mühlet kararı kesin mühletin hukuki sonuçlarını doğurmakta olduğundan ve geçici mühlet kararı ile birlikte takip yapılması mümkün bulunmadığından, geçici mühlet kararından **önce** dava veya icra safhasına **intikal ettirilmemiş** alacaklar için **geçici mühlet kararının ilan edildiği hesap dönemi itibarıyla** şüpheli alacak karşılığı ayrılabilir.

Mali İdare’nin yaklaşımına göre, hakkında **geçici veya kesin mühlet** kararı verilmiş borçludan olan alacaklar, dava ve icra takibi şartı aranmaksızın **mühlet kararının ilan edildiği vergilendirme döneminde**

şüpheli alacak olarak kabul edilir ve karşılık ayrılabilir. Dönemsellik ilkesi uyarınca bu süre içinde karşılık ayrılmayan alacaklar için sonraki dönemlerde karşılık ayrılması mümkün bulunmamaktadır.

3.1.2. Geçici Mühletin Kaldırılarak Konkordato Talebinin Reddedilmesinin Sonuçları:

2004 sayılı Kanunun 287'nci ve 288'inci maddeleri uyarınca, geçici mühletin kaldırılarak konkordato talebinin reddine ilişkin karar verilmiş olması durumunda;

- ▶ Geçici mühlet kararından önce dava veya icra safhasına intikal etmiş olması nedeniyle karşılık ayrılan alacaklar için herhangi bir düzeltme yapılmaması,
- ▶ Geçici mühlet kararının ilan edilmesi ile karşılık ayrılan alacaklar için ise, ayrılmış olan karşılıkların geçici mühletin kaldırılarak konkordato talebinin reddine ilişkin kararın ilan edildiği hesap dönemi itibarıyla düzeltilmesi (karşılığın iptal edilmesiyle gelir hesabına alınması)

gerekmektedir.

3.1.3. Kesin Mühlet Kararı Verilmesinin Şüpheli Alacaklar Karşısındaki Durumu:

2004 sayılı Kanunun 289'uncu maddesi uyarınca, konkordatonun başarıya ulaşmasının mümkün olduğunun anlaşılması durumunda geçici mühlet verilmiş olan borçluya kesin mühlet verilmektedir. Bu aşamada, konkordatonun başarıya ulaşmasının mümkün olduğu kabul edilmektedir. Bu süreçte de alacaklılar tarafından dava veya icra süreçleri yürütülemediğinden daha önce ayrılmış olan karşılıklara ilişkin

herhangi bir düzeltme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

VUK 323'üncü madde hükmü ve dönemsellik ilkesi uyarınca, geçici mühlet kararının ilan edildiği hesap dönemi itibarıyla şüpheli alacak karşılığı ayrılmamışsa sonraki hesap döneminde kesin mühlet kararının ilan edilmesi durumunda şüpheli alacak karşılığı ayrılamamaktadır.

Konkordato talebi ile amaçlanan iyileşmenin kesin mühletin sona ermesinden önce gerçekleşmesi nedeniyle konkordato talebinin reddine karar verilmesi halinde;

- ▶ Geçici mühlet kararından önce dava veya icra safhasına intikal etmiş olması nedeniyle karşılık ayrılan alacaklar için herhangi bir düzeltme yapılmaması,
- ▶ Geçici mühlet kararının ilan edilmesi ile karşılık ayrılan alacaklar için ise ayrılmış olan karşılıkların konkordatonun reddine ilişkin kararın ilan edildiği hesap dönemi itibarıyla düzeltilmesi

gerekmektedir.

3.1.4. Kesin Mühlet İçinde Konkordatonun Reddi ve İflasın Açılmasının Şüpheli Alacaklar Karşısındaki Durumu:

2004 sayılı Kanunun 292'nci maddesinde, iflâsa tabi borçlu bakımından, kesin mühletin verilmesinden sonra ilgili maddede belirtilen şartların gerçekleşmesi hâlinde mahkeme tarafından kesin mühlet kaldırılarak konkordato talebinin reddine ve borçlunun iflâsına resen karar verilmesi öngörülmüş olup, bu durumda ilgili mevzuatına uygun olarak iflas masasına kaydedilen alacaklarda şüphelilik hali devam edeceğinden daha önce ayrılan karşılıklara ilişkin düzeltme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

3.2. Değersiz Alacak Boyutu (VUK m. 322)

VUK m. 322'nci maddesi uyarınca kazai bir hükme veya kanaat verici bir vesikaya göre tahsiline artık imkan kalmayan alacakların değersiz alacak olduğu, değersiz alacaklar, bu mahiyete girdikleri tarihte tasarruf değerlerini kaybedecekleri ve mukayyet kıymetleriyle zarara geçirilerek yok edileceği, işletme hesabı esasına göre defter tutan mükelleflerin bu madde hükmüne giren alacakları gider kaydedilmek suretiyle yok edebilecekleri düzenlenmiştir.

2004 sayılı Kanunun 306'ncı maddesi uyarınca, konkordatonun tasdiki kararında alacaklıların hangi ölçüde alacaklarından vazgeçtiği ve borçlunun borçlarını hangi takvim çerçevesinde ödeyeceğinin belirtilmesi gerekmektedir. Konkordato projesinin mahkemece **tasdik edilmesi** durumunda, alacaklılar alacaklarının bir kısmından vazgeçmiş olurlar.

Bu kapsamda, alacakların borçlu lehine vazgeçilen kısmı, değersiz alacak niteliğini kazanacak ve değersiz alacak ile bu alacağa isabet eden karşılık, konkordatonun tasdiki kararının ilan edildiği (bağlayıcı hale geldiği) hesap dönemi itibarıyla 213 sayılı Kanunun 322'nci maddesi hükmüne uygun olarak değersiz alacak olarak giderleştirilebilecektir.

Projenin **tasdik edilmesiyle** beraber alacağın vazgeçilmeyen kısmının vadesi ise proje çerçevesinde uzatılmış olacaktır. Buna göre mahkemece tasdik edilen konkordato projesiyle alacaklı ile borçlu arasında yeni bir borç ilişkisi kurularak eski borç vade/miktar itibarıyla yenilendiğinden bu alacaklar, şüpheli alacak olma vasfını kaybedecektir. Bu kısım ile ilgili olarak alacağın vaz-

geçilmeyen kısmın şüphelilik durumu ortadan kalkacaktır. Dolayısıyla söz konusu alacaklar için ayrılmış olan karşılıkların, konkordatonun tasdiki kararının ilan edildiği (bağlayıcı hale geldiği) hesap dönemi itibarıyla düzeltilmesi gerekmektedir. Bu düzeltme işlemi karşılık olarak ayrılan ve konkordato tasdikinde belirtilen (alacaktan vazgeçilmeyen kısmın) gelir yazılması (konusu kalmayan karşılık olarak) ve konkordato sürecindeki firmadan alacaklı olan şüpheli olan alacağının iptal edilmesi şeklinde yapılacaktır.

Konkordato projesinin **reddedilmesi durumunda** ise, 2004 sayılı Kanunun 308'inci maddesi uyarınca, konkordatonun tasdik edilmemesi durumunda; mahkemenin konkordato talebinin reddine karar vermesi durumunda ilgili mevzuatına uygun olarak iflas masasına kaydedilen alacaklarda şüphelilik hali devam edeceğinden daha önce ayrılan karşılıklara ilişkin düzeltme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

3.3. Vazgeçilen Alacak veya Şüpheli Alacaklara İlişkin KDV Düzeltmesi

KDVK m. 29/4'üncü fıkrasında Vergi Usul Kanununun 322'nci maddesine göre değersiz hale gelen alacaklara ilişkin hesaplanan ve beyan edilen katma değer vergisi, alacağın zarar yazıldığı vergilendirme döneminde indirim konusu yapılabileceği (*Şu kadar ki Vergi Usul Kanununun 323 üncü maddesine göre karşılık ayrılmak suretiyle gelir veya kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak dikkate alınan katma değer vergisinin bu fıkra kapsamında indirim konusu yapılabilmesi için gelir veya kurumlar vergisi matrahının tespitinde gelir olarak dikkate alınması şarttır.*) belirtilmiştir.

KDV m.29/4'ncü fıkrası uyarınca yapılacak bu düzeltme işlemi alıcılar açısından ihtiyaridir.

Alicılar tarafından tahakkuk ettirilen, mal ve hizmet bedeli üzerinden hesaplanarak beyan edilen ancak konkordato sürecine giren borçlu tarafından konkordato sürecindeki onaylanan proje uyarınca borçlusu tarafından ödenmeyecek olan vazgeçilen tutarlara isabet eden KDV, alacaklılar tarafından vazgeçildiği vergilendirme döneminde indirim konusu yapılabilecektir. Bu işlemle tahsil edilmeyeceği konkordato anlaşması ile kesinleşen tutar nedeniyle satıcı olan alacaklı üzerinde kdv yükü oluşmaması amaçlanmıştır.

Söz konusu KDV tutarı, alacağın zarar yazıldığı tarihi kapsayan vergilendirme dönemi 1 No.lu KDV Beyannamesinin "İndirimler" kulakçığında "İndirimler" tablosunda 111 kod numaralı "Değersiz Hale Gelen Alacaklara İlişkin İndirilecek KDV" satırı aracılığıyla

indirim konusu yapılır ve değersiz hale gelen alacağa ilişkin borçlu mükellef bilgilerini içeren beyanname eki form doldurulur.

Aynı fıkarda parantez içi hükümle şüpheli alacaklara ilişkin KDV dahil tutarın karşılık ayrılmak suretiyle gider yazılması durumunda, bu alacaklara ilişkin yapılan tahsilatlar uyarınca KDV'nin indirilmesi için gelir yazılmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir.

4. BORÇLU MÜKELLEFLER AÇISINDAN VERGİSEL DURUM

4.1. Vazgeçilen Borçlar (VUK m. 324)

VUK m. 324'üncü maddesi uyarınca konkordato veya sulh yoluyla alınmasından vazgeçilen alacakların borçlunun defterlerinde özel bir karşılık hesabına alınacağı, bu hesabın muhteviyatı alacaktan vazgeçildiği yılın sonundan başlayarak üç yıl içinde zararla itfa edilmediği takdirde kar hesabına naklonulacağı belirtilmiştir.

Konkordato tasdiki neticesinde alacaklıların vazgeçtiği alacaklar, borçlu firma açısından VUK m. 324 uyarınca **"Vazgeçilen Borç"** olarak değerlendirilir.

Vazgeçilen bu borçlar borçlu firmanın yasal defterlerinde esasen gelir yazılması gerekmektedir. Ancak kanun koyucu tarafından gelir olarak kaydedilmesi 3 yıl süre ile zarardan itfa edilmesi suretiyle ertelenmiştir. Bu süre içerisinde zararla mahsup edilmeyen tutarlar 3. Yılın sonunda Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK m. 6) ve Gelir Vergisi Kanunu (GVK m. 38) kapsamında ticari kazancın tespitinde gelir olarak dikkate alınması gerekmektedir.

Zarar mahsubunun alacaktan vazgeçilen dönemden sonraki 3 yıl içinde yapılması gerekmele birlikte bu zararın bilançoda yer alan geçmiş yıl zararlarından da mahsup edilip edilmeyeceği ve zarar mahsubunda mali zararın mı yoksa ticari zararın mı dikkate alınacağı uygulamada tartışmalıdır. Kayseri Vergi Dairesi Başkanlığının 24/07/2017 tarih ve 15708 sayılı özelgesinde mahsup işleminin mali zarardan yapılması gerektiği belirtilmiştir. Danıştay 4. Daire Başkanlığına intikal eden 2019/3189 Esas ve 2022/6336 Karar Numaralı dosyasında zarar mahsubunun mali zarardan yapılması gerektiği yönünde karar verilmiştir.

4.2. Vazgeçilen Borca İlişkin KDV Düzeltmesi

KDVK 30/e fıkrası uyarınca; Vergi Usul Kanunu'nun 322'nci maddesine göre değersiz hale gelen alacaklara ilişkin alıcı tarafından ödenmeyen katma değer vergisinin indirilemeyeceği belirtilmiştir.

Alacaklı tarafın vazgeçtiği borca ilişkin KDV'nin borçlu tarafından indiriminde düzeltme yapılması gerekmektedir. Borçlu, önceden indirim konusu yaptığı ancak konkordato ile ödemekten muaf tutulduğu kısma ait KDV'yi **KDVK m. 30/e** uyarınca ilgili dönemde "İlave Edilecek KDV" olarak beyan etmekle mükelleftir. Konkordato sürecinde firmadan alacağı olan alıcının kdv düzeltmesi ihtiyari iken, borçlu açısından bu düzeltme işleminin yapılması yasal olarak zorunludur.

Konkordato tasdiki ile vazgeçilen alacağa isabet eden KDV borçlu firma tarafından "İlave Edilecek KDV" olarak beyan etmek zorundadır.

SONUÇ

Konkordato müessesesi, finansal yapısı bozulan borçluların ticari varlığını korurken, alacaklıların da hak kaybını asgari seviyede tutmayı hedefleyen bütüncül bir hukuki ve mali mekanizmadır. İcra ve İflas Kanunu ile Vergi Usul Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanunu arasındaki etkileşim, sürecin her iki tarafı için de hassas bir vergi planlaması ve muhasebe disiplini gerektirmektedir.

Alacaklı Mükellefler Açısından:

- Geçici mühlet kararı ilan edilmez, VUK m. 323 gereğince cebri icra şartı aranmaksızın şüpheli alacak karşılığı ayrılabilir. Karşılık ayırma hakkı dönemsellik ilkesine tabi olduğundan mühletin ilan edildiği hesap döneminde kullanılmalıdır.
- Konkordato projesinin tasdikiyle vazgeçilen alacak tutarı VUK m. 322 uyarınca değersiz alacak niteliği kazanır ve doğrudan zarar yazılır. Bu tutara isabet eden KDV ise KDVK m. 29/4 gereğince alacaklı tarafından indirim konusu yapılarak alacaklının üzerindeki vergi yükü kaldırılır.
- Proje kapsamındaki vazgeçilme-yen (vadesi uzatılan) alacaklar için borç yenilenmiş sayıldığından, bu kısma ilişkin ayrılmış şüpheli alacak karşılıkları konusu kalmayan karşılık olarak gelir hesaplarına intikal ettirilmelidir.

Borçlu Mükellefler Açısından:

- Konkordato tasdiki ile alacaklılar tarafından vazgeçilen borçlar, VUK m. 324, KVK m. 6 ve GVK m. 38 çerçevesinde doğrudan dönem geliri sayılmaz, Özel fon hesabında tutularak 3

yıl boyunca oluşacak zararlara mahsup edilir; mahsup edilemeyen bakiye tutar 3. yılın sonunda gelire ilave olunur.

- Borçlu firma, vazgeçilen borca ilişkin önceden indirim konusu yaptığı KDV'yi KDVK m. 30/e uyarınca ilgili dönem KDV beyannamesinde "İlave Edilecek KDV" olarak beyan etmek zorundadır.

Gelir İdaresi Başkanlığı'nın VUK-112/2019-2 sayılı Sirküleri uygulamada ortaya çıkan tereddütleri gidermiş ve süreç aşamalarının vergilendirme dönemleriyle uyumunu netleştirmiştir. Tarafların hak kaybına uğramamaları adına hem geçici/kesin mühlet süreçlerini hem de projenin tasdik/red kararlarını dönemsellik ilkesi doğrultusunda yasal defterlerine doğru zamanlama ve kayıtlarla yansıtılmaları kritik önem taşımaktadır.

YATIRIMLARA PROJE BAZLI DEVLET YARDIMI VERİLMESİNE İLİŞKİN KARARDA YAPILAN GÜNCEL DEĞİŞİKLİKLER

GİRİŞ

9 Ağustos 2026 tarihli ve 33335 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanan 11572 sayılı Cumhurbaşkanî Kararı, 2016/9495 sayılı Yatırımlara Proje Bazlı Devlet Yardımı Verilmesine İlişkin Kararın başvuru, değerlendirme, izleme ve destek uygulamalarını yeniden düzenlemiştir. Değişiklikler; fizibilite raporlarının hazırlanması, Teknoloji Hamlesi Programındaki karar süreci, tamamlama vizesi sonrası raporlama, yatırıma başlandığının belgelenmesi ve kısmen işletmeye geçen yatırımların desteklerden yararlanması üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Bu makalemizde düzenlemeler madde bağlantılarıyla incelenecek ve uygulamaya ilişkin sonuçlar değerlendirilecektir.

1. DÜZENLEMENİN ÇERÇEVESİ

Proje bazlı teşvik sisteminin hukuki çerçevesi 6745 sayılı Kanunun 80 inci maddesi ve 17 Ekim 2016 tarihli, 2016/9495 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile çizilmiştir. Sistem, ülkenin kritik ihtiyaçlarına cevap veren, arz güvenliğini güçlendiren, dışa bağımlılığı azaltan ve teknolojik dönüşüme katkı sağlayan yatırımlara yöneliktir.

2. TANIMLAR VE BAŞVURUYA ESAS FİZİBİLİTE RAPORU VE DİLEKÇE ARANMASI

Değişiklik Kararının 1 inci maddesiyle ana Kararın 2 nci maddesindeki tanımlar güncellenmiştir. Yatırım teşvik belgesi tanımında Cumhurbaşkanî Kararına atıf yapılmış; Teknoloji Hamlesi Programı ve bu programın Değerlendirme Komitesi yeniden tanımlanmıştır. Ayrıca Türkiye’de 5411 sayılı Bankacılık Kanunu çerçevesinde faaliyet gösteren kalkınma ve yatırım bankaları için bir tanım eklenmiştir.

Değişiklik Kararının 2 nci maddesi, ana Kararın 4 üncü maddesindeki müracaat sürecini düzenlemektedir. Bakanlık, davet mektubu veya resmî internet sitesi ve dijital platformlardaki resmî hesapları aracılığıyla çağrı yapabilecek; davet veya çağrıda özel koşullar belirleyebilecektir. Başvuruda, Genel Müdürlük ile protokol imzalayan bir kalkınma ve yatırım bankasının EK 1 formatına uygun hazırladığı fizibilite raporu ve dilekçe

aranacaktır. Rapor hazırlama esasları ilgili protokolde belirlenecektir.

Önceki düzenlemede bağımsız danışmanlık kuruluşlarının hazırladığı fizibilite de başvuruya esas olabiliyordu. Yeni metin, bu başvuru kanalı bakımından raporu hazırlayabilecek kuruluşu sınırlandırmaktadır. Ancak Teknoloji Hamlesi Programı kapsamındaki başvurular için 4 üncü maddenin diğer fıkraları uygulanmaz; programın özel başvuru esasları geçerlidir.

3. TEKNOLOJİ HAMLESİ PROGRAMI VE DEĞERLENDİRME EŞİKLERİ

Değişiklik Kararının 3 üncü maddesiyle ana Kararın 5 inci maddesinin ikinci ve altıncı fıkraları yenilenmiş, yedinci fıkrası kaldırılmıştır. Öncelikli Ürün Listesindeki ürünlere yönelik ve Teknoloji Hamlesi Programı kapsamında desteklenmesine karar verilen yatırımlarda asgari sabit yatırım tutarı 100 milyon TL; diğer yatırımlarda asgari sabit yatırım tutarı veya Ar Ge harcaması 2 milyar TL olarak yer almaktadır. Bu tutarlar önceki metinde de bulunduğu için, 11572 sayılı Kararla getirilmiş bir eşik artışı şeklinde algılanmamalıdır.

Komitenin destek bütçesi ve benzer sınırlamaları dikkate alarak uygun görüldüğü ve Bakanlığın uygun bulunduğu projeler Cumhurbaşkanına sunulacaktır. Cumhurbaşkanının uygun gördüğü projeler için Destek Kararı alınacak ve Bakanlık yatırım teşvik belgesini

düzenleyecektir. Önceki 5/7 hükmünde bulunan, komitenin 2012/3305 sayılı Karar kapsamında stratejik yatırım desteğine karar verebilmesine ilişkin düzenleme kaldırılmıştır.

4. TAMAMLAMA VİZESİ SONRASI BEŞ YILLIK RAPORLAMA

Değişiklik Kararının 4 üncü maddesi, ana Kararın 10 uncu maddesine yeni bir yükümlülük eklemiştir. Yatırımcı, tamamlama vizesinden sonra beş yıl boyunca yılda bir kez faaliyet raporu sunacaktır. Rapor, yararlanılmaya devam edilen destek miktarlarını da içerecektir.

11572 sayılı Kararın 9/a maddesine göre bu yükümlülüğü getiren 4. madde, 26.11.2016 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir.

5. YATIRIMA BAŞLANDIĞININ TEVSİKİ VE İLAVE SÜRE

Değişiklik Kararının 5 inci maddesi, ana Kararın 11/4 hükmünü yenilemiştir. Mücbir sebep ve fevkalade hâl nedeniyle yatırıma başlayamayanlar dışında, Destek Kararının yürürlüğünden itibaren üç yıl içinde, karardaki yatırıma başlama tarihinden sonra yapılan asgari 200 milyon TL veya yatırım tutarının yüzde 10'u kadar yatırım harcamasının kararın 10/2 maddesi kapsamında tevsiki gerekmektedir. Buradaki tutarlar da önceki metinde mevcut olup değişikliğin ağırlığı harcamanın tarih bağlantısı ve süre düzenlemesindedir.

Önceki hükümde ilave süre bir yıl olarak belirtilirken, yeni düzenlemede Cumhurbaşkanının ilgili Destek Kararında belirleyeceği süre esas alınmıştır. Süreler sonunda harcama tevsik edilemezse Destek Kararı kaldırılacaktır. 28 Haziran 2020'den önce yürürlüğe giren destek kararlarında üç yıllık sürenin başlangıcının 28 Haziran 2020 olacağı belirtilmiştir.

6. ENERJİ VE SİGORTA PRİMİ İŞVEREN HİSSESİ DESTEKLERİ

Değişiklik Kararının 6 ncı maddesiyle ana Kararın 12/3 hükmü enerji desteği ile sigorta primi işveren hissesi desteğini birlikte düzenleyecek biçimde yenilenmiş, ayrıca 12/15 fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır. Talep üzerine kısmen işletmeye geçişte desteğe başlanabilmesi için en az iki Bakanlık eksperinin yerinde tespitine dayanan raporun onaylanması ve yatırım harcamalarına ilişkin YMM raporunun Bakanlığa gönderilmesi gerekmektedir. Tamamlama vizesi ile tamamen işletmeye geçiş de destek uygulamasına başlama şartıdır. Kısmen işletmeye geçişte ise, yerinde tespit raporunun onaylanması ve yatırım harcamalarına ilişkin YMM raporunun Bakanlığa gönderilmesiyle destek uygulamasına başlanabilecektir.

Mezkur karara göre kısmi işletmeye geçiş tespiti yılda en fazla bir kez yapılabilir. Tamamlama vizesinden önce kullanılabilecek toplam enerji desteği, Destek Kararındaki azami enerji desteğinin yüzde 50'sini aşmamaktadır.

Enerji desteğinin hesabında bedeli tamamen ödenmiş faturanın enerji tüketim harcaması esas alınacaktır. Eski borç, gecikme faizi, ceza, nakliye, iletim, dağıtım, vergi, fon ve benzeri kalemler kapsam dışında bulunmaktadır.

7. 2016/9495 SAYILI KARARIN GENEL TEŞVİK MEVZUATI VE DİĞER DESTEKLERLE İLİŞKİSİ

2016/9495 sayılı Kararın 12/1 maddesindeki hükmündeki değişiklikle, Kararda veya proje özelindeki Destek Kararında düzenlenmeyen hususlar için, Destek Kararının yürürlüğe girdiği tarihte geçerli olan genel yatırım teşvik kararı ve ilgili diğer mevzuatın dikkate alınması öngörülmüştür.

Teknoloji Hamlesi kapsamındaki proje bazlı yatırımların ilgili mevzuat çerçevesinde KOSGEB ve TÜBİTAK tarafından desteklenebilmesi sürdürülmüştür. Yatırım bütünlüğü bakımından, diğer kamu destekleriyle yapılan harcamalara ek olarak, komitenin uygun bulması koşuluyla öz kaynakla yapılan harcamaların da değerlendirilmesi düzenlenmiştir.

8. YABANCI YATIRIMCILARLA YAPILACAK YATIRIM PROJE SÖZLEŞMELERİ

11572 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararının 7 nci maddesi ile **2016/9495** sayılı kararın ek 1 inci maddesini yenilemiştir. Asgari 5 milyar TL sabit yatırım tutarlı ve komple yeni yatırım niteliğindeki projelerde; 4875 sayılı Kanundaki yatırımcılarla ve/veya paylarının tamamı bu yatırımcılara ait iştiraklerle özel hukuka tabi yatırım proje sözleşmesi imzalamaya Bakan yetkili kılınmıştır.

Sözleşmeye konu olup diğer kamu kurumlarının görev alanına giren işlemler, kendi mevzuatları çerçevesinde öncelikli yürütülecektir; izleme ve koordinasyon Bakanlığa aittir.

Sözleşme kapsamında diğer Bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarının görev alanına giren iş ve işlemler, sorumlu kurum ve kuruluşlar tarafından ilgili mevzuatı çerçevesinde öncelikli olarak yerine getirilecektir. Söz konusu iş ve işlemlerin izlenmesi ve koordinasyonundan Bakanlık sorumlu olacaktır.

9. FİZİBİLİTE FORMATI VE MALİ UYGULAMA SONUÇLARI

11572 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararının 8 inci maddesiyle EK 1 fizibilite formatı yenilenmiştir. Format; firma ve proje künyesi, teknik, ekonomik ve mali değerlendirmeler ile genel değerlendirme ve sonuç bölümlerini içermektedir. Grup şirketi bilgilerinin, finansman yapısının ve yatırımın yapılabilirliğinin birlikte ele alınması öngörülmektedir.

SONUÇ

9 Ağustos 2026 tarihli ve 33335 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 11572 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı, proje bazlı devlet yardımlarında başvuru, değerlendirme, yatırımın gerçekleştirilmesi ve desteklerin izlenmesi süreçlerini yeniden düzenlemiştir.

Değişiklikler birlikte değerlendirildiğinde, teşvik yönetiminin yatırımın bütün aşamalarını kapsayan sürekli bir süreç olarak ele alınması gerektiği görülmektedir. Kanaatimizce düzenlemenin temel etkisi, Destek Kararında öngörülen yatırım ile fiilen gerçekleştirilen harcamalar ve yararlanılan destekler arasındaki bağlantıyı güçlendirmesidir.

YAZILIM, BULUT VE YAPAY ZEKÂ ABONELİKLERİNDE VERGİLENDİRME: STOPAJ VE KDV TEVKİFATI BOYUTU

GİRİŞ

Dijital ekonominin gelişmesiyle birlikte işletmelerin yazılım, bulut bilişim ve yapay zekâ hizmetlerini kullanım biçimleri önemli ölçüde değişmiş; bu hizmetlerin büyük bir kısmı, herhangi bir fiziksel teslim veya mülkiyet devri olmaksızın, abonelik veya kullanım hakkı esasına dayalı olarak temin edilmeye başlanmıştır. Özellikle yurt dışında mukim teknoloji şirketlerinden temin edilen yazılım lisansları, SaaS (Software as a Service - Hizmet Olarak Yazılım) uygulamaları, bulut altyapısı ve depolama hizmetleri ile yapay zekâ uygulamalarına ilişkin abonelikler, vergilendirme bakımından üzerinde ayrıca durulması gereken bir işlem grubu ortaya çıkarmaktadır.

Bu hizmetlerin abonelik modeliyle sunulması, işletmelerin ihtiyaç duydukları teknolojik imkânlarla belirli bir süre boyunca veya kullanım miktarı ölçüsünde erişimlerine olanak sağlamaktadır. Bu modelde kullanıcıya her zaman yazılımın mülkiyeti devredilmemekte; çoğu durumda yalnızca belirli özelliklerden yararlanma veya ilgili platforma erişim hakkı tanınmaktadır. Abonelik ilişkisinin bu niteliği, söz konusu hizmetlerin vergisel açıdan değerlendirilmesinde geleneksel yazılım lisanslarından farklı hususların dikkate alınmasını gerektirmektedir.

Yurt dışı mukimi bir kuruluştan alınan hizmetin hukuki ve vergisel niteliği, uygulanacak vergisel yükümlülüklerin belirlenmesinde etkili olmaktadır. Yazılımın kullanımına ilişkin bir hakkın edinilmesi ile yalnızca bir yazılım veya

platformdan hizmet olarak yararlanılması arasında vergisel açıdan önemli farklılıklar bulunabilmektedir. Benzer şekilde, bulut hizmetlerinde altyapı veya depolama imkânının sağlanması ile bir gayrimaddi hakkın kullandırılması; yapay zekâ hizmetlerinde ise bir modelin veya yazılımın lisanslanması ile çevrim içi bir uygulamaya erişim sağlanması aynı hukuki nitelikte değildir. Bu ayrımın doğru yapılması, özellikle Kurumlar Vergisi Kanunu kapsamında stopaj yükümlülüğünün ve Katma Değer Vergisi Kanunu kapsamında sorumlu sıfatıyla KDV uygulamasının belirlenmesi bakımından önem arz etmektedir.

Bu çalışmada, yurt dışından temin edilen yazılım, bulut bilişim ve yapay zekâ hizmetlerine ilişkin abonelikler, gelir ve kurumlar vergisi bakımından stopaj uygulaması ile katma değer vergisi tevkifatı çerçevesinde ele alınacaktır. Ayrıca, ülkeler arasında imzalanan Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmalarının söz konusu abonelik hizmetlerinin vergilendirilmesine etkisi değerlendirilecek ve konuyla ilgili verilmiş özetler incelenecektir.

1. YAZILIM, BULUT BİLİŞİM VE YAPAY ZEKÂ HİZMETLERİNDE ABONELİK SİSTEMİ

Dijital dönüşümün hız kazanmasıyla birlikte yazılım, bulut bilişim ve yapay zekâ hizmetleri, işletmelerin faaliyetlerinin ayrılmaz bir parçası hâline gelmiştir. Bu hizmetlerin önemli bir bölümü, kullanıcıların belirli bir süre boyunca ve dönemsel ödemeler karşılığında yararlanabildiği abonelik modelleri üzerinden sunulmaktadır. Bu kapsamda kullanıcılar, aylık veya yıllık olarak belirlenen bir bedel karşılığında ilgili yazılıma, dijital platforma ya da bulut altyapısına erişim sağlayabilmektedir. Abonelik bedeli, hizmetin kapsamına ve kullanım koşullarına göre sabit olarak belirlenebildiği gibi, yararlanılan hizmetin veya kullanılan kaynakların miktarına göre de değişebilmektedir.

Yazılım, bulut bilişim ve yapay zekâ hizmetlerine yönelik abonelikler, gerek bireysel kullanıcılar gerekse işletmeler tarafından yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu hizmetlerin önemli bir kısmının yurt dışında mukim şirketler tarafından sunulması, abonelik bedellerinin vergisel açıdan değerlendirilmesini de önemli hâle getirmektedir.

Özellikle işletmelerin yurt dışındaki teknoloji şirketlerinden yazılım lisansı, bulut altyapısı, veri depolama, yapay zekâ modelleri ve benzeri dijital hizmetleri abonelik esasına dayalı olarak temin etmeleri, bu işlemlerin vergisel boyutunun önemini giderek artırmaktadır.

2. YURT DIŞINDAN TEMİN EDİLEN YAZILIM, BULUT VE YAPAY ZEKÂ HİZMETLERİNDE STOPAJ UYGULAMASI

Yurt dışı mukimi şirketlere yapılan ödemelerin Türkiye’de vergiye tabi olup olmadığı, stopaj uygulamasının temel meselelerinden birini oluşturmaktadır. Bu kapsamda, söz konusu ödemelerin hangi şartlarda vergi kesintisine tabi tutulacağı, yürürlükteki vergi mevzuatı çerçevesinde belirlenmektedir. Özellikle dar mükellef kurumlara yapılan ödemeler bakımından, Kurumlar Vergisi Kanunu’nda yer alan düzenlemeler stopaj uygulamasının kapsamının belirlenmesinde esas alınmaktadır.

Kurumlar Vergisi Kanunu’nun "Tam ve Dar Mükellefiyet" başlıklı 3. maddesinin ikinci fıkrasında, Kanunun 1. maddesinde sayılı kurumlardan kanuni ve iş merkezlerinin her ikisi de Türkiye’de bulunmayanların, dar mükellef esasında sadece Türkiye’de elde ettikleri kazançları üzerinden vergilendirileceği hükme bağlanmış olup, üçüncü fıkrasında ise dar mükellefiyette kurum kazancını oluşturan kazanç ve iratlara yer verilmiştir.

Söz konusu Kanunun "Dar Mükellefiyette Vergi Kesintisi" başlıklı 30. maddesinde, dar mükellef kurumların Türkiye’de elde ettikleri ve maddede sayılan kazanç ve iratları üzerinden yapılacak vergi kesintisine ilişkin esaslar belirlenmiştir. Maddenin birinci fıkrası uyarınca, bu kapsamda yer alan kazanç ve iratları avanslar da dâhil olmak üzere nakden veya hesaben ödeyen ya da tahakkuk ettirenler tarafından kurumlar vergisi kesintisi yapılması gerekmektedir. Bu çerçevede, maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde serbest meslek kazançları, ikinci fıkrasında ise ticari veya zirai kazanç dâhil olup olmadığına bakılmaksızın telif, imtiyaz, ihtira, işletme, ticaret unvanı, marka

ve benzeri gayrimaddi hakların satışı, devir ve temlik karşılığında yapılan ödemeler düzenlenmiştir.

Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 30. maddesi kapsamında uygulanacak vergi kesintisi oranları, 12.01.2009 tarihli ve 2009/14593 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenmiştir. Anılan Karar uyarınca;

- Petrol arama faaliyetlerinden elde edilen serbest meslek kazançlarında %5,
- Diğer serbest meslek kazançlarında %20,
- Gayrimaddi hakların satışı, devir ve temlik karşılığında nakden veya hesaben ödenen ya da tahakkuk ettirilen bedellerde %20

oranında vergi kesintisi uygulanması öngörülmüştür. Bununla birlikte, Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 30. maddesinde ticari kazanç kapsamındaki ödemeler üzerinden vergi kesintisi yapılmasına ilişkin genel bir hükme yer verilmemiştir. Dolayısıyla, yurt dışı mukimi bir şirkete yapılan ödemenin ticari kazanç niteliğinde olduğunun belirlenmesi hâlinde, iç mevzuat kapsamında stopaj yapılması kural olarak söz konusu olmayacaktır.

Yurt dışından temin edilen yazılım, bulut bilişim ve yapay zekâ hizmetlerinin stopaj bakımından değerlendirilmesinde, hizmetlerin kendine özgü özelliklerinin yanı sıra sunulmuş biçimleri de dikkate alınmalıdır. Bu hizmetlere ilişkin ödemelerin vergisel niteliği, somut olayın özelliklerine göre farklılık gösterebileceğinden, her bir hizmet türünün stopaj uygulaması bakımından ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir.

2.1. Yurt Dışından Temin Edilen Yazılım Hizmetlerinde Stopaj Uygulaması

Yazılımlar, kullanıcıların ihtiyaçlarına göre farklı kullanım koşullarıyla sunulmaktadır. Bir yazılımın satın alınması, her durumda yazılımın mülkiyetinin kullanıcıya geçtiği anlamına gelmez. Çoğu durumda kullanıcı, yazılımı belirli bir süre boyunca veya sözleşme de belirtilen koşullar çerçevesinde kullanma imkânı elde eder. Bununla birlikte, sözleşmenin niteliğine göre yazılıma ilişkin hakların devri de söz konusu olabilir. Kullanım hakkı tanınan durumlarda lisansın kapsamı; yazılımın hangi amaçlarla kullanılabileceği, kaç kullanıcıya erişim tanınacağı ve kullanımın hangi koşullara tabi olacağı gibi hususlara göre değişebilir. Dolayısıyla, yazılımın kullanıcıya hangi haklarla sunulduğu, taraflar arasındaki sözleşmenin kapsamına göre değişiklik göstermektedir.

Yurt dışından temin edilen yazılımlara ilişkin ödemeler, programın temin edilme şekli ve kullanım kapsamında sağlanan haklar dikkate alınarak iç mevzuat kapsamında aşağıdaki şekilde vergilendirilmektedir.

- 1) Yurt dışında mukim firmalardan temin edilen yazılımların herhangi bir değişiklik yapılmaksızın ve/veya çoğaltılmaksızın nihai tüketicilere satılması ya da aynı şekilde işletmede kullanılması hâlinde, yurt dışında mukim firma tarafından elde edilen kazanç **ticari kazanç** olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda yapılan ödemeler üzerinden, stopaj yapılmasına gerek bulunmamaktadır.
- 2) Yurt dışında mukim firmalara, işletme bünyesinde kullanılmak veya müşterilere satılmak üzere daha önce piyasada bulunmayan bir yazılımın özel olarak ha-

zırlatılması hâlinde, yazılımı geliştiren firma tarafından elde edilen kazanç **serbest meslek kazancı** olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda yapılan ödemeler üzerinden %20 oranında stopaj yapılması gerekmektedir.

- 3) Bir yazılımın "copyright" kapsamında çoğaltılması, değiştirilmesi, dağıtılması veya kamuya sunulması gibi hakların edinilmesi hâlinde, işlem **gayrimaddi hak bedeli** kapsamında değerlendirilmektedir. Bu nitelikteki ödemeler üzerinden %20 oranında stopaj yapılması gerekmektedir.

2.2. Yurt Dışından Temin Edilen Bulut Bilişim Hizmetlerinde Stopaj Uygulaması

Bulut bilişim hizmetleri, bilişim altyapısının fiziksel olarak satın alınması yerine, internet üzerinden ve belirli kullanım koşulları çerçevesinde hizmet olarak sunulmasına dayanmaktadır. Sunucu, veri depolama ve işlem gücü gibi kaynaklara erişim sağlayan bu hizmetler, genellikle abonelik veya kullanım miktarı esasına göre ücretlendirilmektedir.

Bulut bilişim hizmetlerine ilişkin ödemelerin stopaja tabi olup olmadığının belirlenmesinde, hizmetin niteliği, sözleşme hükümleri ve kullanıcıya tanınan hakların kapsamı dikkate alınmalıdır. İdare tarafından verilen bazı özelgelere, bulut depolama ve sunucu kullanımına ilişkin ödemeler gayrimaddi hak bedeli kapsamında değerlendirilmiştir. Bu nedenle, söz konusu hizmetlere ilişkin ödemelerin vergisel niteliği belirlenirken ilgili özelgelerdeki idari görüşler ve somut olayın özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Sözleşme kapsamında kullanıcıya bir yazılım veya başka bir gayrimaddi hak üzerinde kullanım hakkı tanınması ya da sunucu kullanımına ilişkin ödemelerin gayrimaddi hak bedeli olarak

değerlendirilmesi hâlinde, iç mevzuat kapsamında %20 oranında stopaj uygulanması gündeme gelebilmektedir. Bununla birlikte, ödemenin ticari kazanç mı yoksa gayrimaddi hak bedeli mi olduğunun belirlenmesinde sözleşme hükümleri ve kullanıcıya tanınan hakların kapsamı esas alınmalıdır.

2.3. Yurt Dışından Temin Edilen Yapay Zekâ Hizmetlerinde Stopaj Uygulaması

Şirketler, faaliyetlerini daha hızlı ve verimli yürütmek, operasyonel maliyetlerini azaltmak ve karar alma süreçlerini desteklemek amacıyla yapay zekâ teknolojilerinden farklı şekillerde yararlanmaktadır. Bu kapsamda müşteri taleplerinin yanıtlanması, muhasebe ve finansal verilerin analiz edilmesi, rapor hazırlanması, sözleşmelerin incelenmesi, yazılım geliştirilmesi, yabancı dillerde çeviri yapılması ve pazarlama içeriklerinin oluşturulması gibi işlemlerde yapay zekâ araçları kullanılabilir. Şirketler söz konusu teknolojilerden kendi bünyelerinde geliştirdikleri sistemler aracılığıyla yararlanabilecekleri gibi, çoğunlukla yurt dışındaki teknoloji şirketlerinin internet üzerinden sunduğu uygulamalara abone olarak veya API (Application Programming Interface - Uygulama Programlama Arayüzü) erişimi satın alarak da faydalanabilmektedir.

Yurt dışından temin edilen yapay zekâ hizmetleri karşılığında yapılan ödemelerin stopaj yönünden değerlendirilmesinde, hizmetin niteliği ve kullanım koşulları önem taşımaktadır. Özellikle yalnızca bir yapay zekâ platformuna erişim sağlanması ile yazılım veya fikri mülkiyet haklarının kullanımına ilişkin hakların edinilmesi birbirinden ayrılmalıdır. Bu ayırım, ödemelerin ticari kazanç mı yoksa gayrimaddi hak bedeli mi olarak değerlendirileceğinin belirlenmesinde etkili olmaktadır.

Örneğin, ChatGPT gibi yapay zekâ platformlarına abonelik yoluyla eri-

şilmesi ve platformun sunduğu işlevlerden yararlanılması, tek başına yazılım üzerindeki fikri mülkiyet haklarının devredildiği veya bu hakların kullanımına yönelik bir lisans edinildiği anlamına gelmemektedir. Bu nedenle, standart abonelik kapsamında yalnızca yapay zekâ hizmetinden yararlanılması karşılığında yapılan ödemelerin ticari kazanç olarak değerlendirilebileceği ve bu durumda kurumlar vergisi stopajı yükümlülüğünün doğmayabileceği değerlendirilmektedir.

3. YURT DIŞINDAN TEMİN EDİLEN YAZILIM, BULUT VE YAPAY ZEKÂ HİZMETLERİNDE KDV TEVKİFATI

Yurt dışından temin edilen yazılım, bulut bilişim ve yapay zekâ hizmetlerinin katma değer vergisi karşısındaki durumunun belirlenmesinde, hizmetin Türkiye'de ifa edilmesi veya yurt dışında ifa edilmekle birlikte Türkiye'de faydalanılması esas alınmaktadır. Bu nedenle, hizmetin internet üzerinden sunulması, abonelik yoluyla temin edilmesi ya da hizmet sağlayıcının Türkiye dışında yerleşik olması, tek başına hizmetin KDV dışında kalmasını sağlamamaktadır.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 1. maddesine göre bir hizmetin KDV'nin konusuna girebilmesi için Türkiye'de ifa edilmesi gerekmektedir. Aynı Kanunun 6/b maddesi kapsamında ise Türkiye'de yapılan veya faydalanılan hizmetlerin Türkiye'de ifa edilmiş sayılacağı belirtilmiştir.

Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği'nin "İkametgâhı, İşyeri, Kanuni Merkezi ve İş Merkezi Türkiye'de Bulunmayanlar Tarafından Yapılan İşlemler" başlıklı (I/C-2.1.2.1.) bölümünde söz konusu hizmet alımlarına yönelik detaylı açıklamalar yer almaktadır. Tebliğde yer alan açıklamalara göre, ikametgâhı, işyeri, kanuni merkezi ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayanların Türkiye'de yaptığı hizmetler ile bunların

yurt dışında yaptığı ancak Türkiye’de faydalanan hizmetler KDV’ye tabidir. Buna benzer hizmet ifalarında KDV mükellefi, esas olarak hizmeti ifa eden olmakla birlikte, Türkiye’de ikametgâhi, işyeri, kanuni merkezi ve iş merkezi bulunmadığından, KDV’nin tamamı, hizmetten faydalanan yurt içindeki muhatap tarafından sorumlu sıfatıyla beyan edilip ödenmelidir. Hizmetin vergiden istisna olması ve hizmetin yurt dışında yapılp hizmetten yurt dışında faydalanılması halinde ise söz konusu hizmet için KDV beyan edilmeyecektir. KDV’nin sorumlu sıfatıyla beyan edilmesi için hizmetten Türkiye’de faydalanan muhatabın KDV mükellefi olması şartı bulunmamaktadır. KDV mükellefiyeti bulunmayanlar da söz konusu hizmetler nedeniyle KDV tevkifatı yaparak 2 No.lu KDV Beyannamesi ile beyan etmek ve ödemek zorundadır.

Yurt dışından temin edilen yazılım, bulut bilişim ve yapay zekâ hizmetlerinde KDV uygulaması bakımından, hizmetin elektronik ortamda sunulması ile hizmetin niteliği birbirinden ayrı değerlendirilmelidir. Bu hizmetlerin abonelik sistemiyle sunulması, belirli bir süreyle sınırlandırılması veya kullanıcı hesabı üzerinden erişim sağlanması, tek başına farklı bir vergilendirme sonucuna yol açmamaktadır. Esas olan, alınan hizmetin KDV mevzuatı kapsamında değerlendirilmesi ve bu değerlendirme sonucunda alınan hizmetten Türkiye’de faydalanılmasına bağlı olarak doğan vergisel yükümlülüklerin belirlenmesidir. Hizmetin Türkiye’de faydalanılmak üzere alınması ve ilgili mevzuattaki koşulların gerçekleşmesi hâlinde, KDV’nin hizmet alıcısı tarafından sorumlu sıfatıyla beyan edilmesi gerekmektedir.

Bu hususlara ilave olarak yurt dışından temin edilen hizmetlere ilişkin ödemelerin stopaja tabi olması hâlinde, hesaplanacak KDV’nin matrahı belirlenirken stopaj tutarının da dikkate alınması gerekmektedir. Bu durum-

da KDV matrahı, yurt dışındaki hizmet sağlayıcıya ödenen net tutarla sınırlı olmayıp, stopaj dâhil brüt hizmet bedeli üzerinden belirlenmektedir. Dolayısıyla, hizmet bedeli üzerinden gelir veya kurumlar vergisi kesintisi yapılması, KDV matrahının tespitinde dikkate alınması gereken unsurlardan biridir.

4. ÇİFTE VERGİLENDİRMİYİ ÖNLEME ANLAŞMALARI BAKIMINDAN VERGİSEL DEĞERLENDİRME

Yurt dışından temin edilen yazılım, bulut bilişim ve yapay zekâ hizmetlerine ilişkin ödemelerin vergilendirilmesinde öncelikle Türk vergi mevzuatı hükümlerinin değerlendirilmesi gerekmektedir. İç mevzuat kapsamında söz konusu ödemeler üzerinden vergi kesintisi yapılmasını gerektiren bir yükümlülük bulunmaması hâlinde, çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarının hükümlerinin ayrıca incelenmesine ihtiyaç bulunmamaktadır. Buna karşılık, iç mevzuata göre stopaj yükümlülüğünün doğduğu durumlarda, bu kez ilk olarak Türkiye ile hizmet sağlayıcının mukimi olduğu ülke arasında yürürlükte bulunan çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmasının hükümleri dikkate alınmalıdır.

Çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları, vergilendirme yetkisinin taraf devletler arasında paylaşımını düzenlemekte ve belirli koşullar altında kaynak devletin vergilendirme yetkisini sınırlandırabilmektedir. Bu nedenle, iç mevzuata göre stopaja tabi olduğu belirlenen ödemenin anlaşma kapsamında hangi gelir unsuruna karşılık geldiğinin tespit edilmesi önem taşımaktadır. Ödemenin ticari kazanç, serbest meslek kazancı veya gayrimaddi hak bedeli olarak nitelendirilmesi, uygulanacak anlaşma hükmünün belirlenmesinde etkili olmaktadır.

Bu kapsamda, ticari kazanç olarak de-

ğerlendirilen ödemelerde genel olarak hizmet sağlayıcının Türkiye’de bir iş yerinin bulunup bulunmadığı önem taşırken, gayrimaddi hak bedelleri ve serbest meslek kazançları bakımından ilgili anlaşmanın bu gelir türlerine ilişkin hükümlerinin ayrıca incelenmesi gerekmektedir. Yazılım, bulut bilişim ve yapay zekâ hizmetlerine ilişkin sözleşmelerde sağlanan hakların ve hizmetin niteliğinin doğru belirlenmesi, anlaşma hükümlerinin uygulanması açısından önem taşımaktadır.

Türkiye ile hizmet sağlayıcının mukimi olduğu ülke arasında çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmasının yürürlükte bulunması, anlaşma hükümlerinden kendiliğinden yararlanılabileceği anlamına gelmemektedir. Anlaşma hükümlerinden faydalanılabilmesi için öncelikle ilgili anlaşmanın kapsamına girilmesi ve anlaşmada öngörülen şartların sağlanması gerekmektedir.

4 Seri No.lu Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları Genel Tebliği’nin “3.3.2. Mukimlik Belgesi İbrazı” başlıklı bölümünde yapılan açıklamalara göre, diğer ülke mukimlerinin Türkiye’de elde ettikleri kazanç veya iratların ilgili anlaşma hükümleri çerçevesinde vergilendirilebilmesi için mukim oldukları ülkenin yetkili makamlarından mukimlik belgesi almaları gerekmektedir. Bu belgenin aslı ile noter veya ilgili ülkedeki Türk konsolosluklarınca tasdik edilmiş Türkçe tercümesinin bir örneği, duruma göre ilgili vergi dairesine veya vergi sorumlusuna ibraz edilmelidir. Vergi sorumluları, teslim aldıkları mukimlik belgelerini gerektiğinde yetkili makamlara sunmak üzere muhafaza etmekle yükümlüdür.

Mukimlik belgesinin ibraz edilememesi hâlinde, ilgili çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması hükümlerinden yararlanılamamakta ve iç mevzuat hükümleri uygulanmaktadır. Ayrıca, bir takvim yılı için düzenlenen mukimlik belgesi, izleyen yılın dördüncü ayına kadar geçerlidir.

5. KONUyla İLGİLİ VERİLEN ÖZELGELER

Yurt dışından temin edilen yazılım, bulut bilişim ve yapay zekâ hizmetlerinin vergilendirilmesine ilişkin mevzuat hükümlerinin uygulamaya nasıl yansıdığına ilişkin anlaşılmasında, Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından verilen özelgeler yol gösterici nitelik taşımaktadır. Özellikle bu hizmetlere ilişkin ödemelerin stopaj ve KDV bakımından değerlendirilmesi, somut olaylara ilişkin idari görüşlerin incelenmesini gerekli kılmaktadır. Bu doğrultuda, konuyla ilgili verilen bazı özelgeler özet olarak aşağıda yer almaktadır.

5.1. Hollanda Mukimi Firmaya Yapılan Server Kullanım Bedeli Ödemesinin Kurumlar Vergisi ve KDV Kanunu Karşısındaki Durumu

İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından 12.04.2023 tarihinde verilen özelgede;

Hollanda'daki nihai kullanıcılara telefon aracılığıyla elektrik, doğal gaz ve internet paketi satışı ile paket değişikliğine ilişkin destek hizmetleri sunan bir mükellefin, aranacak telefon numaralarını Hollanda'da vergi mükellefi olan firmalardan temin ettiği ve satışları kullanıcılara gönderilen e-postaların onaylanması yoluyla gerçekleştirdiği belirtilmiştir. Ayrıca, kullanılan e-posta programı, internet sitesi ve sunucu hizmetleri için Hollanda mukimi firmaya yapılan ödemelerin KDV ve stopaj karşısındaki durumu hakkında Başkanlığın görüşü talep edilmiştir. Konuyla ilgili olarak özelgede aşağıdaki görüşlere yer verilmiştir.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 30. maddesi kapsamında; diğer serbest meslek kazançlarında %20, gayrimaddi hak bedeli ödemelerinde %20 oranında stopaj olmalıdır.

Çifte Vergiyi Önleme Anlaşması hükümleri dikkate alındığında; Hollanda'da vergi mükellefi olan yabancı firmalardan satın alınan potansiyel müşterilere ait telefon numaraları ile Hollanda mukimi firmaya server kullanımı karşılığında yapılan ödemelerin gayrimaddi hak bedeli olarak değerlendirilmesi ve ödemenin gayrisafi tutarının %10'unu aşmayan oranda Türkiye'de iç mevzuat hükümlerine göre vergilendirilmesi gerekmektedir.

Öte yandan, Hollanda mukimi firmaya ait mail programı ve web sitesinin üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmadan ve/veya çoğaltılmadan işletmenizde kullanılması halinde Hollanda mukimi firma tarafından elde edilen kazancın ticari kazanç olarak değerlendirilmesi ve Anlaşmanın 7. maddesinin 1. fıkrasına göre, Hollanda mukimi firma Türkiye'de yer alan bir iş yeri vasıtasıyla ticari faaliyette bulunmadıkça yalnızca Hollanda'da vergilendirilmesi gerekmektedir. Ancak, Hollanda mukimi firma Anlaşmanın 5 inci maddesi kapsamında Türkiye'de yer alan bir iş yeri vasıtasıyla ticari faaliyette bulunursa Türkiye'nin, bu iş yerine atfedilebilen miktarla sınırlı olmak üzere iç mevzuat hükümlerimiz çerçevesinde vergi alma hakkı olacaktır. Bununla birlikte, telif hakkı kapsamında bir yazılımın çoğaltma, değiştirme, topluma dağıtma, gösterme gibi haklarının kullanımı karşılığında yapılan ödemelerin gayrimaddi hak bedeli olarak değerlendirilmesi ve ödemenin gayrisafi tutarının %10'unu aşmayan oranda Türkiye'de iç mevzuat hükümlerine göre vergilendirilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, Hollanda mukimi firmaya daha önce piyasada bulunmayan bir yazılımın özel olarak hazırlanması halinde bu firma tarafından elde edilen kazanç serbest meslek kazancı niteliği taşıdığından Anlaşmanın 14. maddesine göre, serbest meslek faaliyetlerinin tamamen Türkiye dışında icra edilmesi durumunda Türkiye'nin vergi alma hakkı bulunmamakta olup, faaliyetin

Türkiye'de icra edilmesi durumunda ise Türkiye'nin vergi alma hakkının doğması için faaliyetin Türkiye'de bir iş yeri vasıtasıyla veya herhangi bir kesintisiz 12 aylık dönemde toplam 183 günden fazla sürede Türkiye'de bulunarak icra edilmesi gerekmektedir.

Hollanda'da mukim kişilere verilen destek hizmeti ile ilgili olarak yine Hollanda mukimi bir firmadan satın alınan server kullanım hizmeti, KDV Kanununun 6/b maddesi uyarınca KDV'nin konusuna girmediğinden, alınan hizmet için sorumlu sıfatıyla KDV tevkifatı yapılmayacaktır.

5.2. Yeni Zelanda Mukimi Firmadan İthal Edilen "E-Posta Hizmetine İmza Ekleme" Yazılım Programı İçin Tevkifat Olup Olmadığı

İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından 07.02.2023 tarihinde verilen özelgede;

Yeni Zelanda'da mukim olan ve Türkiye'de herhangi bir kuruluşu olmayan ... Şirketinden "e posta hizmetine imza ekleme" yazılımını Türkiye'deki nihai kullanıcılara satmak üzere ithal edileceği, söz konusu yazılımın herhangi bir şekilde CD, USB gibi medya ortamında teslim alınmayacağı, internet ortamı üzerinden aktive edileceği, yazılımın kurulumu veya aktivasyonu için ülkeler arası ziyaret veya personel çalışması yapılmayacağı, söz konusu yazılımın üretici firma tarafından halihazırda satışı yapılmakta olan bir paket program olduğu, yazılımın özel adetlerde aylık veya yıllık abonelik sistemi ile satın alınarak üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmadan ve dağıtma, geliştirme, değiştirme veya çoğaltma hakları olmaksızın aynı adet ve şartlar ile Türkiye'deki nihai kullanıcılara satışının yapılacağı belirtilmiş olup, bu kapsamda Yeni Zelanda mukimi firmaya yapılacak ödemeler üzerinden vergi tevkifatı yapıp yapılmayacağı hususun-

da Başkanlığın görüşü talep edilmiştir. Konuyla ilgili olarak özelgede aşağıdaki görüşlere yer verilmiştir.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 30. maddesi kapsamında;

- Yurt dışında mukim firmalardan ithal edilen bilgisayar programları üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmadan ve/veya çoğaltılmadan nihai tüketicilere satılması veya aynı şekilde işletmede kullanılması halinde yurt dışında mukim firma tarafından elde edilen kazanç ticari kazanç niteliğinde olacağından, bu nitelikteki ödemeler üzerinden vergi kesintisi yapılmayacaktır.
- Yurt dışında mukim firmalardan işletme bünyesinde kullanmak ve/veya müşterilere satışını yapmak üzere daha önce piyasada bulunmayan bir bilgisayar programının özel olarak hazırlanması halinde, yurt dışında mukim firma tarafından elde edilen kazanç serbest meslek kazancı niteliği taşıyacağından, bu kapsamdaki ödemeler üzerinden %20 oranında vergi kesintisi yapılacaktır.
- "Copyright" kapsamında alınan bir bilgisayar programının çoğaltma, değiştirme, topluma dağıtma, gösterme gibi haklarının satın alınması halinde, bir gayrimaddi hak elde edilmesi söz konusu olup, yurt dışında mukim firmaya yapılacak söz konusu gayrimaddi hak bedeli ödemelerinden %20 oranında vergi kesintisi yapılacaktır.

Öte yandan, bilgisayar yazılım ürünlerinin, CD, disket vb. taşıyıcı medya içerisinde gümrükten ithal edildikten sonra internet üzerinden indirilen şifre ile aktive edilerek iktisap edilmiş olması ya da bilgisayar programının doğrudan doğruya internet üzerinden şifre ile indirilerek iktisap edilmiş olması durumu yurt dışına yapılacak ödemelerin vergilendirilmesinde herhangi bir değişikliğe yol açmayacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Yeni

Zelanda Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması hükümleri dikkate alındığında;

- Yeni Zelanda mukimi firmadan piyasada bulunan hazır paket programların alınarak üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmadan ve/veya çoğaltılmadan işletme bünyesinde kullanılması ya da bunların üzerinde herhangi bir değişiklik yapmadan Türkiye'deki nihai kullanıcılara satmak amacıyla alınması halinde, Yeni Zelanda'da mukim firma tarafından elde edilen kazanç, ticari kazanç niteliği taşıyacağından, Anlaşmanın 7. maddesi kapsamında değerlendirilecektir. Bu durumda, söz konusu firmanın Anlaşmanın 5. maddesi kapsamında Türkiye'de bir işyeri bulunmadığı sürece elde edeceği gelir üzerinden Türkiye'nin vergi alma hakkı olmayacaktır. Aksi durumda ise vergileme Türkiye'de yapılacaktır. Anlaşmanın 5. maddesinde ise hangi hallerde diğer devlette bir işyeri oluşup oluşmayacağı açıkça belirtilmiştir.
- Yeni Zelanda mukimi firmaya, daha önce piyasada bulunmayan bir bilgisayar programının özel olarak hazırlanması durumunda veya daha önce üretilmiş, piyasada bulunan bilgisayar programlarının üzerinde işletmeye yönelik özel değişikliklerin yaptırılması halinde, bu hizmetlere ilişkin ödemelerin Anlaşmanın "Serbest Meslek Faaliyetleri"ni düzenleyen 14. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Yeni Zelanda mukimi firmanın Türkiye'ye gelmesinin Yeni Zelanda'da icra edeceği serbest meslek faaliyetleri dolayısıyla elde edeceği gelirleri vergileme hakkı yalnız Yeni Zelanda'ya aittir. Ancak, Yeni Zelanda mukimi firmanın bu faaliyetleri Türkiye'de bir işyeri vasıtasıyla icra etmesi veya Türkiye'deki faaliyetlerinin icra edildiği süre veya sürelerin herhangi bir kesintisiz 12 aylık dönemde toplam

183 günden fazla olması halinde ise söz konusu işyerine veya Türkiye'de icra edilen faaliyete atfedilebilen gelir miktarıyla sınırlı olmak üzere, Türkiye de vergileme hakkına sahip olacaktır.

- "Copyright" kapsamında bir bilgisayar programının çoğaltma, değiştirme, topluma dağıtma, gösterme gibi haklarının satın alınması halinde ise, bir gayrimaddi hak elde edilmesi söz konusu olup, Anlaşmanın 12. maddesinin 2. fıkrasına göre, Yeni Zelanda mukimi firmaya yapılacak söz konusu gayrimaddi hak bedeli ödemelerinin gayrisafi tutarı üzerinden, iç mevzuatımızda daha düşük bir oran öngörülmemesi halinde %10 oranında vergi alınacaktır. Ancak, aynı maddenin 4. fıkrası uyarınca, Yeni Zelanda mukimi firma Türkiye'de yer alan bir işyeri vasıtasıyla ticari faaliyette bulunursa veya sabit bir yer vasıtasıyla serbest meslek faaliyetinde bulunursa ve söz konusu gayrimaddi hak bedelinin ödendiği hak veya varlık ile bu işyeri veya sabit yer arasında etkin bir bağ bulunmaktaysa vergileme, 12. maddenin 2. fıkrasında belirtilen yüzde 10 vergi oranı dikkate alınarak değil, duruma göre "Ticari Kazançlar"a ilişkin 7. madde veya "Serbest Meslek Faaliyetleri"ne ilişkin 14. madde kapsamında işyerine atfedilebilen miktarla sınırlı olmak üzere Türkiye'de yapılacaktır.

5.3. İrlanda Mukimi Firmadan Alınan Kurumsal E-Posta ve Bulut Depolama Abonelik Hizmetine İlişkin Ödemeler Üzerinden Kesinti Yapılıp Yapılmayacağı

Bursa Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından 06.06.2022 tarihinde verilen özelgede;

İrlanda mukimi ... firmasından ... (kurumsal e-posta ve bulut depolama) abonelik hizmeti alındığı belirtilmiş ve söz konusu hizmetin gayrimaddi hak kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği ile alınan hizmet nedeniyle yapılacak ödemeler üzerinden kurumlar vergisi kesintisi yapılıp yapılmayacağı; yapılacaksa hangi oranda yapılacağı ve katma değer vergisi ödenip ödenmeyeceği hususunda Başkanlığın görüşü talep edilmiştir. Konuyla ilgili olarak özelgede aşağıdaki görüşlere yer verilmiştir.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 30. maddesi kapsamında; gayrimaddi hakların satışı, devir ve temlik karşılığında nakden veya hesaben ödenen veya tahakkuk ettirilen bedeller üzerinden % 20 oranında stopaj yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

"Türkiye Cumhuriyeti ile İrlanda Arasında Gelir ve Sermaye Değer Artış Kazançları Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması" hükümleri dikkate alındığında, İrlanda mukimi ... firmasına kurumsal e-posta ve bulut depolama abonelik hizmetleri nedeniyle yapılacak ödemeler Anlaşmanın 12. maddesinin 3. fıkrası kapsamında değerlendirilecek olup, söz konusu ödemeyi vergileme hakkı Anlaşmanın 12. maddesinin 1. fıkrasına göre İrlanda'ya ait olacaktır. Bununla birlikte Anlaşmanın 12. maddesinin 2. fıkrası gereğince Türkiye'nin de gayrimaddi hak bedelinin gayrisafi tutarının

% 10'unu aşmamak üzere vergi alma hakkı bulunmaktadır. Ancak aynı maddenin 4. fıkrası uyarınca İrlanda mukimi firmanın Türkiye'de bulunan bir işyeri vasıtasıyla ticari faaliyette bulunması ve söz konusu gayrimaddi hak bedelinin ödendiği hak veya varlık ile bu işyeri arasında önemli bir bağ bulunması durumunda vergileme bu maddenin 1 ve 2. fıkralarına göre değil, Anlaşmanın 7. maddesi kapsamında yapılacaktır.

İkametgahı, işyeri, kanuni merkezi ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayan firmalardan satın alınan kurumsal e-posta ve bulut depolama hizmetlerinden Türkiye'de faydalandığından, bu hizmetler KDV'ye tabi olacak ve hizmetlerin bedeli üzerinden hesaplanan KDV'nin tamamı hizmeti alan tarafından sorumlu sıfatıyla 2 No.lu KDV Beyannamesi ile beyan edilip ödenecektir.

5.4. Malta ve Almanya Mukimi Firmalardan Alınan Veri (Data) ve Web Hosting Hizmetleri Karşılığı Yapılan Ödemeler Üzerinden Tevkifat Yapılıp Yapılmayacağı

İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından 01.10.2020 tarihinde verilen özelgede;

Bazı ülkelerin futbol ligi sonuçları hakkında istatistiki bilgi sağlamak üzere internet sitesi kurduğu ve bu hizmetleri sunabilmek için Malta'da mukim bir firmadan veri (data) satın alındığı, Almanya'da mukim bir firmadan ise hosting hizmeti alındığı belirtilerek, yurt dışından temin edilen söz konusu hizmetler karşılığında yapılan ödemeler üzerinden gelir vergisi tevkifatı yapılıp yapılmayacağı ile söz konusu hizmetlerin katma değer vergisine (KDV) tabi olup olmadığı hususlarında Başkanlığın görüşü talep edilmiştir. Konuyla ilgili olarak özelgede aşağıdaki görüşlere yer verilmiştir.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 30. maddesi kapsamında; gayrimaddi hakların satışı, devir ve temlik karşılığında nakden veya hesaben ödenen veya tahakkuk ettirilen bedeller üzerinden % 20 oranında stopaj yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

Almanya mukimi şirketten alınan hosting hizmeti için yapılan ödemelerin Türkiye - Almanya Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının 12. maddesinin 3. fıkrası kapsamında gayrimaddi hak bedeli olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Söz konusu Anlaşmanın 12. maddesinin 1. fıkrasına göre bu kazançları vergilendirme hakkı Almanya'ya ait olmakla birlikte, aynı maddenin 2. fıkrasına göre bahsi geçen kazançlar üzerinden Türkiye'nin de vergi alma hakkı bulunmaktadır. Anlaşmanın Türkiye'ye vergileme hakkı verdiği durumlarda vergileme iç mevzuat hükümlerimize göre yapılacaktır; ancak, Türkiye'de alınacak vergi söz konusu ödemenin gayrisafi tutarının yüzde 10'unu aşmayacaktır.

Belli başlı ülkelerin futbol ligi sonuçlarını web sitesinde yayınlamak üzere Malta mukimi firmadan satın alınan veriler (data) karşılığında söz konusu firmaya ödenen bedellerin ticari kazanç olarak değerlendirilmesi gerekmekte olup, Türkiye - Malta Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının 7. maddesinin 1. fıkrasına göre, Malta mukimi şirketin elde ettiği kazancın Türkiye'de yer alan bir işyeri vasıtasıyla elde edilmedikçe yalnızca Malta'da vergilendirilmesi gerekmektedir. Kazancın Türkiye'deki bir işyeri vasıtasıyla elde edilmesi durumunda ise, bu işyerine atfedilebilecek miktarla sınırlı olmak üzere bu kazanç üzerinden Türkiye'nin de vergi alma hakkı olacaktır. Malta mukimi şirketin Türkiye'de bir işyeri oluşup oluşmadığı ise Anlaşmanın 5. maddesinde yapılan düzenlemelere göre belirlenecektir.

Malta'da mukim firmadan alınan veri (data) tedarik hizmeti ile Almanya'da mukim firmadan alınan hosting hizmetinden Türkiye'de faydalandığı an-

laşıldığından söz konusu hizmetlerin bedelleri üzerinden KDV hesaplanması ve hesaplanan KDV'nin tamamının hizmet alan şirket tarafından 2 No.lu KDV Beyannamesi ile beyan edilerek ödenmesi gerekmektedir.

5.5. Yurt Dışından Alınan E-Posta, Yedekleme, Haber Ajansı Vb. Hizmetler ile İşletmede Kullanılmak Üzere Alınan Bilgisayarın Vergi Kanunları Karşısındaki Durumu

Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından 11.11.2016 tarihinde verilen özelgede;

Yenilenebilir enerji üzerine internet yayıncılığı yapan şirket faaliyetiyle ilgili olarak yurt dışında yerleşik firmalardan alınan e-posta gönderim, yedekleme, haber ajansı vb. hizmetler ile şirket işlerinde kullanılmak üzere yurt dışından satın alınan bilgisayar için yapılan ödemelerin vergi kanunları karşısındaki durumuna ilişkin Başkanlığın görüşü talep edilmiştir. Konuyla ilgili olarak özelgede aşağıdaki görüşlere yer verilmiştir.

Şirket faaliyetlerinde kullanmak amacıyla yurt dışında mukim firmalardan satın alınan bilgisayarlar mukabilinde fatura karşılığı yapılan ödemeler dar mükellef kurum açısından ticari kazanç olarak değerlendirileceğinden bu ödemeler üzerinden

Kurumlar Vergisi Kanununun 30. maddesine göre kurumlar vergisi kesintisi yapılmaması gerekmektedir. Ancak, bilgisayarların çalışması için zorunlu nitelikte bulunan işletim sistemi yazılımların bulunması halinde satış bedelinin bu yazılımlara isabet kısmı ayrıca

değerlendirilecektir.

Yurt dışındaki firmalardan alınan

e-posta gönderimi, yedekleme ve haber ajansı gibi hizmetlere ilişkin yurt dışında mukim firmaya yapılacak söz konusu ödemelerin, bu hizmetlerin sınai, ticari veya bilimsel tecrübeye dayalı bilgi birikiminin kullanılmasına yönelik olması halinde gayrimaddi hak bedeli olarak değerlendirilmesi ve bu ödemeler üzerinden Kurumlar Vergisi Kanununun 30. maddesine göre %20 oranında kurumlar vergisi kesintisi yapılması gerekmektedir. Diğer hallerde ise bu hizmetler için yapılacak ödemeler ticari kazanç olarak kabul edilecek ve kurumlar vergisi kesintisi yapılmayacaktır.

Yurt dışında mukim söz konusu firmalar ile ülkemiz arasında çifte vergilemeyi önleme anlaşmasının bulunması ve anlaşmada söz konusu ödemelere ilişkin bir hüküm bulunması halinde öncelikle bu hükümlerin dikkate alınacağı tabiidir.

Yurt dışındaki firmalardan aldığı e-posta gönderimi, yedekleme ve haber ajansı gibi hizmetler dolaşısıyla yaptığı harcamalarla kurum kazancının elde edilmesi ve idamesi arasında doğrudan ve açık bir illiyet bağının bulunması, bu harcamaların yapılan işin mahiyetine uygun olması, iş hacmi ile mütenasip bulunması ve Vergi Usul Kanunu hükümleri gereğince tevsik edici belgelere dayanmış olması şartıyla, bu harcamaların kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınması mümkün bulunmaktadır.

İkametgâhi, işyeri, kanuni merkezi ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayan firmalardan satın alınan e-posta gönderim, yedekleme, haber ajansı vb. hizmetlerden Türkiye'de faydalanıldığından bu hizmetler ile ilgili yapılan ödemeler katma değer vergisine tabi olup, yurt dışındaki firmalara ödenen bedel üzerinden genel oranda KDV hesaplanması ve sorumlu sıfatıyla 2 No.lu KDV beyannamesi ile beyan edilerek kanuni süresinde ödenmesi gerekmektedir.

5.6. Amerika Mukimi Şirkete Ödenen Gayrimaddi Hak Bedeli Ödemeleri Üzerinden (Bloomberg Terminal) Yapılacak Tevkifat Hakkında

İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından 25.05.2007 tarihinde verilen özelgede;

Fatura karşılığı herhangi bir lisans bedeli olmaksızın Amerika Birleşik Devletleri mukimi firmaya data aktarım hizmeti (Bloomberg Terminal) ve mobil ve/veya sabit yerden sağlayan data aktarım hizmet bedeli (Bloomberg Anywhere) ile bu dataların okunabilmesi ve izlenebilmesi için data aktarım monitörü (Bloomberg Terminal, 17" Fiat Panel w/PC, 17" FLAT

PANEL W/PC) kullanımı için ödenen bedellerin stopaja tabi olup olmadığı konusunda Başkanlığın görüşü talep edilmiştir. Konuyla ilgili olarak özelgede aşağıdaki görüşlere yer verilmiştir.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 30. maddesi kapsamında; gayrimaddi hakların satışı, devir ve temlik karşılığında nakden veya hesaben ödenen veya tahakkuk ettirilen bedeller üzerinden % 20 oranında stopaj yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

Fatura karşılığı Amerika Birleşik Devletleri mukimi firmaya data aktarım hizmeti (Bloomberg Terminal) ve mobil ve/veya sabit yerden sağlayan data aktarım hizmet bedeli (Bloomberg Anywhere) ile bu dataların okunabilmesi ve izlenebilmesi için data aktarım monitörü (Bloomberg Terminal, 17" Fiat Panel w/PC, 17" FLAT PANEL W/PC) kullanımı için ödenen bedellerin gayrimaddi hak bedeli olarak değerlendirilip yapılan ödemeler üzerinden Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti Arasında Getiri Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşmasının 12/3.a maddesi uyarınca %10 oranında tevkifat yapılması gerekmektedir.

SONUÇ

Yazılım, bulut bilişim ve yapay zekâ abonelikleri, dijitalleşmenin hız kazanmasıyla birlikte işletmelerin faaliyetlerinde giderek daha fazla yer tutmaktadır. Bu hizmetlere ilişkin ödemelerin vergilendirilmesi ise hizmetin niteliği, sözleşme hükümleri ve kullanıcıya tanınan hakların kapsamı gibi unsurlar nedeniyle farklı hukuki değerlendirmeleri beraberinde getirmektedir. Özellikle yurt dışındaki hizmet sağlayıcılara yapılan ödemelerde, ödemenin vergisel niteliğinin doğru belirlenmesi ve ilgili vergi yükümlülüklerinin işlem özelinde değerlendirilmesi önem taşımaktadır.

Stopaj bakımından, ödemenin ticari kazanç veya gayrimaddi hak bedeli olarak nitelendirilmesi, uygulanacak vergi rejiminin belirlenmesinde temel bir rol oynamaktadır. İç mevzuat kapsamında stopaj yükümlülüğünün doğduğu durumlarda, ilgili

ülke ile Türkiye arasında yürürlükte bulunan Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması (ÇVÖA) hükümlerinin de dikkate alınması gerekmektedir. Anlaşmalar uyarınca ödemenin ticari kazanç veya gayrimaddi hak bedeli olarak değerlendirilmesi, Türkiye'nin vergilendirme yetkisini ve uygulanabilecek stopaj oranını etkileyebilmektedir. Bu nedenle iç mevzuat hükümleri ile ilgili anlaşma hükümleri birlikte incelenmeli; anlaşmadan yararlanma koşulları da somut olay çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Katma değer vergisi yönünden ise yurt dışından sağlanan hizmetlerin Türkiye'de vergilendirilmesi, hizmetten Türkiye'de faydalanılması ve sorumlu sıfatıyla KDV uygulaması çerçevesinde ele alınmalıdır. Stopaj ile KDV'nin farklı hukuki esaslara dayanması nedeniyle, bir vergi türü bakımından yapılan nitelendirmenin diğer vergi türü açısından kendiliğinden aynı sonucu doğuracağı

varsayılmamalıdır. Bu kapsamda hizmetin niteliği, hizmetten nerede faydalandığı ve ilgili mevzuat hükümleri ayrı ayrı incelenerek vergisel yükümlülükler belirlenmelidir.

Sonuç olarak, yazılım, bulut bilişim ve yapay zekâ aboneliklerinde vergisel risklerin azaltılması; sözleşmelerin dikkatle incelenmesine, hizmetin gerçek niteliğinin belirlenmesine, Gelir İdaresi Başkanlığı'nca verilen özetgelerin değerlendirilmesine ve ilgili ÇVÖA hükümlerinin göz önünde bulundurulmasına bağlıdır. Dijital hizmet modellerinin çeşitlenmesi, bu ödemelerin vergisel niteliğinin her somut olayın özellikleri dikkate alınarak belirlenmesini gerekli kılmaktadır. İşletmelerin iç mevzuat ile uluslararası anlaşmaları birlikte değerlendiren sistematik bir yaklaşım benimsemesi, vergisel yükümlülüklerin doğru yerine getirilmesi ve olası vergi ihtilaflarının önlenmesi bakımından önem arz etmektedir.

GEKAP UYGULAMASINDA SIK YAPILAN HATALAR (YÜKÜMLÜLÜĞÜN TESPİTİ, AMBALAJLAR, İTHALAT İŞLEMLERİ VE BEYAN KONTROLLERİ)

GİRİŞ

Ambalajların çevreye vereceği zararı azaltmak ve geri kazanım süreçlerinde oluşan maliyetlerin finanse edilmesi amacıyla Çevre Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 7153 Sayılı Kanun (Kanun), 10.12.2018 tarih ve 30621 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş, çevrenin korunması ve çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik bazı düzenlemeler yapılmıştır. 4 Nisan 2019 tarih ve 30735 sayılı resmi gazetede yayımlanan Geri Kazanım Katılım Payı Beyannamesi 1 Sıra numaralı Genel Tebliği ile de 2872 sayılı Çevre Kanununun ek 11 inci maddesine dayanılarak bu Kanunun (1) sayılı listesinde yer alan ürünlerden plastik poşetler için ödenecek geri kazanım katılım payının beyanı ve tahsiline ilişkin hususlar belirlenmiş ve ilk defa “poşet beyannamesi” adıyla vergi ödevleri arasına dahil edilmiştir. 31/12/2019 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan “Geri Kazanım Katılım Payına İlişkin Yönetmelik” ile Ocak 2020 dönemi itibarıyla bu kapsamda oluşturulan beyannameler fiili olarak verilmeye başlanmıştır.

Uygulamanın üzerinden yıllar geçmiş olması rağmen, farklı tarihlerde değişikliklerin yapılması, özellikle karmaşık mevzuat yapısının getirdiği belirsizlikler ve ürün çeşitliliği, tedarik süreçleri gibi nedenlerle çeşitli aşamalarda hatalar yapıldığı görülmektedir. Bu makalede, GEKAP süreçlerinde en sık karşılaşılan yükümlülüğün tespiti, ambalajlar, ithalat işlemleri ve beyan kontrollerine ilişkin hataları tebliğ ve yönetmeliklerde belirtilen örnekler ışığında incelemeye çalışacağız.

1. GEKAP YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN TESPİTİ

Gekap yükümlülüğü, Kanuna ekli (1) sayılı listede yer alan poşetler, plastikler, piller, atık yağlar, madeni yağlar gibi doğada imhası çok uzun yıllar süren ve çevreye ciddi zararlar veren atıkların geri dönüşüm sürecindeki maliyetleri karşılamak üzere getirilmiştir. Gekap yükümlülüğünün tespiti noktasında ambalajı ithal edenler yani ithalatçılar, ambalajları imal edip ürün olarak satanlar ve kullananlar belirli oranlarda yükümlülük kapsamında değerlendirilmektedirler. Zira bu ürünlerin bir kısmı yurt içinde üretilmekte, bazıları ise yurt dışından ithal edilebilmektedir.

a. İthalatçılar

Çevre Kanunu’nun Ek-1 sayılı listesinde yer alan ürünleri yurt içinde piyasaya arz edenler, yani piyasaya sürenler ile bu ürünleri ithal eden gelir veya kurumlar vergisi mükel-

leflerini kapsamaktadır. Bu kapsamda 05.08.2025 tarihinde GEKAP yönetmeliğinin uygulanmasına dair usul ve esaslarda değişiklik yapılmasına dair yönetmelik yayımlanmış, yurt içinde piyasaya arz edilen Çevre Kanunu’na ekli 1 sayılı listede yer alan ürünler için geri kazanım katılım payına ilişkin beyan ve ödeme yükümlülüğünün, bu ürünleri piyasaya arz edenlere yani iç piyasaya süren ithalatçılara ait olduğu belirtilmiştir.

Özetle, bu ürünleri yurt dışından ithal edip, iç piyasaya süren gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri GEKAP beyannamesini vermekle yükümlü tutulmuştur.

Herhangi bir ürünü ambalajlı olarak ithal ederek tedarik veya kullanım amacıyla bedelli veya bedelsiz olarak yurtiçi piyasada yer almasını sağlayan gerçek veya tüzel kişiler, ithal edilen ürün, eşya veya malzemenin ambalajları için geri kazanım katılım payı uygulamasından sorumlu tutulurlar. Türkiye dışındaki üretici tarafından ülkemizde yetkilendirilen temsilci veya ithalatçılar piyasaya süren olarak değerlendirilerek geri kazanım katılım payı uygulamasından sorumlu tutulmaktadırlar. Burada ürünün satış amacıyla veya kendi kullanımı amacıyla tedarik edilmesi, yükümlülüğü değiştirmemektedir. Yurt dışından kendi kullanımı için hammadde ithal eden işletme, ithal etmiş olduğu hammaddenin ambalajları için piyasaya süren kişi olduğu için, ithalatın gerçekleşme tarihi itibarıyla bu ambalajlara yönelik geri kazanım katılım payından sorumludur.

Tebliğde verilen örnekte, yurtdışından 10.000 adet 1 litrelik cam ambalajlı içecek ithal eden (X) gerçek/tüzel kişisi, bu ambalajlı içeceklerin 7.000 adetini yurtiçinde piyasaya süren olarak faaliyet gösteren (Y) gerçek/tüzel kişisi adına/namına ithalat yetkilisi/ temsilcisi sıfatı ile ithal etmiş, 3.000 adetini ise kendi nam ve hesabına ithal etmiştir. Bu durumda; (X) gerçek/tüzel kişisi tarafından (Y) gerçek/tüzel kişisi adına ithal edilen 7.000 adet içecek ambalajından ve diğer türdeki ambalajlarından (kutu, koli, kasa ve benzeri) oluşan geri kazanım katılım payı yükümlülüğünden (Y) gerçek/tüzel kişisi sorumlu olup (X) gerçek/tüzel kişisi sadece kendi adına ithal ettiği 3.000 adet içeceğin içecek ambalajından ve diğer ambalajlarından (kutu, koli, kasa ve benzeri) oluşan geri kazanım katılım payından yükümlü olduğu belirtilmiştir.

b. Ambalajı Ürün Olarak Piyasaya Süren Tedarikçi ve Üreticiler

Firmalar piyasaya sürdükleri ürünlere ait ambalajlar için GEKAP bildirimlerini yapıyorlar. Peki piyasaya ambalaj olarak sürülen ürünlerin durumu ne olacak? Konu burada ikiye ayrılıyor; birincisi ambalajı üretenler; ikincisi ambalajı yurt dışından tedarik edip piyasaya sürenler.

Yönetmelikte, herhangi bir ürün/eşya/ malzemenin ambalajlı olarak tedarik veya kullanım amacıyla bedelli veya bedelsiz olarak piyasada ilk defa yer alması faaliyetini gerçekleştiren gerçek ve/veya tüzel kişiler "ambalajlı ürün olarak piyasaya sürenler" olarak tanımlanmış, ambalaj üreticilerinin de, ürettikleri ambalajların (ürün içermeyen/boş ambalajlar) piyasaya arzında bunların satışı, taşınması, saklanması vb. için kullandıkları ambalajlar için piyasaya süren olarak geri kazanım katılım payından sorumlu oldukları belirtilmiştir. Yani Yönetmelik, ürün olarak üretilen ambalajı değil, bu ürünlerin taşınması, saklanması için

kullanılan ambalajları GEKAP kapsamında değerlendirmiştir.

Öte yandan Ambalaj tedarikçileri, tedarik ettikleri ambalajlar için geri kazanım katılım payı uygulamasına tabi değillerdir. Ambalajlı ürün tedarikçileri tarafından piyasaya sürenler adına fason olarak üretilen ambalajlı ürün/eşya/malzemenin piyasaya arzı, piyasaya sürenler tarafından yapıldığından, ambalajlı ürün tedarikçileri geri kazanım katılım payı uygulamasından sorumlu değildir.

Örneğin, bakliyat paketleme faaliyetinde bulunan K Firması, faaliyetini L Firması adına gerçekleştirmekte ve paketli bakliyatlar L Firmasının adı veya ticari markasıyla tüketicilerin kullanımı için piyasaya arz edilmektedir. Bu durumda piyasaya arz edilen bakliyat ambalajları için K Firması tedarikçidir. Bu faaliyet çerçevesinde paketlenen bakliyatların L Firmasına satışı esnasında oluşacak geri kazanım katılım payından piyasaya süren olarak L Firması sorumludur. Sonraki satışlar geri kazanım katılım payına tabi değildir.

c. Ambalajlı Ürünlerini Yurt İçi Piyasada Satanlar

Ambalajlı ürün satanlar, genelde bu ürünleri son kullanıcılara ulaştıran yerler olup, satış noktalarında satılan ürünlerin ambalajlarının geri kazanım katılım payları, bu ürünlerin üzerinde adını ve/veya ticari markasını bulunduran gerçek ve/veya tüzel kişilerin sorumluluğundadır.

Örneğin; Maden suyu dolumu faaliyetinde bulunan M Firması, dolum yapacağı ambalajları N Firmasından temin etmekte ve bu ambalajlara maden suyu dolumu yaparak tüketicilerin kullanımı için satış noktası olarak S Marketi aracılığıyla piyasaya arz etmektedir. Boş ambalajı tedarik eden N Firması tedarikçidir ve boş ambalaj satışına istinaden geri kaza-

nım katılım payı yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bu faaliyet çerçevesinde piyasaya ürünü süren M Firması, satış noktası olarak kullandığı S Markete satış işlemi esnasında oluşacak geri kazanım katılım payından, ürünü piyasaya süren olarak sorumludur. Sonraki satışlar geri kazanım katılım payına tabi değildir. S Marketin bu işleme ilişkin geri kazanım katılım payı yükümlülüğü bulunmamaktadır. Diğer bir ifadeyle Satış noktalarında satılan ürünlerin ambalajlarının geri kazanım katılım payından, bu ürünlerin üzerinde adını ve/veya ticari markasını bulunduran gerçek ve/veya tüzel kişiler sorumludur.

Ancak satış noktalarında ambalajsız ürünlerin ambalajlanarak piyasaya arz edilmesi durumunda, ambalajlama işlemini yapan satış noktaları "piyasaya süren" olarak tanımlanır ve bu ambalajlar için geri kazanım katılım payından sorumludurlar. Bu ambalajlı malzemelerin satışının gerçekleştiği tarih itibarıyla geri kazanım katılım payı yükümlülüğü oluşur ve beyanname vermek sureti ile satış noktaları tarafından geri kazanım katılım payı ödemesi yapılır. Ayrıca satış noktaları kendi adı ve/veya ticari markasıyla satışa sundukları ambalajlı ürünler için piyasaya süren olarak bu ürünlerin ambalajlarının geri kazanım katılım payından sorumludurlar.

Örneğin; Kafeterya işleten (S) gerçek/tüzel kişisi çay, kahve gibi içecekleri müşterilerine cam, porselen fincanlarda ve tek kullanımlık bardaklarda (kapaklı ve/veya kapaksız, kağıt-karton ve/veya plastik ağırlıklı kompozit malzemeden imal edilmiş) sunmaktadır. (S) gerçek/tüzel kişisi müşterilerine çay/kahve sunumunda (satış ve/veya ikram) kullandığı tek kullanımlık bardakları bu malzemeleri üreten (P) gerçek/tüzel kişisinden boş olarak satın almaktadır. Bu durumda; kafeterya işleticisi (S) gerçek/tüzel kişisi, içecek ürünlerini müşterilerine sunarken kullandığı tek kullanımlık

bardaklar (kapaklı ve/veya kapaksız, kağıt-karton ve/veya plastik ağırlıklı kompozit malzemeden imal edilmiş) için piyasaya süren konumundadır. (S) gerçek/tüzel kişinin ürünlerinin müşterilerine sunumu (satış ve /veya ikram) itibari ile oluşan geri kazanım katılım payını (içecek ambalajları için belirlenmiş olan tutar üzerinden) beyan etme ve ödeme yükümlülüğü bulunmaktadır.

Tekrar kullanılabilir durumdaki cam, porselen fincanları için (S) gerçek/tüzel kişinin, tek kullanımlık bardaklar için ise bu bardakların üreticisi olan (P) gerçek/tüzel kişinin geri kazanım katılım payı uygulamasında yükümlülüğü bulunmamaktadır.

Beyan aşmasında bazı ürünler adet, bazı ürünlerde ise kilogram gibi farklı ölçü birimlerinde sınıflama yapılarak beyana tabi tutulmaktadır.

d. Geri Kazanım Katılım Payına Tabi Ürünlerin Birincil ve Diğer Ambalajları

Birincil ambalaj, ürünlerin kullanıcı veya tüketicilere ulaştırılmasında en küçük satış birimi oluşturmaya uygun olarak yapılan, ürünle doğrudan veya kısmen temas halinde olabilen ambalajlar ve bunların orijinal parçalarını (satış birimini tamamlamak için gereken diğer ambalaj bileşenlerini örneğin, kapak/mantar/tıpa, etiket, zımba teli gibi) ifade etmektedir. Örneğin bitkisel yağ şişeleri/bidonları/tenekeleri (kapakları ve etiketleri dâhil) birincil ambalaj olarak değerlendirilir. Elektrikli ve elektronik eşyaların karton kutuları (birincil ambalaj için kullanılan etiket, ürünü destekleyici strafor/köpük, vb. parçalar dâhil) birincil ambalaj olarak değerlendirilmektedir.

5 Ağustos 2025 tarihinde yürürlüğe giren Yönetmelikte, ek-1 sayılı listede yer alan ve geri kazanım katılım payı tahsil edilecek ürünlerin (sadece Lastik, Akümülatör, Madeni Yağ, Bitkisel Yağ, Elektrikli ve Elektronik Eşya, Pil,

ilaç) birincil ambalajlarına (şişe, bidon, teneke kutu, kâğıt/karton koli veya plastik sarmalı/kaplaması gibi) ilişkin olarak beyan alınacak ancak geri kazanım katılım payı tahsil edilmeyeceği belirtilmiştir.

Ancak, Çevre Kanunu'na ekli 1 sayılı listede gösterilen geri kazanım katılım payı alınacak ürünlerden Geri Kazanım Katılım Payına İlişkin Yönetmelik gereği geri kazanım katılım payı tahsilinin yapılmadığı durumlarda bu ürünlerin birincil ambalajları için beyan verme ve geri kazanım katılım payı ödeme yükümlülüğü oluşacağı vurgulanmış, ayrıca, geri kazanım katılım payına tabi olup olmamasına bakılmaksızın, ürünlerin birincil ambalajları olarak kabul edilenler haricindeki diğer ambalajları için de geri kazanım katılım payı tahsil edileceği belirtilmiştir.

Yönetmelikte yer alan 1 numaralı örnekte, (\$) ilaç üreticisi tarafından üretilen Öksürük şurubu; metal kapaklı cam şişe içerisine doldurulmakta, prospektüsü ve ölçek kağıdı/kabı ile birlikte plastik film kaplı karton kutu içerisinde üzerinde kullanım esaslarını içeren etiket yapıştırılarak piyasaya arz edilmektedir. Bu durumda (\$) ilaç üreticisi, piyasaya arz edilen öksürük şurubu için sadece Çevre Kanunu ek-1 sayılı listesinde yer alan ve ilaçlar için belirlenen geri kazanım katılım payından sorumlu olup, ilaç için kullanılan birincil ambalajları (cam şişe, metal kapak, karton kutu, plastik film, etiket) ve kutu içindeki ürünler (ölçek kağıdı/kabı, prospektüsü) için ayrıca geri kazanım katılım payı yükümlülüğü bulunmadığı belirtilmektedir.

2. GEKAP BEYANNAMESİNİN VERİLMESİ VE BEYANNAMEDE YAPILAN HATALAR

Gekap beyannamesi ilgili mükelleflerce üçer aylık dönemler halinde verilmektedir.

2026 yılı için;

- 1. Dönem (Ocak - Şubat - Mart 2026): Son beyan ve ödeme tarihi 30 Nisan 2026
- 2. Dönem (Nisan - Mayıs - Haziran 2026): Son beyan ve ödeme tarihi 31 Temmuz 2026
- 3. Dönem (Temmuz - Ağustos - Eylül 2026): Son beyan ve ödeme tarihi 31 Ekim 2026
- 4. Dönem (Ekim - Kasım - Aralık 2026): Son beyan ve ödeme tarihi 31 Ocak 2027

olarak belirlenmiştir. Beyannameler üçer aylık dönemler halinde verildiği için maalesef birçok işletme bu beyannameleri süresinde vermeyi unutabiliyor.

GEKAP'ta ürünün yalnızca ticari adı üzerinden hareket etmek riskli olabilmektedir. Bu sebeple, ürünün hangi GEKAP kategorisine girdiği ve buna bağlı birim tutarının doğru seçilmesi gerekmektedir. Özellikle farklı ambalaj türlerinin bulunduğu ürünlerde sınıflandırmanın doğru yapılması, giriş çıkış miktarlarının doğru takip edilmesi önem arz etmektedir.

Bu kapsamda aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir.

- Ürünler GEKAP kapsamında mı?
- Ürün yurtiçinde mi üretildi, ithal mi edildi?
- Piyasaya arz edilen miktar ne kadar?
- Ambalajın malzemesi ve miktarı doğru mu?
- GEKAP birim tutarı doğru kullanıldı mı?
- İhracat miktarı ayrıldı mı?

Listede özellikle ihracat miktarlarının

ayrılması hususu genelde en çok gözden kaçan kısım olarak dikkat çekmektedir. Zira GEKAP beyannamesi, 2872 sayılı Kanuna ek-1 sayılı listede yer alan ürünleri yurt içi piyasaya sürenleri kapsamakta olup yurt dışına ihraç edilen ürünlere ait GEKAP zorunluluğu bulunmamaktadır.

Yönetmelikte ihracat, Türkiye Gümrük Bölgesi içerisinde serbest dolaşımda bulunan bir ürün/eşya/malzemenin Türkiye Gümrük Bölgesi dışına veya ilgili mevzuat uyarınca bu bölgeye eşdeğer kabul edilen birimlere gönderilmesini ifade etmektedir. İhracat şartı ile bir başka gerçek/tüzel kişiye yapılan teslimler, bu ihracat işleminin gerçekleştiğinin belgelendiği hallerde ihracat kapsamında yer değerlendirilmektedir. Ambalajlı ürünler ile Kanunun ek-1 sayılı listesinde yer alan diğer ürünleri tedarik yolu ile temin eden piyasaya süren işletmelerce ihracatın belgelenmesi durumunda, ihracat tanımı üzerinden işlem tesis edilir. Bu durumda tedarikçi ve ihracatçılar için geri kazanım katılım payı yükümlülüğü oluşmayacağı belirtilmiştir. Konuyla ilgili yönetmelikte verilen örnekte (T) gerçek/tüzel kişisi yurt içinde GPS ölçüm cihazı, total station olarak tabir edilen ölçüm cihazı üretmektedir. Ürettiği bahse konu ürünlerin bir kısmını yurt içindeki (U) gerçek/tüzel kişisine satışını gerçekleştirmekte, bir kısmını da yurt dışına ihraç etmektedir. (T) gerçek/tüzel kişinin (U) gerçek/tüzel kişisine verdiği GPS ölçüm cihazı, total station ölçüm cihazı için geri kazanım katılım payı beyanı ve ödeme yükümlülüğü bulunmaktadır. Ancak, yurt dışına ihraç ettiği ürünler içinde geri kazanım katılım payı yükümlülüğü bulunmadığı vurgulanmıştır.

Verilen beyannamelerde hata veya eksik olması durumunda düzeltme beyannamesi verilmesine imkan tanınmıştır. Bu konuyla ilgili olarak 04.04.2019 tarihinde yayımlanan geri kazanım katılım payı beyannamesi genel tebliğinin 12'nci maddesinde, Geri Kazanım

Katılım Payı Beyannamesi süresinde verilmekle birlikte beyanname verme süresi geçtikten sonra verilen düzeltme beyannameleri üzerine ödenmesi gereken katılım paylarına ilişkin olarak, anılan Tebliğin 11'inci maddesi uyarınca işlem yapılacağı belirtilmiş, beyannamenin beyan edilmesi gerektiği aydan sonra verilmesi hâlinde katılım payının, beyannamenin verildiği tarihten itibaren bir ay içinde ödenmesi gerektiği, bir aylık ödeme süresinin son günü vade tarihi kabul edilerek süresinde beyan edilmeyen katılım payının beyan edilmesi gereken son günden ödendiği tarihe kadar geçen süre için 6183 sayılı Kanunun 51 inci maddesine göre hesaplanacak gecikme zammı oranında faiz uygulanarak aynı Kanuna göre tahsil edileceği, ayrıca 2872 sayılı Kanunun 20'nci maddesinin birinci fıkrasının (z) bendi gereğince ilgiliye, ödenmesi gereken tutarın %20'si oranında idari para cezası verilmesi için durumun vergi dairesince Çevre ve Şehircilik Bakanlığına bildirileceği belirtilmiştir.

Tebliğde, bildirim ve beyan yükümlülüğünü zamanında ve/veya tam olarak yerine getirmediği tespit edilenlere, 2872 sayılı Kanunun 20'nci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi hükmü yarıncı 2026 yılı için 209.624,00 TL idari para cezası uygulanacağı belirtilmekte olup bu cezanın unutulmuş veya kurumun tespiti olmaksızın mükellefin kendisi tarafından verilen beyannameler için uygulanmayacağını anlıyoruz.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

GEKAP uygulamasında en önemli husus, öncelikle yükümlünün doğru belirlenmesi, ardından ürün ve ambalajların mevzuata uygun şekilde sınıflandırılarak piyasaya arz edilen miktarın doğru hesaplanmasıdır. Özellikle ithalat, ambalaj, üretim, tedarik ve ihracat işlemlerinde kimin "piyasaya süren" olduğunun doğru tespit edilmesi, hatalı beyanların önlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Mevzuatta zaman içerisinde yapılan değişiklikler ve ürün çeşitliliği, GEKAP uygulamasını işletmeler açısından daha dikkatli takip edilmesi gereken bir süreç haline getirmiştir. Bu nedenle ürünlerin GEKAP kapsamının, ambalaj türlerinin, ölçü birimlerinin, birim tutarların ve ihracat miktarlarının beyan öncesinde kontrol edilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak GEKAP, yalnızca dönemsel olarak verilen bir beyanname olarak değil, ithalat, üretim, satın alma, satış, stok, ihracat ve muhasebe süreçleriyle birlikte yürütülmesi gereken bir uyum süreci olarak değerlendirilmelidir. Mevzuatın düzenli takip edilmesi ve beyanname öncesi etkin bir kontrol mekanizması oluşturulması, işletmelerin hatalı beyan ve olası idari yaptırım risklerini önemli ölçüde azaltacaktır.

SİGORTA TAZMİNATLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

GİRİŞ

Sigorta uygulamaları, bireyleri ve işletmeleri gelecekte karşılaşılabilecekleri belirsizliklere ve beklenmedik risklere karşı güvence altına alan kritik bir mekanizmadır. Risk gerçekleştiğinde sigorta şirketleri tarafından ödenen tazminatlar, finansal yaralarımızı sarmada hayati bir rol oynamaktadır. Ancak bu ödemelerin vergi hukuku karşısındaki konumu, tazminatın kim tarafından alındığına ve hangi amaçla ödendiğine göre değişiklik göstermektedir. Bu makalemizde, Türk vergi mevzuatı çerçevesinde sigorta tazminatlarının vergilendirilme esasları detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

Sigorta tazminatlarının vergilendirilmesi; tazminatı alan kişinin veya kurumun statüsüne (gerçek kişi / ticari işletme), tazminatın türüne (maddi zarar, can/sağlık sigortası, işten ayrılma/kıdem tazminatı vb.) ve Katma Değer Vergisi (KDV) kanunu karşısındaki durumuna göre değişiklik göstermektedir.

1. GERÇEK KİŞİLER (BİREYLER) TARAFINDAN ALINAN SİGORTA TAZMİNATLARI

1.1. Sağlık, Kasko, Konut, Dask Sigortası Vb. Sigortalar Sonucunda Alınan Tazminatlar

Bireysel amaçlarla yaptırılan sigortalar kapsamında şahısların uğradıkları maddi zararları karşılamak amacıyla ödenen tazminatlar, kişiye bir "kazancın veya iratın" sağlamamakta, sadece eksilen mal varlığını eski haline getirmeyi (zararı telafi etmeyi) amaçlamaktadır.

Ticari veya mesleki faaliyetle bağlantısı bulunmayan kişisel malvarlığı zararlarının karşılanmasına yönelik kasko, konut ve DASK tazminatları, GVK'da sayılan gelir unsurlarından birini oluşturmamakla ölçüde gelir vergisinin konusuna girmez. Ölüm, engellilik ve hastalık nedeniyle verilen tazminat ve yardımlar ise GVK'nın 25/1. maddesindeki istisna kapsamında ayrıca değerlendirilir.

1.2. Hayat ve Şahıs Sigortaları Sonucunda Alınan Tazminatlar

Hayat, birikimli hayat, ferdi kaza veya tamamlayıcı sağlık sigortaları kapsamında yapılan ödemelerde vergi uygulamaları çeşitlilik gösterir:

► Vefat Tazminatları:

Hayat sigortası kapsamında sigortalının vefatı halinde lehtarlar veya hak

sahibi mirasçılara ödenen tazminatlar gelir vergisinden muaftır. Ancak bu tutarlar, Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu kapsamında duruma göre istisna sınırları dahilinde veya vergiye tabi olarak değerlendirilmekte olup, konu ile ilgili Gelir İdaresi Başkanlığı Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Mükellef Hizmetleri Grup Müdürlüğü tarafından verilen özelgede; (06.09.2011 tarih B.07.1.GİB.4.99.16.02-VİVK 17/1-109 Sayı)

► Birikimsiz Sigorta Poliçesi Uygulaması:

Hayat sigorta poliçesine istinaden sigortalının ecelen(normal) vefat etmesi sonucu mirasçılara sigorta şirketince yapılan vefat tazminatı ödemelerinin, terekeye(ölenin mal varlığına) dahil edilerek veraset ve intikal vergisine tabi tutulması gerekir. Sigorta akdinde mirasçı olmayan üçüncü bir şahıs lehtar olarak gösterilmiş ise bu takdirde lehbara ödenecek miktarın tamamı ivazsız iktisap olarak vergiye tabi olacaktır.

Ferdi kaza kapsamında bulunan sigortalının kaza sonucu ölümü halinde, sigorta şirketince ödenen tazminat, sigortalının yokluğu nedeniyle yakınlarının uğrayacakları maddi ve manevi zararın sigorta sözleşmesine dayanarak kısmen olsun tazmini ve telafisi amacını taşıdığından ödenecek sigorta tazminatının yukarıda belirtilen Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 2.nci maddesinin parantez içi hükmüne istinaden vergilendirilmesi gerekir.

Ancak, ferdi kaza sigortası kapsamın-

da bulunan sigortalının üçüncü kişi lehine sigorta sözleşmesi yapması veya böyle bir kişiyi sonradan lehdar tayin etmesi durumunda, sigortalı kişinin kaza sonucu ölümü üzerine sigorta şirketince mirasçı olmayan üçüncü kişiye ödenecek vefat tazminatı maddi ve manevi bir tazminat olarak kabul edilemeyeceğinden, ödenecek miktar ivazsız bir iktisap olarak veraset ve intikal vergisine tabi tutulacaktır.

► **Birikimli Sigorta Poliçesi Uygulaması:**

Bireysel emeklilik sözleşmeleri ve hayat sigorta poliçelerine istinaden sigortalının ecelen(normal) veya kazaen vefat etmesi sonucu sigorta şirketince;

- » Mirasçılara ödenen birikim tutarının terekeye dahil edilerek,
- » Sigortalının mirasçı olmayan üçüncü kişiyi lehdar tayin etmesi halinde, poliçe lehdarına

ödenecek birikim tutarının ivazsız iktisap olarak, (Gelir Vergisi Kanunu'nun 75 inci maddesi kapsamında menkul sermaye iradı olarak vergilendirildikten sonra) Veraset ve İntikal Vergisine tabi tutulması gerekmektedir.

► **Karma Sigorta Poliçesi Uygulaması:**

Ölüm, maluliyet ve benzeri risklere karşı yapılan riziko teminatları ile birikimli teminatların aynı poliçede gösterilmesi halinde sigorta şirketine yapılan ödemelerin;

- » Birikimsiz kısmına isabet eden tutarın (Birikimsiz Sigorta Poliçesi Uygulaması) bölümde,
- » Birikimli kısmına isabet eden tutarın ise (Birikimli Sigorta Poliçesi Uygulaması) bölümde, yapılan açıklamalar çerçevesinde vergilendirilmesi gerekmektedir." denilmektedir.

► **Süre Sonu/Ayrılma Ödemeleri:**

Birikimli hayat sigortalarından veya bireysel emeklilik sisteminden (BES) süresinden önce ayrılma (iştiria) ya da emeklilik halinde yapılan ödemelerin "içindeki irat" (yani anapara dışında elde edilen nemalandırma/getiri tutarı) üzerinden Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. Maddesinin 15. Ve 16. Bendi kapsamında aşağıda belirtilen oranlarda stopaj (gelir vergisi tevkifatı) kesintisi yapılması gerekmektedir.

Amortismanına tabi iktisadi kıymetlere ilişkin sigorta tazminatları Vergi Usul Kanunu'nun 329. maddesinde, emtiaya ilişkin sigorta tazminatları ise aynı Kanun'un 330. maddesinde düzenlenmiştir.

VUK'un 329. maddesi uyarınca, yangın, deprem, sel ve su basması gibi afetler nedeniyle tamamen veya kısmen ziyaa uğrayan amortismanına tabi iktisadi kıymetler için alınan sigorta tazminatı ile kıymetin amortismanlar

Sistem	Ayrılma Nedeni	Uygulanacak Stopaj Oranı
Birikimli hayat sigortası	On yıldan az süreyle prim ödeyerek ayrılma	%15
Birikimli hayat sigortası	On yıl süreyle prim ödeyerek ayrılma	%10
Birikimli hayat sigortası	Vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılma	%10
BES	On yıldan az süreyle katkı payı ödeyerek ayrılma	%15
BES	On yıl katkı payı ödemiş olmakla birlikte emeklilik hakkı kazanmadan ayrılma	%10
BES	Emeklilik hakkını kazanma veya vefat, maluliyet, tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılma	%5

2. TİCARİ İŞLETMELER VE ŞİRKETLER TARAFINDAN ALINAN SİGORTA TAZMİNATLARI

Şirketler ve ticari kazanç sahipleri için durum, Vergi Usul Kanunu (VUK) ve Gelir Vergisi Kanunu (GVK) hükümleri çerçevesinde daha detaylıdır.

2.1. Zarar Karşılığı Alınan Tazminatların Kar / Zarar Hesaplarına Aktarılması:

İşletmeye dahil varlıklar için alınan sigorta tazminatlarının vergisel değerlendirmesinde, zarar gören varlığın niteliği önem taşımaktadır.

düşüldükten sonraki değeri arasındaki fark, kâr veya zarar hesabına aktarılır. Tazminatın bu değeri aşması hâlinde oluşan kazanç bakımından, şartları sağlandığında yenileme fonu uygulamasından yararlanılabilir.

Emtia için alınan sigorta tazminatlarında ise VUK'un 330. maddesi esas alınır. Bu kapsamda emtia, zirai mahsul ve hayvan kıymetlerinde meydana gelen zayıat nedeniyle alınan tazminatın bunların değerini aşan kısmı kâra aktarılır. İşletme hesabı esasında defter tutanlarda tazminat hasılat olarak kaydedilir.

Emtiadaki zararın vergi matrahından indirilebilmesi, sigortanın karşılamadığı

ğı tutarın doğrudan gider yazılmasına bağlı değildir. Zararın nedeni, tutarı ve belgelendirilmesi ayrıca değerlendirilmelidir. VUK'un 278. maddesi kapsamındaki değer kayıplarında emsal bedelle değerlendirilir; VUK'un 267. maddesi ve ilgili düzenlemeler uyarınca gerekli tespit ve takdir işlemleri yerine getirilir.

Muhasebeleştirme sırasında işlemin niteliğine göre ilgili varlık, birikmiş amortisman, sigorta şirketinden alacak ve gelir/gider hesapları birlikte dikkate alınmalıdır. Tam ziya, kısmi hasar ve onarım durumları ayrıştırılarak, varlığın kayıtlardaki durumu ile tazminatın karşılık geldiği zarar arasında bağlantı kurulmalıdır.

VUK'un 329. maddesi kapsamındaki olaylarda, sigorta tazminatı ile kıymetin net defter değeri arasındaki olumsuz farkın zarar hesabına aktarılması kanunda ayrıca düzenlenmiştir. Bu nedenle, söz konusu farkın giderleştirilmesi için her durumda fevkalade amortisman izni alınması gerektiği şeklinde genel bir koşul bulunmamaktadır.

Fevkalade amortisman ise VUK'un 317. maddesinde belirtilen nedenlerle değerini tamamen veya kısmen kaybeden amortisman tabi kıymetler bakımından gündeme gelir. Bu uygulamada mükellefin başvurusu üzerine, ilgili bakanlıkların görüşü alınarak Hazine ve Maliye Bakanlığınca işletmenin ve işin niteliğine göre özel amortisman oranı belirlenir. Dolayısıyla fevkalade amortisman, mükellefin kendiliğinden belirleyeceği bir oran üzerinden uygulanamaz.

Bu çerçevede, öncelikle olayın VUK'un 329. maddesi kapsamına girip girmediği belirlenmeli; fevkalade amortisman ihtiyacı ayrıca değerlendirilmelidir. Özellikle kısmi hasarlarda varlığın kullanılmaya devam edilip edilmediği, onarım harcamalarının niteliği ve kalan değeri dikkate alın-

malıdır. Aynı değer kaybının hem sigorta tazminatıyla ilişkilendirilerek zarar yazılması hem de fevkalade amortisman yoluyla ikinci kez giderleştirilmesinden kaçınılmalıdır.

2.1.1. Yangın, Deprem, Sel Gibi Doğal Afetler ve Kazalar

Vergi Usul Kanunu'nun (VUK) 278. maddesinde "Yangın, deprem, sel, su basması gibi afetler veya bozulmak, çürümek, kırılmak, paslanmak gibi haller" neticesinde iktisadi kıymetlerinde önemli bir azalış vaki olan emtiaların değeri düşen mallar kapsamına gireceği belirtilmiştir.

Emtia (Ticari Mal) Zararları: Deprem, sel veya yangın nedeniyle emtialar zarar gördüyse ve sigorta bu zararın sadece bir kısmını karşıladıysa, aşan kısım Takdir Komisyonu kararı ile emtia maliyeti olarak doğrudan gider (zarar) yazılabilir.

Sabit Kıymet (Bina, Makine, Demirbaş) Zararları: VUK 317. maddesine göre afetler nedeniyle amortisman tabi iktisadi kıymetlerin değerinin kısmen veya tamamen kaybedilmesi fevkalade amortisman konusudur. Sigorta tazminatının karşılamadığı eksik kısım Maliye Bakanlığı'ndan (veya yetkili makamlardan) alınacak fevkalade amortisman oranı/izni ile giderleştirilebilir.

2.1.2. Hırsızlık Vakaları

Hırsızlık, vergi mevzuatı açısından doğal afetlerden farklı değerlendirilmekte olup, çalınan mal, demirbaş veya kasa mevcudu için sigortadan alınan tazminatlar, zararı kapatmaya yetmiyorsa, aradaki eksik kısım vergi matrahının tespitinde gider veya zarar olarak dikkate alınmamakta ve **Kanunen Kabul Edilmeyen Gider (KKEG)** olarak dikkate alınmaktadır. Vergi idaresinin yerleşik görüşü, hırsızlık sonucu oluşan kayıpların

işletme sahibi için bir sermaye azalışı olduğu ve ticari kazancın elde edilmesiyle doğrudan bağının bulunmadığı yönündedir.

Vergi idaresinin 27.07.2017 tarihli özeldede "Yukarıda yapılan açıklamalara göre, vergi kanunlarında çalınan iktisadi kıymet bedellerinin zarar olarak yazılmasına veya bunlar için karşılık ayrılmasına imkan veren herhangi bir hüküm bulunmamakta olup çalınan motosikletin bedelinin gider veya maliyet olarak dikkate alınması mümkün değildir. Bununla birlikte, çalınan motosiklet ile ilgili olarak sigortadan alınan tazminatların gelir olarak dikkate alınması gerektiği tabiidir." şeklinde verdiği görüşe göre, çalınan iktisadi kıymetin giderleştirilen vergiye esas değeri kazancın tespitinde indirim konusu yapılamazken, bu kıymet için alınan sigorta tazminatı gelir olarak dikkate alınması gerektiği değerlendirilmiştir.

2.2. Yenileme Fonu Uygulaması;

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun (VUK) 329. Maddesinin a, b, c ve ç bendinde;

"Alınan sigorta tazminatı ile tamamen veya kısmen zarar gören amortisman tabi iktisadi kıymetlerin yenilenmesi veya benzer mahiyetteki bir iktisadi kıymetin iktisabı, işin niteliğine göre zorunlu bulunur veya bu hususta işletmeyi idare edenlerce karar verilmiş ve teşebbüse geçilmiş olursa tazminat fazlası, tazminat alındığı tarihi takip eden üçüncü takvim yılının sonuna kadar pasifte geçici bir hesapta tutulabilir. Her ne sebeple olursa olsun bu süre içinde zarar gören iktisadi kıymetlerin yenilenmesi veya benzer mahiyetteki bir iktisadi kıymetin iktisabı gerçekleşmezse, geçici hesapta tutulan tazminat fazlası, tazminat alındığı yılı takip eden üçüncü takvim yılının kâr ve zarar hesabına eklenir.

Pasifte geçici bir hesapta tutulan tazminat fazlası, finansal kiralama yoluyla edinilenler de dâhil olmak üzere (a) bendindeki esaslar dâhilinde iktisap edilen bir veya birden fazla kıymetin bu Kanun hükümlerine göre ayrılacak amortismanlarına mahsup edilir. Bu mahsup tamamlandıktan sonra itfa edilmemiş olarak kalan değerlerin amortismanına devam olunur.

Pasifte geçici bir hesapta tutulan tazminat fazlası, zarar gören iktisadi kıymetin yerine iktisap edilen yeni kıymetlerin amortisman ayrılabilir tutarından fazla ise bu fazlalık, tazminatın alındığı yılı takip eden üçüncü takvim yılının kâr ve zarar hesabına eklenir.

Tazminatın alındığı yılı takip eden üçüncü takvim yılının sonundan önce işin terki, devri veya işletmenin tasfiyesi hâlinde pasifte geçici bir hesapta tutulan tazminat fazlası o yılın kâr ve zarar hesabına eklenir.” hükmü yer almaktadır.

Buna göre, “Yenileme Fonu” iktisadi işletmelere dahil amortismanına tabi iktisadi kıymetlerin yenilenebilmesi için bu kıymetlerin satışından veya ziyaa uğramasından dolayı alınan sigorta tazminatı sonucu doğan kârların bilançonun pasifinde azami üç yıl süre ile bekletilmesini ifade eden bir vergi erteleme yöntemi olarak, işletme içi yatırımları teşvike yönelik bir uygulamadır.

“Yenileme Fonu” nun iktisadi kıymetin iktisabında kullanılması halinde, bilançonun pasifinde yer alan fon yeni değer için ayrılacak amortismanlara mahsup edilmekte olup, mahsup etme işleminin, iktisadi kıymetin değerinin amortisman yoluyla itfa edilme süresinden önce tamamlanması durumunda ise iktisadi kıymetin kalan değer kısmı için amortisman ayrılmasına devam edilecektir.

2.3. Sigorta Tazminatlarının KDV Açısından Değerlendirilmesi:

3065 sayılı KDV Kanununun 1/1 inci maddesinde, ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde Türkiye’de yapılan teslim ve hizmetlerin KDV ye tabi olduğu,

4’üncü maddesinde ise hizmetin, teslim ve teslim sayılan haller ile mal ithalatı dışında kalan işlemler olduğu, bu işlemlerin ise bir şey yapmak, işlemek, meydana getirmek, imal etmek, onarmak, temizlemek, muhafaza etmek, hazırlamak, değerlendirmek, kiralamak, bir şeyi yapmamayı taahhüt etmek gibi şekillerde gerçekleştirilebileceği,

10/1-a maddesinde, mal teslimi ve hizmet ifası hallerinde vergiyi doğuran olayın malın teslimi veya hizmetin yapılması anında meydana geldiği, hüküm altına alınmıştır.

Öte yandan, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 229 uncu maddesi uyarınca, satılan emtia veya yapılan iş karşılığında müşteriye borçlandığı meblağı göstermek üzere emtiayı satanın veya iş yapanın fatura düzenleyip müşteriye vermesi mecburi olup, ticari kazancın tespitine ilişkin olarak yapılan harcamalara ait belgenin teslim veya hizmet yapılan ve bunun karşılığında borçlananlar adına düzenlenmesi gerekmektedir.

Ayrıca 243 Sıra No.lu VUK Genel Tebliğinde, bankaların, yaptıkları bütün hizmetler veya satışlar dolayısıyla lehlerine tahakkuk edecek tutarları fatura yerine düzenleyecekleri dekontlarla belgeleyecekleri belirtilmiştir.

Buna göre, bir teslim veya hizmetin karşılığını teşkil etmeyen veya buna bağlı olarak ortaya çıkmayan sigorta tazminatları KDV’nin konusuna

girmemektedir. Bu durumda, sigortalının hasar gören eşya için sigorta şirketinden doğrudan zarar karşılığı (hasar tazminatı olarak) aldığı tazminat için KDV hesaplanması söz konusu olmayacaktır.

Ancak, sigortalı mükellefin hasar gören eşyayı tamir ettirerek, adına düzenlenen faturaları ibraz etmek suretiyle tamir bedelini sigorta şirketinden tahsil ettiği durumda, sigortalının, sigorta şirketi adına yaptığı ve KDV ye tabi olan masrafların aynen sigorta şirketine yansıtılması için fatura düzenlenmesi ve KDV hesaplanması gerekmektedir.

Gelir İdaresi Başkanlığı’nca yayımlanan 8 Ağustos 2011 tarihli 60 No’lu KDV Sirkülerinde aynı görüş muhafaza edilmiştir.

16.02.2021 tarihinde Resmî Gazete’de yayınlanan 35 Seri No’lu KDV Genel Uygulama Tebliğiyle; sigorta ve reasürans şirketleri, belirlenmiş alıcılar kapsamına alınmış ve tebliğde özel olarak belirlenmeyen diğer bütün hizmet ifalarından KDV tevkifatı yapma sorumluluğu getirilmiştir.

Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği 23.02.2021 tarihli yazı ile Gelir İdaresi Başkanlığı’na 35 Seri No’lu KDV Genel Uygulama Tebliğinde Yapılan Değişiklikle ilgili birden fazla konuda görüş talebinde bulunmuştur. Bunlardan birisi “hasar yansıtma faturalarında KDV tevkifatı yapıp yapılmayacağı” sorusudur. Aciliyetine binaen kısa sürede gelen cevabi, 05.03.2021 tarihli ve E-43370460-130[5300-6010]-E.29828 sayılı yazıda; 60 Seri No.lu KDV Sirkülerinin 1.2. Tazminatlar bölümüne atıfla “sigortalının sigorta şirketi nam ve hesabına yaptığı ve KDV’ye tabi olan masrafların aynen sigorta şirketine yansıtılması işleminde, sigorta şirketleri tarafından ilgili işleme

yönelik olarak tevkifat uygulaması gerekmektedir" şeklinde görüş belirtmiş olup, sigorta şirketlerine bu kapsamda düzenlenecek faturalarda KDV Uygulama Genel Tebliğinin (1/C-2.1.3.2.13) bölümü kapsamında (5/10) oranında KDV tevkifatı uygulanması gerekmektedir.

Sigorta tazminatının KDV'nin konusuna girmemesi, zarar gören veya zayi olan varlık için daha önce indirilen KDV'nin durumunu kendiliğinden belirlemez. Bu konu, KDV Kanunu'nun 30/c maddesi ve varlığın hasar veya zayi niteliği dikkate alınarak ayrıca değerlendirilmelidir.

SONUÇ

Sigorta tazminatlarının vergilendirilmesinde temel ayırım, hasara uğrayan varlığın ticari bir organizasyona ait olup olmadığıdır.

Özetle; sigorta tazminatları mahiyetleri gereği cezalandırıcı veya zenginleştirici bir kazanç olmayıp "zarar telafisi" niteliğinde olduğundan, bireysel hayatta ve safi zararın karşılandığı durumlarda kural olarak vergi dışıdır. Ancak ticari işletmelerin aktif zayıatları ve bunlara karşılık alınan tazminat fazlalıkları ticari kazancın bir unsuru olarak, belli durumlarda, vergiye tabidir.

Şahısların uğradığı zararların tazmini vergi dışı bırakılarak bireyler koruma altına alınırken, ticari işletmelerde tazminatlar mal varlığındaki bir artış (gelir) olarak değerlendirilir. Şirketlerin vergi yüküyle karşılaşmamak adına özellikle VUK'ta yer alan "Yenileme Fonu" imkanını doğru yönetmeleri ve hasar yansıtma süreçlerindeki KDV kurallarına azami dikkat göstermeleri önem taşımaktadır.

Vergi yolculuğunuzda
rehberiniz biz olalım.
Doğru rotada kalın.

GÜNCEL ÖZELGELER

Şirketin Geçmiş Yıl Zararlarının Ortaklar Tarafından Karşılanması Durumunda Vergilendirme Hakkında

(07.07.2026 Tarih ve 62030549-125-894824 Sayılı Özelge)

Şirketin 2011, 2012 ve 2013 yıllarına ilişkin geçmiş yıl zararlarının ortaklar tarafından karşılanması durumunda geçmiş yıl zararları hesabının kapatılıp kapatılamayacağı ve bu işlemin kurumlar vergisi ve katma değer vergisine tabi olup olmayacağı hususunda görüş talep edilmektedir.

Kurumlar Vergisi Kanun'u Yönünden

Şirketin geçmiş yıl zararları nedeniyle 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 376'ncı maddesi uyarınca sermayenin tamamlanmasına karar verilmesi halinde, Şirket ortakları tarafından zarar sebebiyle karşılıksız kalan kısmı kapatacak miktarda şirkete aktarılan tutarların kurum kazancının tespitinde dikkate alınmaması gerekmektedir.

Diğer taraftan, 6102 sayılı Kanunun 376'ncı maddesi uyarınca sermayenin tamamlanmasına karar verilmemiş olması halinde ise ortaklar tarafından karşılanan söz konusu tutarların kurum kazancının tespitinde dikkate alınması gerektiği tabiidir.

Katma Değer Vergisi Kanunu Yönünden:

Şirket bilanço zararlarının, sermayeyi tamamlamaya yönelik olarak ortaklar tarafından karşılanması (zararın ortaklarca paylaşılması, zararın ortaklarca

üstlenilmesi) işlemi, finansman temini olarak değerlendirilmemesi ve herhangi bir mal teslimi veya hizmet ifası gerçekleşmemesi nedeniyle KDV'nin konusuna girmemektedir.

Yurt Dışı Mukimi Firmanın Türkiye Şubesinin Anonim veya Limited Şirkete Dönüşmesi İşleminin Devir Olarak Değerlendirilip Değerlendirilemeyeceği Hakkında

(27.11.2025 Tarih ve E-38418978-125[19-2025/2] Sayılı Özelge)

Merkezi İtalya'da bulunan firmanın Türkiye şubesi bulunduğu ve bağlı olunan ana merkez tarafından şubenizin tür değişikliği yoluyla anonim veya limited şirkete dönüşmesi yönünde karar alındığı belirtilerek, söz konusu dönüşüm işleminin Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 19 ve 20'nci maddeleri kapsamında devir olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği ve bu işlemin 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17'inci maddesinin 4'üncü fıkrasının (c) bendinde yer alan istisna hükümlerine tabi olup olmadığı hususunda görüş talep edilmektedir.

Kurumlar Vergisi Kanunu Yönünden

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 19 ve 20'nci maddeleri kapsamında bir işlemin devir olarak değerlendirilmesi için infisah eden kurumun kanuni veya iş merkezinin Türkiye'de bulunması şart olup, bağlı olunan ana merkezin aldığı karar doğrultusunda tür değişikliği yoluyla anonim veya limited şirkete dönüşmesi işleminin anılan Kanun hükümleri çerçevesinde

devir olarak değerlendirilmesi mümkün bulunmamaktadır.

Katma Değer Vergisi Kanun'u Yönünden:

Şubenin tür değişikliği yoluyla anonim veya limited şirkete dönüşme işleminin, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 19 ve 20'nci maddeleri kapsamında devir olarak değerlendirilmesi mümkün olmadığından, bu tür değişikliği işleminin 3065 sayılı KDV Kanunu'nun 17/4-c maddesi gereğince KDV'den istisna tutulması mümkün bulunmamaktadır.

GÜNCEL YARGI KARARLARI

Konusu

Ortak Alacağının Sermayeye Eklenmesi Nakdi Sermaye Artışı İndiriminden Yararlanma Hakkı Sağlar mı?

Karar Mercii: Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu

Esas Sayısı: 2023/1181

Karar Sayısı: 2024/937

Karar Tarihi: 23.10.2024

Uyuşmazlığın Konusu

Uyuşmazlık, şirket ortaklarından daha önce nakden temin edilen borçların sermayeye ilave edilmesi suretiyle gerçekleştirilen sermaye artırımının, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 10. maddesinin birinci fıkrasının (I) bendi kapsamında nakdi sermaye artışı indiriminden yararlanıp yararlanamayacağına ilişkindir.

Davacı şirket, ilgili hesap döneminde 562.000.000 TL tutarında sermaye artırımı gerçekleştirmiştir. Artırılan sermayenin tamamı, ortakların şirkete sözleşmeye bağlı olarak nakden sağladıkları kredi tutarlarından doğan alacaklarının sermayeye eklenmesi suretiyle karşılanmıştır. Şirket, bu artırım üzerinden hesapladığı 3.430.541,67 TL tutarındaki indirimin, kazanç yetersizliği nedeniyle ilgili dönemde kullanılamaması üzerine, gelecek yıla devreden nakdi sermaye artışından kaynaklanan faiz indrimi olarak kabul edilmesi gerektiği yönünde ihtirazi kayıtlı kurumlar vergisi beyannamesi vermiştir.

İdarenin ihtirazi kaydı kabul etmemesi üzerine açılan davada, ortakların

şirkete sağladıkları paranın kaynağı ile ortak alacaklarının sermayeye dönüştürülmesinin nakdi sermaye artışı niteliğinde olup olmadığı tartışılmıştır.

... Vergi Mahkemesinin ... tarih ve E:..., K:... sayılı kararı

Vergi Mahkemesi, Vergi Usul Kanunu'nun 3. maddesinin (B) bendinde yer alan, vergilendirmede vergiyi doğuran olay ve buna ilişkin işlemlerin gerçek mahiyetinin esas alınacağı yönündeki düzenlemeyi dikkate almıştır. Mahkeme, davacı şirketin sermaye artırımını, ortaklarından nakden aldığı kredi tutarlarını sermayeye ilave ederek gerçekleştirdiğini tespit etmiştir.

Kararda, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 10/1-ı maddesinde öngörülen indirimden yararlanılabilmesi için ortakların şirkete sağladığı nakdin, kendileri tarafından kredi kullanılarak veya borç alınarak temin edilmemiş olması gerektiği belirtilmiştir. Ortakların veya ortaklarla ilişkili kişilerin borçlanarak gerçekleştirdikleri sermaye artırımlarının kapsam dışında bırakılmasının, bu yöntemle ortaya çıkabilecek faiz transferinin önlenmesine yönelik olduğu ifade edilmiştir.

Mahkeme, dosyada ortakların şirkete aktardıkları parayı hangi kaynaklardan temin ettiklerini gösteren bilgi ve belge bulunmadığını, idareye de bu konuda bildirim yapılmadığını değerlendirmiştir. Nakdin kaynağını ispat yükünün davacı şirkete ait olduğu kabul edilerek, gerekli ispatın sağlanamadığı gerekçesiyle dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmemiş ve dava reddedilmiştir.

Davacının istinaf istemini inceleyen ... Bölge İdare Mahkemesi ... Vergi Dava Dairesinin ... tarih ve E: ..., K: ... sayılı kararı:

Vergi Dava Dairesi, nakdi sermaye artışı indirimine ilişkin kanuni düzenlemeyi ve bu düzenlemede öngörülen sınırlamaları incelemiştir. Ortaklar veya ortaklarla ilişkili kişiler tarafından kredi kullanılarak ya da borç alınarak gerçekleştirilen sermaye artırımlarının indirim hesabında dikkate alınamayacağını belirtmiştir.

Davacı, istinaf aşamasında, toplam 562.000.000 TL tutarındaki sermaye artırımının 393.400.000 TL'lik kısmının yurt dışında yerleşik ortağın kendi kaynaklarından karşılandığını açıklamıştır. Kalan 168.600.000 TL'lik kısmın ise diğer ortak tarafından kredi kullanılarak temin edildiğini bildirmiştir. Bu açıklamaları destekleyen belgelerin asılları ve noter onaylı çevirileri istinaf dilekçesine eklenmiştir.

Daire, sunulan belgelerle 393.400.000 TL'lik kısmın ortak tarafından borç alınmadan ve kredi kullanılmadan karşılandığının ispat edildiğini kabul etmiştir. Dosyada bu tespitin aksini gösteren bir iddia veya delil de bulunmadığından, dava konusu işlemin söz konusu tutara isabet eden kısmında hukuka uygunluk görülmemiştir.

Bu nedenle Vergi Mahkemesi kararının 393.400.000 TL'lik sermaye artışına ilişkin ret hükmü kaldırılarak bu kısım yönünden dava kabul edilmiştir. Kredi kullanılarak karşılanan 168.600.000 TL'lik kısım bakımından ise istinaf başvurusu reddedilmiştir.

GÜNCEL YARGI KARARLARI

Davalının temyiz isteminin inceleyen Danıştay Dördüncü Dairesinin 25/05/2022 tarih ve E:2018/6247, K:2022/3308 sayılı kararı:

Danıştay Dördüncü Dairesi, nakdi sermaye artışı indiriminin, şirketlerin öz kaynak yapılarını güçlendirmek ve yatırımların öz kaynaklarla finansmanını teşvik etmek amacıyla getirildiğini belirtmiştir. Düzenlemenin, öz sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizlerin kurum kazancından indirimlemeyeceğine ilişkin genel kurala istisna oluşturduğunu vurgulamıştır.

Daireye göre, bu istisnadan yararlanılabilmesi, ticaret siciline tescil edilen ödenmiş veya çıkarılmış sermayedeki artışın nakden karşılanmasına bağlıdır. Kanunda özellikle nakdi sermaye artışlarının esas alınması, şirketlerin borç yerine öz kaynak kullanmalarının ve nakit sermayelerinin artırılmasının amaçlandığını göstermektedir. Uyuşmazlık döneminde geçerli düzenleme uyarınca indirimin sonraki yıllarda kullanılabilmesi ve kazanç yetersizliği nedeniyle kullanılamayan tutarların devredilebilmesi de sermaye artışının bu niteliği taşıması şartına bağlıdır.

Kararda, ortakların kredi kullanarak veya borç alarak gerçekleştirdiği sermaye artırımlarının indirim kapsamı dışında olduğu açıklanmıştır. Bunun yanında somut olay, sermaye artırımının gerçekleştirilme biçimi yönünden ayrıca değerlendirilmiştir.

Daire, davacı şirketin sermaye artırımının nakit ödeme yoluyla değil,

ortaklar cari hesabındaki borçların sermayeye ilavesiyle gerçekleştiğini kabul etmiştir. **Ortaklara borçlar hesabından karşılanan sermaye artışının nakdi sermaye artışı indirimi kapsamında değerlendiremeyeceği** sonucuna ulaşmıştır. Bu nedenle idarenin işleminde hukuka aykırılık bulunmadığına karar vererek, Vergi Dava Dairesinin mükellef lehine olan kararını bozmuştur.

... Bölge İdare Mahkemesi ... Vergi Dava Dairesinin ... tarih ve E: ..., K: ... sayılı ısrar kararı:

Vergi Dava Dairesi, bozma sonrasında uyuşmazlığın kapsamını belirlemiştir. İlk kararın davanın kabulüne ilişkin kısmının idare tarafından temyiz edildiğini; kredi kullanılarak karşılanan sermaye tutarı yönünden verilen ret hükmünün ise davacı tarafından temyiz edilmeyerek kesinleştiğini belirtmiştir. Dolayısıyla ısrar kararının konusu, yurt dışında yerleşik ortağın kendi kaynaklarından karşıladığı 393.400.000 TL'lik kısım sınırlı kalmıştır.

Daire, sermaye artırımının tescilinden önce ortak tarafından şirkete aktarılan tutarın sonradan sermayeye eklenmesinin, indirimden yararlanmaya engel olmadığı görüşünü benimsemiştir. Daha önce şirkete nakden konulan paranın sermayeye dönüştürülmesini, kapsam dışında bırakılan bilanço içi kalemlerin birbiriyle mahsubu şeklindeki sermaye artışlarıyla aynı nitelikte görmemiştir.

Bu gerekçeyle, ortağın kendi kaynaklarından sağladığı tutarın sermayeye ilavesi nedeniyle indirimden yararlanılabileceğini kabul etmiş; davacının ihtirazi kaydının reddedilmesine ilişkin işlemi hukuka aykırı bularak önceki kararında ısrar etmiştir.

Temyiz Edenin İddiaları:

Davalı idare, nakdi sermaye artışı indirimine ilişkin düzenlemenin şirketlerin daha güçlü bir mali yapıya kavuşmasını desteklemek amacıyla getirildiğini belirtmiştir. Bu nedenle şirketin ortaklarına borçlanmasının nasıl gerçekleştiğinin ve ortakların şirkete borç verdikleri parayı hangi kaynaklardan sağladıklarının önem taşıdığını ileri sürmüştür.

İdareye göre, ortakların söz konusu tutarları kredi kullanarak veya borç alarak temin edip etmedikleri, gerçek bir borçlanmanın bulunup bulunmadığı ve ortaklara olan nakdi kredi borçlarının sermayeye eklenip eklenmediği açıklığa kavuşturulmalıdır. Kanunun dolanılması suretiyle indirimden yararlanılmasının hukuka aykırı olacağı belirtilerek ısrar kararının bozulması istenmiştir.

GÜNCEL YARGI KARARLARI

Karşı Tarafın Savunması:

Davacı, şirket sermayesinin 510.000.000 TL'den 1.072.000.000 TL'ye çıkarıldığını ve 562.000.000 TL tutarındaki artışın ortakların şirketten olan nakdi alacaklarının sermayeye eklenmesiyle karşılandığını açıklamıştır. Yapılan araştırma ve sunulan belgelerle, Almanya'da yerleşik ortağa ait 393.400.000 TL'lik tutarın bu ortağın kendi kaynaklarından sağlandığının ortaya konulduğunu belirtmiştir.

Davacıya göre, kanunda yer alan "ortaklar veya ortaklarla ilişkili kişilerce kredi kullanılmak veya borç alınmak suretiyle gerçekleştirilen sermaye artırımları" ifadesi, sermaye artırımına katılan ortağın gerekli nakdi dışarıdan borçlanarak temin etmesine ilişkindir. Bu sınırlama, şirketin ortağına olan nakdi borcunun sermayeye eklenmesini de kapsayacak biçimde genişletilemez.

Savunmada, ortakların nakdi alacaklarının sermayeye dönüştürülmesini açıkça indirim dışında bırakan bir kanun hükmü bulunmadığı vurgulanmıştır. İşlemin şirketin borçlarını azaltıp öz kaynaklarını güçlendirdiği, dolayısıyla düzenlemenin amacıyla uyumlu olduğu ileri sürülmüştür. Ortağın şirkete doğrudan nakit sermaye koyması ile daha önce nakden verdiği borçtan doğan alacağını sermayeye dönüştürmesi arasında bu amaç bakımından fark bulunmadığı belirtilerek ısrar kararının onanması talep edilmiştir.

Danıştay Tetkik Hâkimi ... Düşüncesi:

Tetkik hâkimi, uyumsuzluğun ortak alacağının sermayeye eklenmesiyle gerçekleştirilen artırımın nakdi sermaye artışı sayılıp sayılmayacağı noktasında toplandığını belirtmiştir. Hesaplanan indirimin, kazanç yetersizliği nedeniyle ilgili yılda kullanılmadığını ve davanın gelecek yıla devreden indirim tutarının kabulüne yönelik olduğunu açıklamıştır.

Dosyadaki raporda, ortakların nakdi kredi alacaklarının sermaye artırımında kullanılmak üzere bırakıldığı ve ilgili tutarların kredi hesaplarından "Diğer Sermaye Yedekleri" hesabına aktarıldığı tespitlerine yer verildiği belirtilmiştir. Tetkik hâkimi, kanunun gerekçesi ve kapsam dışında bırakılan işlemleri birlikte değerlendirerek, ortakların doğrudan para koymaları dışındaki bazı yöntemlerle de indirim kapsamında sermaye artırımını yapabileceği görüşüne ulaşmıştır.

Bu çerçevede kanunda kapsam dışında bırakılan; birleşme, devir ve bölünmeden kaynaklanan artırımla-

rın, mevcut öz sermaye kalemlerinin sermayeye eklenmesinin ve ortakların dışarıdan borçlanarak gerçekleştirdikleri artırımların, incelemeye konu tutar bakımından söz konusu olmadığını değerlendirmiştir. Ortağın kendi kaynaklarından sağladığı nakdi alacağının sermaye taahhüdüne mahsubunun indirimden yararlanmaya engel oluşturmadığını belirtmiştir.

Tetkik hâkimine göre, ortağın nakdi sermaye taahhüdünden doğan borcunu şirketten olan vadesi gelmiş alacağıyla takas etmesi durumunda, sermaye tutarının takas yoluyla nakden ödendiği kabul edilmelidir. Dosyadaki alacak tutarları ve izleyen yılda gerçekleştirilen sermaye artırımını da değerlendirilerek somut olayda vadesi dolmuş bir borcun bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ayrıca Tebliğ'deki bilanço içi mahsup sınırlamasının, şirketin iç kaynağı niteliğindeki kalemlerin sermayeye eklenmesiyle sınırlı yorumlanması gerektiği ifade edilmiştir. Şirketin ortağa borcunu ödemesi ve ortağın aynı tutarı sermaye olarak geri koyması ile alacağın doğrudan sermayeye mahsubu arasında fark bulunmadığı gerekçesiyle ısrar kararının onanması yönünde görüş bildirilmiştir.

Hukuki Değerlendirme:

Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu, çoğunluk görüşüyle Danıştay Dördüncü Dairesinin kararında yer alan hukuki neden ve gerekçeleri benimsemiştir. Bu doğrultuda, Bölge İdare Mahkemesinin ısrar kararının bozulması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Böylece somut olayda, sermaye-

GÜNCEL YARGI KARARLARI

ye eklenen alacağın başlangıçta ortağın kendi kaynaklarından nakden sağlanmış olması, indirimden yararlanılması için yeterli kabul edilmemiştir. **Sermaye artırımının ortaklara olan borçların sermayeye aktarılması yoluyla gerçekleştirilmesi**, nakdi sermaye artışı indiriminin uygulanmasına engel görülmüştür. Tetkik hâkiminin, işlemin ekonomik sonucu ve düzenlemenin amacı üzerinden geliştirdiği aksi yöndeki görüş çoğunluk tarafından benimsenmemiştir.

Karar Sonucu:

Bölge İdare Mahkemesi Vergi Dava Dairesinin mükellef lehine verdiği ısrar kararının bozulmasına karar verilmiştir. Yargılama giderlerinin yeniden verilecek kararda karşılanacağı belirtilerek bu aşamada giderler hakkında hüküm kurulmamıştır.

Karar, 23/10/2024 tarihinde oyçokluğuyla kesin olarak verilmiştir. Bozma sonucunda, incelemeye konu 393.400.000 TL tutarındaki ortak alacağının sermayeye eklenmesinden kaynaklanan indirim talebini kabul eden ısrar kararı hukuka uygun bulunmamıştır.

X- KARŞI OY:

Karşı oyda, ısrar kararının dayandığı hukuki nedenler ve gerekçeler karşısında, temyiz dilekçesinde ileri sürülen iddiaların kararın bozulmasını gerektirmediği belirtilmiştir. Bu nedenle temyiz isteminin reddedilmesi ve mükellef lehine verilen ısrar kararının korunması gerektiği görüşüyle çoğunluk kararına katılmamıştır.

VERGİ ALANINDA DÜNYANIN EN PRESTİJLİ ÖDÜLÜ TÜRKİYE'DE İKİNCİ KEZ CENTRUM'UN OLDU!

Vergi alanında dünyanın en prestijli ödülü olarak nitelenen ve dünyaca ünlü İngiliz araştırma/yayın kuruluşu International Tax Review (ITR) tarafından her yıl Londra'da gerçekleştirilen görkemli bir törenle sahiplerine takdim edilen Vergi Ödüllerinde (EMEA 2024 Tax Awards), "Türkiye'nin En İyi Vergi Şirketi" kategorisindeki ödülü Centrum Türkiye olarak 2024 yılında bizlerin aldığını sizinle paylaşmaktan büyük bir gurur ve mutluluk duyuyoruz. 2018 yılında aldığımız ilk ödülün ardından ikinci kez elde ettiğimiz bu ödül, çalışmalarımızdaki istikrar ve devamlılığı göstermesi bakımından bizler açısından son derece anlamlı olmuştur.

EMEA Vergi Ödülleri, International Tax Review tarafından 2005 yılından bu yana düzenlenmekte olup EMEA Bölgesinin en önde gelen vergi ve transfer fiyatlandırması şirketlerine verilmektedir. Her kıtadan 25000'den fazla müşteri ve 4800'den fazla uygulayıcının geri bildirimleri ile 33 yetki alanında yapılan değerlendirmeler ve araştırmalar neticesinde sahibini bulmaktadır. Ödüller ayrıca vergi teknolojisi, inovasyon, politika, uyumluluk ve raporlama ile çeşitlilik, eşitlik ve kapsayıcılık alanlarındaki başarıları da takdir etmektedir.

Adaylık ve ödül süreci kapsamında aşağıdaki hususlara dikkat edilmektedir:

Proje Büyüklüğü: Söz konusu hizmetleri veren bir şirketin kompleks ve büyük bir projeyi üstlenebilme kapasitesi

İnovasyon: Şirketin piyasadaki mevcut şirketlere nazaran daha yenilikçi hizmetler sunabilmesi

Etki Düzeyi: Şirketin vermiş olduğu danışmanlık hizmetleri neticesinde, müşterilerinin ticari faaliyetlerine katma değer sağlaması ve/veya bu tür danışmanlıklar sonucunda hizmet alan müşterilerin ticari hedeflerine ulaşabilmesi

Çalışmalarımızın ve hizmet kalitemizin bir karşılığı olan bu başarılarımız sayesinde uluslararası arenada da ses getirmekten memnuniyet duymaktayız. Bu başarıda en büyük payın bize güvenen müşterilerimizde olduğunun farkındayız. Bu uzun yolculukta bizlere güvenen ve başarımızda en büyük katkının sahibi olan tüm müşterilerimize teşekkür etmeyi borç biliriz.

Birlikte daha büyük başarılarla imza atmak için sabırsızlanıyoruz!

Saygılarımızla,

WE RAISE THE BAR

 CENTRUMTURKEY

 vergiport.com

 centrumturkey.com

